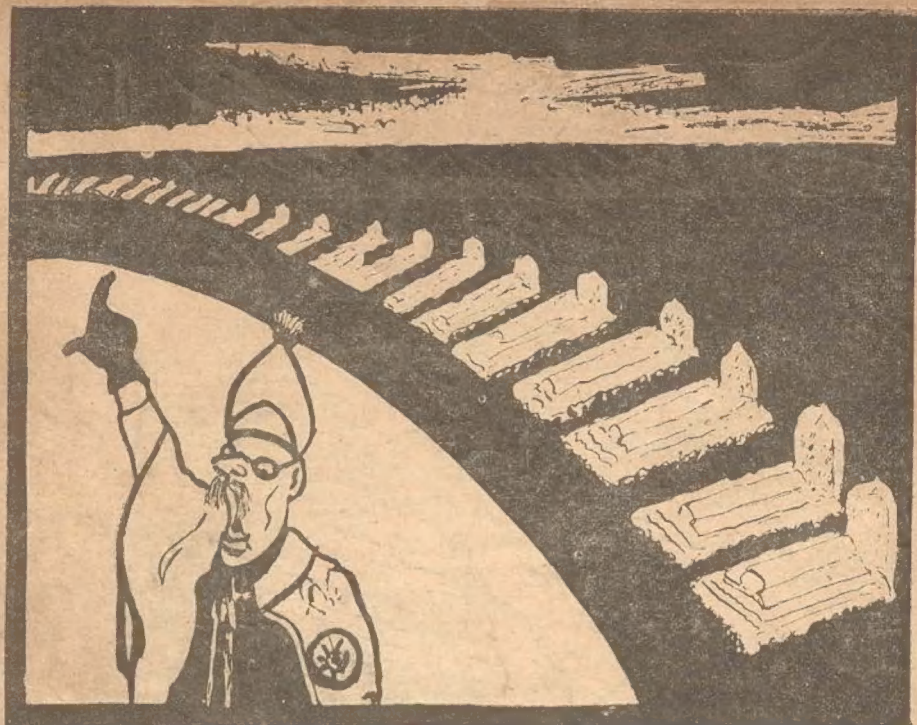


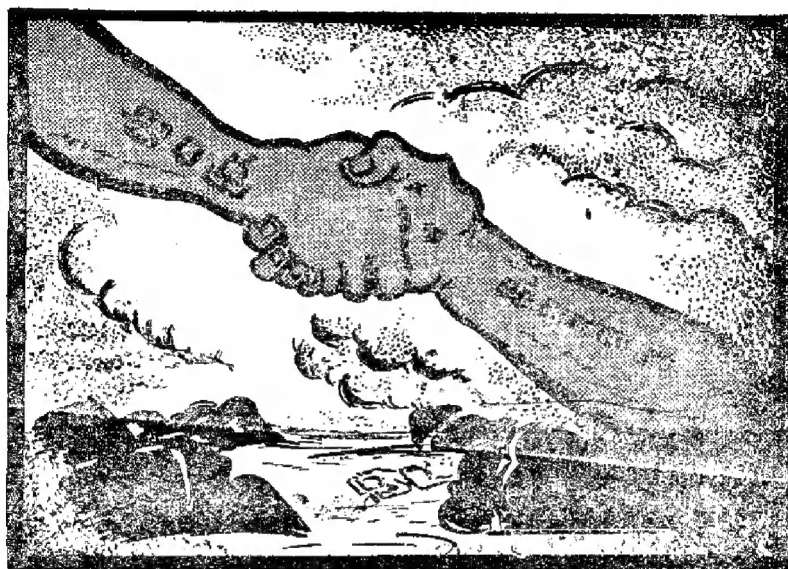


అభ్యుదయ



ః మ. ఘ. ప. శ్రీ నైజాంప్రభు ఫర్మానా :

“ఓ రజాకారు వీరుల్లారా ! తెలంగాణాలో మీ ప్రతి ఒక్కడికీ
కావలసినంత స్థలం వుచితంగా దొరుకుతుంది.”



“ఘోరి ప్రజలంత కదలాలోయ్
బక్కటై సావతంత్ర్య మొందాలోయ్”



ఆంధ్రదీపం

సచిత్ర సాహిత్య మాసపత్రిక

సంపుటి 2

1948 మే

సంచిక 6

సంపాదకులు :

కొమఱ్ఱాజు వినాయకరావు

ప్రయాగ కోడండరామశాస్త్రి



గౌరవ సంపాదకులు

మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ

పి. వి. రాజమన్నుడు

దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి

తుమ్మల మోకటరామయ్య

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

తెలంగాణా ప్రత్యేక సంచిక

వెల రూపాయి

★ సూచిక ★

* సంపాదకీయం :

* సాహిత్య సమీక్ష :

అనిశెట్టి

* కథలు :

ప్రయాగ; కిషన్; రాడవటిగంటి; పచ్చేశ్వరరావు

* నాటికలు :

సుంకర; రామమోహన్; డాక్టర్ రాజారావు; సోమప్ప గారూరావు

* గీతాలు :

రామమోహన్ శర్మ; రామచంద్రారావు; సోమసుందర్;

గంగిశేరి; మునీంద్ర; శివయ్య; రామకృషణయ్య

* ప్రకటనలు :

* లేఖలు :

* చిత్రాలు :

ముఖచిత్రం : గెరిల్లాలు,

రెండోపేజీ : మృతవీరులు

— మా. గోఖలే,

టైటిల్ రెండవపేజీ, ఒకటి,

పదిహేడు, పదేనిమిది పేజీలలో :

[సోవియట్ చిత్రాలనుసరించి]

నడవ పేజీలో :

[స్వయంగా]

— గిడుతూరి నూర్యం.

సంపుట ౭
సంచిక 6

ఆంధ్రభూమి

మే
1948

ఆంధ్రభూమి రచయితల మాసపత్రిక

తెలంగాణా సమరం

ధనస్వామ్యానికి కాదు; ప్రజాస్వామ్యానికి!

ఈనాడు తెలంగాణా సమరాన్ని గురించి ప్రతి దేశముఖా, జానెడేసి బాడుగుటోపీయ తగిలిచుకుని సమరవిరుధిలా నటిస్తున్నాడు. కాని, యీ సమరం సాగించిందీ, సాగిస్తున్నదీ వీళ్ళుమాత్రం కాదు. వీళ్ళు చేసిందల్లా - ప్రజల్లోంచి వారి పోరాటాల్లోంచి సాటిపోయి, ఏ హైదరాబాదులోనో, విజయవాడలోనోకూచోడమే!

నిజంగా, తామె ముందునిలిచి తెలంగాణా సమరం సాగించిన వాళ్ళూ, విముక్త తెలంగాణా విరభూముల్లో నూతన ప్రజాస్వామికం నెలకొల్పిన వాళ్ళూ - వాళ్ళు తెలంగాణా ప్రజాకోటి - కార్మిక కర్షక కష్టజీవులు!

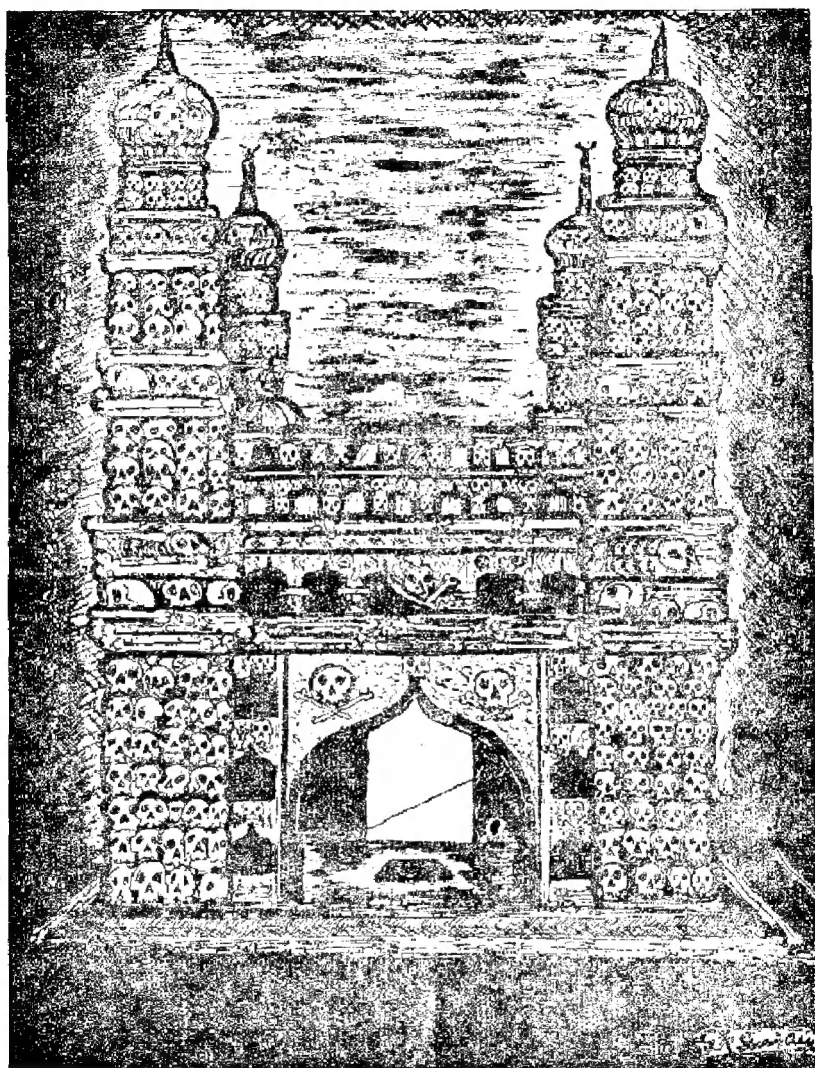
కాని, నైజాం ఎరిమశత్రుత్వానికి తెలంగాణా ప్రజాసేవకం బలి అయి పోతుంటే నిన్ను మున్నటిదాకా నైజాంలో యధాస్థితి ఒడం బడికల దాగుడుములలో సరాగలాడుతున్న మన భారతప్రభుత్వం, తీరా ఈనాడు ఏము చేస్తే గాజులో నూతన ప్రజాస్వామికం ఏర్పడే సరికి కంపరిమేలే యిరుదుమామ పెడుతున్నది. విముక్త తెలంగాణా కలిహద్దల్లో నైజాంని పోపుతున్నది. విర తెలంగాణా పోరాటాల్ని

చిత్రించే 'మాభూమి' వంటి నాటకప్రదర్శనాలను నిషేధించుతున్నది. తెలంగాణా వీరయోధుల్ని గజదొంగలుగా ప్రచారంచేస్తున్నది. భారతప్రభుత్వం ప్రకటించే, లేదా, ప్రకటించని యీ యుద్ధం యెవరి మీద? నైజాం నిరంకుశత్వం మీదనా, తెలంగాణా ప్రజానీకం నిర్మించుకున్న ప్రజాస్వామికం మీదనా ?

నూతన ప్రజాస్వామికం కోసం తెలంగాణా ప్రజలు సాగిస్తున్న చారిత్రాత్మకమైన సమరం ఒక్కవిశాలాంధ్రకే కాదు, యావద్భారతానికి విప్లవకాంతులు విరజిమ్ముతున్నది. తెలంగాణా ప్రజాస్వామికాన్ని అరికట్టాలని చూసే ధనస్వాముల దూతలు కాలికింద నేల కదిలి తల క్రిందైపోతారు. ఒక్క తెలంగాణాలోనే ఏమిటి, సమస్త భారతంలోనూ జనామోక్షం సవజాగృతి పొందుతుంది ! వర్గరహిత సమాజనిర్మాణానికి పురోగమిస్తుంది !

ఈ మహా ప్రస్థానంలో రచయితలం, కళాకారులం తెలంగాణా ప్రజలు పట్టాన, భారతప్రజలు పట్టాన, నిలబడితీరుతామని శపథం చేస్తున్నాం.

★★★★★



క పాలాలతో నిర్మిస్తున్న
'నయా చార్మీనార్'

కదలుమోయి, తెలుగుజోద!

కదలుమోయి, తెలుగుజోద !

క తిదూసి కదనమునకు

క్షణమైనను, ఆలసింప

జనదు—విపత్సమయమిది ||కదలు||

కొంపల నన్నింటి దోచు

కొనుచు — అగ్గిపాలుజేయు

నాజీ నైజాము భటుల

నాశన మొనరింప — వేగ ||కదలు||

చేజిక్కిన మానవతుల

జెరిచి, మురియు రక్కసులగు

కఱకు రజాకార్ల తలలు

నాశన;— పొగుషమ్ము తిప్పు పదలు||

పేరుగలు వాడెవరల

బెట్టి — చిత్ర సంస్కారము

‘దక్కను రక్కసుల’ గా

తల్లిడిల్లి; — ప్రతిభానాథ కదలు

మతపాక్షిక పాలనమే

మనుగడయని — ఘోరహింస

దలపెట్టిన నైజామును

గెలిచి — పదభ్రష్టజేయ ||కదలు||

తెలంగాణ సమరసాహిత్యం

శ్రీ అనిశెట్టి సుబ్బారావు

ప్రాతిపదిక:

రెండు ప్రపంచ సంగ్రామాలు జరిగాయి. కాని, భారత దేశంలో ఎన్నడగిన సంగ్రామ సాహిత్యం ఉత్పన్నంకాలేదు. గత మారణ సంగ్రామం మన సమాజంలో కలిగించిన దుష్ప్రభుత్వాలను నిరూపిస్తూ కొంత సాహిత్యం సృజింపబడింది. ప్రపంచ మంతటినీ సుడిగుండంలో కీడ్చిన సంగ్రామం భారతదేశంలో రాజకీయ వికాసాన్ని పెంపొందించి ప్రజలందరినీ స్వాతంత్ర్య సమర స్రుఖులను చేసింది. యూరప్, ఆసియాలలోని ప్రతిఘటనోద్యమాలు మనజాతికి మార్గదర్శకాలై స్వాతంత్ర్య సముపార్జనకు మార్గం చూపాయి.

మన యువకవులు ఆసియా ప్రజల స్వాతంత్ర్య పోరాటాలను, యూరప్ లో గ్రీక్, యుగోస్లావ్ ప్రజల ప్రతిఘటనోద్యమాలను, స్పానిష్ గ్రాడ్ వీరులు చూపిన శౌర్య సాహసాలను అభినందిస్తూ గీతాలు వ్రాశారు. గానంచేశారు. లక్షలాది ప్రజలు ఉత్తేజితులైనారు.

తెలుగుజాతికి ఒక సాంప్రదాయం ఒక విశిష్టమైన ఉపజ్ఞ వున్నాయి. అంతేకాదు. మానవులంతా ఏకకుటుంబమే ఒకే ఉత్తమాశయ సాధనకోసం మహత్తర త్యాగాలు చేస్తున్న ఈ రోజుల్లో ఒక అంతర్జాతీయ విప్లవ సాంప్రదాయం క్రమంగా రూపొందింది. భారతదేశంలో రవీంద్రుని ఉన్నత మానవత్వాన్ని, సుబ్రహ్మణ్య

భారతి అంతర్జాతీయ సాభాత్మ
త్వాన్ని, మన ప్రజల కష్టసుఖాలను ప్రతిబింబించే జానపదగీతాల రచనాశిల్పంతో మేళవించి మన యువ రచయితలు ఒక నూత్న సాంప్రదాయాన్ని నిర్మించారు. తెలంగాణా స్వాతంత్ర్యసమరాన్ని చిత్రిస్తూ వెలువడిన రచనలకు ఈ సాంప్రదాయమే వరవడి దిద్దుతున్నది. అధునాతనరూపాలు పొందుతున్నది.

ఆంధ్ర ప్రజల నిత్యజీవితంలో పొడసూపే సమస్యలను చిత్రించాము. తెల్లదొరలపై సమర శంఖం పూరించిన నావికుల పిష్టవాన్ని గానంచేశాము. స్పెయిన్, చైనా ప్రజలకు వెన్నుచరిచి అభివృద్ధినాలర్పించాము.

ఆంధ్రజాతికి జీవన్మరణ సమస్యయై, భారతదేశ ప్రగతికి మార్గం చూపుతున్న సోదర తెలంగాణా ప్రజల పోరాటాన్ని అభ్యుదయ రచయితలు కీర్తనస్తున్నారు. సందేశ మిస్తున్నారు. ఒకప్పుడు మన జాతి జీవితాన్ని రూపించే సాహిత్యాన్ని పఠించి, మనగీతాలు మననంచేసి

తెలంగాణా ప్రజలు ఉద్వేగం పొందారు. రాజకీయ వికాసాన్ని సంపాదించుకున్నారు. నేడు వారి అన్యుత ప్రతిఘటనోద్యమాన్ని, జైత్రయాత్రలను, అధునాతన ప్రజాస్వామ్య నిర్మాణాన్ని చూచి మనం అభినందిస్తున్నాము. తెలుగు జాతి భవిష్యత్తు వారిమీద ఆధారపడివుంది. అందుకని వారి జీవితాన్నుంచి మన కర్తవ్యాన్ని గ్రహిస్తున్నాము.

నాటకం :

తెలంగాణా ప్రతిఘటనోద్యమాన్ని చిత్రించే సాహిత్యంలో ప్రధానమైనది “మా భూమి” నాటకం. ఆంధ్రప్రజానాట్యమండలి ఈ నాటక ప్రదర్శనలు ప్రారంభించగనే పట్టణాల్లో, పల్లెల్లో ఎక్కడికక్కడ దళాతీర్పడి అత్యంతోత్సాహంతో ‘మా భూమి’ ని ప్రదర్శించాయి. ‘మన్నేవాసిదే భూమి’ అనే ఉత్తమసత్యం ప్రజల మనస్సులలో గాఢంగా నాటుకుపోయి, నిరంకుశులకు వ్యతిరేకంగా భూమికోసం జగుపుతున్న తెలంగాణా ప్రజల సమరాన్ని

ఆంధ్రప్రజలు హర్షించారు. 125 దళాలు మొత్తం 25 లక్షల ప్రజలకు 'మాభూమి' ని అందిచేయటం ప్రపంచ మంతటిలోనూ అరుదైన సంఘటన అని కె. ఎ. అబ్బాస్ అభినందించాడు.

ఒక ఉత్తమాదర్శి కోసం ప్రజల నాయతపరిచి, ఆ మహాద్యమంలో ఆంధ్రజాతి నైక్యం చేయగలిగిన నాటకం మరొకటి ఇంతవరకు రాలేదు.

నాటక రచనలోని శిల్ప నైపుణ్యాన్ని గురించి శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణ ఇలా అన్నారు. "ఈనాటక రచన కొద్దిలో మిక్కిలి అందంగావుంది. ఇందులో అచ్చమైన తెలుగు జాతీయము కుప్పలు కుప్పలుగావుంది... మఱి యొక్క క్తులు సందర్భాచితంగా బహురమణీయంగా ఎన్నో ఉన్నవి.... ఒక కావ్యానికి ఆద్యంతాలు ఇంత చక్కగా బిగించడం ఒక శిల్పపు నేర్పు... ఈ నాటకంలో బహుగుణాలు వున్నవి... పాత్రపోషణ కమ్యచ్చున లాగినట్లున్నది....

మఱి దాదామొక్క- పాత్రపోషణ సునిశితంగావుంది".

నైజాం ఆంధ్రమహాసభ కార్యదర్శి శ్రీరావినారాయణరెడ్డి నాటకంలో నిరూపించిన ఇతివృత్తాన్ని గూర్చి వ్రాస్తూ "తెలంగాణ జీవితాన్ని ఎంతో సహజంగా, సజీవంగా, చిత్రించుతోందని నా అనుభవాన్ని బట్టి చెప్పుతున్నాను" అని అభినందించారు.

"మాభూమి" గ్రంథకర్తలు శ్రీ సుకర సత్యనారాయణ, వాసిరెడ్డి భార్య రావులు "ముందడుగు," "అపనిద" మొదలైన నాటకాలు ఇంతకుముందే రచించి ఆంధ్రప్రజల మన్ననలు పొందారు. "మాభూమి" ని అభినందిస్తూ వ్రాయని ప్రతికలు అరుదు. ఇందులోనికథ తెలియనివారు లేరు. కనుక కథనుగురించి నేను వేరే వ్యాఖ్యానించను.

ఆంధ్రజాతికి జీవస్మరణ సమస్యయై, ఆంధ్ర హృదయంలోని ఏకైక కాంక్షను ఘోషించే ఈనాటకం ఆంధ్రప్రజలకు ప్రేమాస్పదం కావటంలో ఆశ్చర్యాలేదు.

కాని, మద్రాసు ప్రభుత్వం ఈ నాటక ప్రదర్శనాన్ని మూర్ఖంగా నిషేధించి, తెలుగు జాతికి అపరాధంచేసే, ఆంధ్రులంతా ఏకకంఠంతో దీనినెదుర్కొనకపోవటం ఆశ్చర్యమే.

ఈ నాటకానికి ప్రస్తుత స్వాతంత్ర్యసమరం ఇచ్చిన ప్రాముఖ్యతేగాక, రచయితలకు తెలంగాణా జీవితంలోవున్న కష్టబాంధవ్యంగాడ ముఖ్య కారణం. "WEAVERS" అనే ఉత్తమ జర్నల్ నాటకం ఇది చదవుతున్నప్పుడల్లా నాకు జ్ఞాపకం వస్తుంది. ఇతివృత్తానికి ఏకాగ్రత కలిగించటంలోనూ, ముఖ్య పాత్రలకు పరిపూరత నివ్వటంలోనూ, శ్రద్ధచూపితే ఈ నాటకం ఆంధ్ర సాహిత్యంలో శాస్త్రీయత ఘనం సంపాదించుకునేది.

నవల :

ఆంధ్రదేశంలో రంగస్థలం శిల్పందృష్ట్యా ప్రాథమిక దశలో వుంది. పాత్రల వైవిధ్యమూ, సన్నివేశాలలోకి మతలను పరిపూరతతో ప్రదర్శించటం పాత్రల సామర్థ్యం

పైనే ఆధారపడుతుంది. ఇలాంటి దశలో నవలను ఉత్తమ సాహిత్య కల్పనకు ప్రయోగించవలసి వస్తుంది.

ఒక సంగ్రామం జరుగుతున్నప్పుడు సాధారణంగా నవల ఉద్భవించదు. సంగ్రామం ముగిసిన తర్వాత, గత చరిత్రను గూర్చి నెమ్మదిగా పరిశీలించి ఆయా పరిస్థితులను గాఢంగా అనుభూతికి తెచ్చుకుని నవలను నిర్మించవలసి వస్తుంది. అందుకని ఒకపోరాటాన్ని ప్రోత్సహించవలసిన కరవ్యాన్ని నవలాకారుడు విస్తరించగలడా!

తెలంగాణా సమరాన్ని గురించి శ్రీ బొల్లి ముంత శివరామ కృష్ణయ్యగారు 'మృత్యుంజయులు' నవల రచించారు. ఆయన ఉత్సాహమూ, రచనాశక్తి ఇందులో స్పష్టంగా విశదమౌతున్నాయి. తెలంగాణా ప్రజల జీవితంతో పరిచయ ముండడమేగాక, ఆ ప్రజల పోరాటం ఏ దుర్భర బానిసత్వాన్నుంచి, బాధలనుంచి ఉత్పన్నమైనదో గ్రహించటం వల్లనే ఇంత

చక్కని నవలను ఆయన రచించ గలిగారు. ప్రధానంగా, ఇది రాజ కీయ నవల కావటంవల్ల, సాత్రల నిత్యజీవితాన్ని వివరంగా చిత్రించక పోవచ్చును. కాని, పోరాటం యొక్క ఉత్తమాశయాన్ని పాఠకునికి తెలియజేసి, ఆ ఆశయ సాధన కోసం అతి సామాన్యులైనవారు కూడా ఎంత మహా శ్రమ త్యాగాలకు సిద్ధమౌతారో చూపించ గలిగారు.

ఈ నవలను గురించి ఆంధ్ర మహాసభ నాయకుడు శ్రీ రావి నారాయణరెడ్డిగారిలా అభిసందించటానికి రచయిత చూపిన శక్తి నైపుణ్యాలే కారణం:

“జాగీర్దార్లు, దేశముఖులు, వతన్ దార్లు, పెట్టుబడిదార్లు ప్రజల రక్తాన్ని పీల్చి పిప్పిచేస్తున్నారు. వెట్టిచాకిరి, అక్రమపన్నులు లంచాలు, అక్రమంగా భూముల ఆక్రమణ, తిట్లు, దెబ్బలు, హత్యలు, మానవతుల మానభంగాలు విరివిగా జరుగుతున్నాయి.

రచయిత ఈ దౌర్జన్యాలనెన్ని టినో చక్కగా చిత్రించాడు.

తెలంగాణ ప్రజలు ఈ దౌర్జన్యాలకు వ్యతిరేకంగా జరుపుతున్న పోరాట పోరాటాన్ని గూడ సజీవంగా చిత్రించాడు... అంతేగాదు రచయిత హైదరాబాద్ ప్రజలకు ప్రజా ఉద్యమాలకు తన నవల ద్వారా ఒక సందేశాన్ని ఇస్తున్నాడు. ప్రభుత్వ తుది ఆయుధమైన మిలిటరీని ప్రతిఘటించుటకు నిరాయుధులైన ప్రజలు ప్రపంచమంతటా అవలంబించ వలసిన పోరాటవిధానాన్ని సూచించాడు. అదే ‘గెరిల్లా’ పోరాటం, నైజాం నిరంకుశ జాగీర్దారీ విధానాన్ని నాశనంచేయుటకు గెరిల్లా పోరాటం తప్ప వేరేమార్గం లేదనిచాటాడు.

“...హిందూ ముస్లిం సమస్యనుగూడ రచయిత చక్కగా చిత్రించాడు. నైజాం నవాబు హిందూ ముస్లిం ప్రజలకు సమాన శత్రువని నిరూపించాడు...

“నవలలో అక్కడక్కడ కొన్ని లోపాలుండవచ్చును. కాని నవలారచనయందు ఇది రచయిత యొక్క ప్రథమ కృషి యగుటచేత చాలా జయప్రదమైన ప్రయత్న

మని చెప్పటయందు అతిశయోక్తి ఏమాత్రంలేదు...”

కథలు :

సాహిత్యపాపా లన్నిటిలోనూ మన ‘చిన్నకథ’ అగ్రస్థానం వహిస్తుంది. పలువురు రచయితలు తమ అనుభవాలను, ఆదేశాలను వ్యక్తీకరించటానికి ‘చిన్నకథ’ను ఎన్నుకుని, నిర్మాణంలోనూ, శైలిలోనూ ఆయాపాన్ని పరిణతికి తెచ్చారు.

సహజంగా తెలంగాణాసమరం గూడ కథలద్వారా చిత్రితమైంది. అనేకమంది “అభ్యుదయ” “ప్రజాశక్తి” పత్రికలలో కథలు ప్రచురించారు. శ్రీ పర్చా దుర్గాప్రసాద రావు ‘గెలుపుమనదే’ అనే కథల సంపుటిని ప్రకటించారుగూడ.

‘మా భూమి’ ‘మృత్యుంజయులు’ ప్రజల ప్రతిఘటనోద్యమాన్ని, వారి శౌర్యసాహసాలను మాత్రమే చిత్రించాయి. కాని, పోరాటం నూతనదశకు అధిగమించి ప్రజల జైత్రయాత్రలను, నూతనంగా స్వరూపం పొందుతున్న ప్రజాస్వామ్యాన్ని

గూడ మన కథలు ఎత్తిచూపుతున్నాయి.

తండ్రి, కూతురి పెండ్లికోసం, అప్పుచేస్తాడు. అప్పుకు అనేక రెట్లు సొమ్ము ముట్టజెప్పినా చివరికి ఉన్న కాస్తభూమి అప్పుకింది పోతుంది. కొడుకు, చెల్లెల్ని తిట్టుకుంటూ ఆధదేశంలోని ఒక పట్నంచేరి రిక్తాలాగి జీవిస్తాడు. పెండ్లి చేసుకోవాలనివుంది, కాని సోమతులేదు. రిక్తాలాగేవాడికి— పూర్వం ఎంత రైతైతేమాత్రం— పిల్లనవరిస్తాడు? దీనికంతటికీ చెల్లెలి పెండ్లి కారణం. కనుక ఆమెను తిట్టుకుంటాడు. అప్పుకు పదిరెట్లు డబ్బు హరించిగూడా, భూమిని కాజేసినవాణ్ణి అని ఏంప్రయోజనం? చెల్లెలి పెండ్లివల్లకదా అసలు అప్పు తెచ్చింది. కనుక తప్పు ఆమెదే!

ఒక రిక్తావాలా, రిక్తాఎక్కిన వానితో ఈ కథ చెప్తున్నాడు. ఇతనికి తన భూమిని అపహరించడం అసాధారణంకాదనీ, అందరు పేదల భూముల్నీ, అందరు ధనవంతులూ ఏదో సాకుతో ఇలాగే హరిస్తారనీ గ్రహించే మానసికవికాసం

లేను. పైగా ఒక ప్రత్యక్ష పోరాటం ద్వారా తమ భూములు తాము సంపాదించుకునే ఉద్యమం పెంపొందలేను. అందుచేత గత్యంతరం లేక రిక్తావాలాగా తయారౌతాడు.

చిన్నరైతులు ఉన్న చారెడు భూమిని కోల్పోయి ఎలా కూలీలుగా మానవోతున్నారో చూపడానికి శ్రీ మహాధర రామమోహన్ ఈ కథ రచించారు.

ఇది ప్రథమదశ మాత్రమే. రైతులకు క్రమంగా చైతన్యం కలుగుతుంది. ఈ దుష్టవిధానాన్ని నెలకొల్పి రక్షిస్తున్న ప్రభుత్వంతో రైతులు సహాయ నిరాకరణం చేస్తారు.

పండినా పండక పోయినా పన్నులు చెల్లించితిరాలి. తాము చెల్లించిన పన్నులతో తుపాకులు తయారుచేసి ప్రతిగా తుపాకీ గుల్లలు ఇస్తుంది ప్రభుత్వం. కనుక పన్నులు చెల్లించటా మానేస్తారు. 'పన్నులుంటున్నాయి' అనే కథలో దీనినే శ్రీ మర్నా మర్నా ప్రసాద రావు చిత్రించాడు. కొత్త చైతన్యంతో

న్యంతో ఉబ్బుతలూగేరైతు తొలిసారి ఎలా ప్రవరిస్తాడో ఈ కథ చక్కగా నిరూపిస్తుంది.

ప్రభుత్వం తన పటాలను పంపుతుంది. గ్రామాలను ధ్వంసం చేయటమూ, స్త్రీల మానభంగాలు, వోసిల్లు నిత్య కృత్యా లాతాయి. రైతులు గ్రామాలను వదిలి గుట్టలో గుబురుల్లో తలదాచుకోవలసి వస్తుంది. నిలువనీడ లేక, తిండి లేక రైతులు ప్రతిఘటనకు సిద్ధమౌతారు. నిరాయుధులైనా నిరుత్సాహపడరు. వడిసెలలు, కర్రలు, బరిసెలు సిద్ధం చేసుకుని, గెరిల్లా పద్ధతిలో పోరాడుతారు.

శ్రీ కొసరాజు శేషయ్య వ్రాసిన "బారికేడు" కథ గెరిల్లాల ప్రతిఘటననే కాక, ప్రభుత్వబుట్టమున రామయ్య వంటి భూస్వాముల ప్రవర్తనను గూడ వివరిస్తుంది. పెద్దవాడైన రామయ్య స్వార్థంతో ప్రజలను వ్యతిరేకిస్తే, కొడుకు కూతురు గెరిల్లాలతో పాటు నిలిచి తమ ధర్మాన్ని నిర్వహిస్తారు. నేటికుటుంబం

బాలలో పెద్దలకూ పిన్నలకూ మధ్య వున్న అంతరాన్ని ఈ కథ బాగా వెల్లడిస్తుంది. బారికేడ్ల వద్ద ఆగిపోయిన పోలీసులు నిస్సహాయు లయ్యేవరకూ ఎదురు చూస్తున్న గెరిల్లాలు తాము సాహసంతో ఎవరో-నే ఆవసరం లేకుండానే విజయంపొందుతారు.

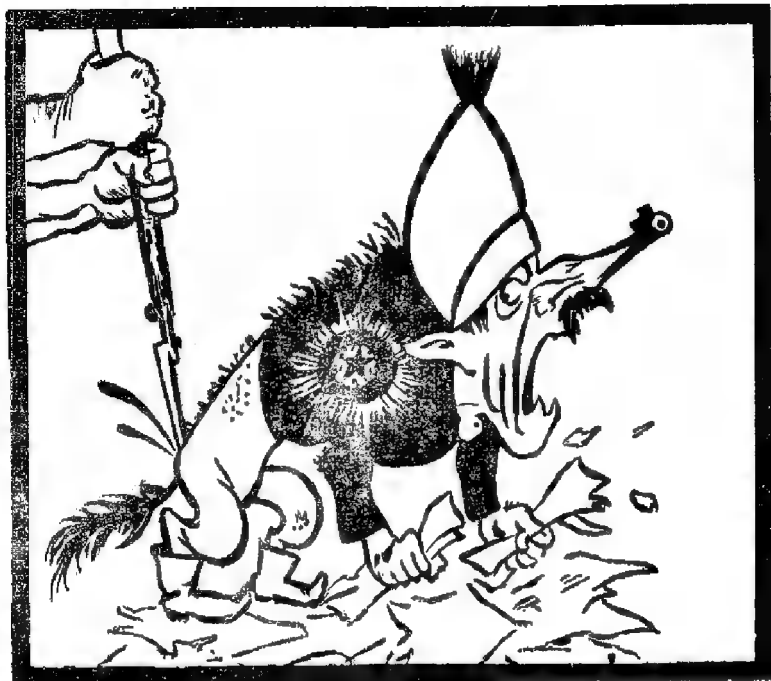
తమ స్త్రీలు అవమానం పొందటమూ, తమ గ్రామాలు దహనమెపోవటమూ ప్రజలందరి లో ఒక పవిత్రకోధాగ్నిని రగుల్కొల్పుతుంది. పగయే ఎంతటి ధైర్యాన్నైనా ఇచ్చి రజాకార్ గుండాలను, నైజాం పోలీసులను సంహరింపజేస్తుంది. శ్రీ తెన్నేటి నూరి“సంధిలేదు” అనేకథలో ఈ సత్యాన్నే నిరూపించారు. తెలంగాణా పోరాటంగూర్చి వెలువడిన కథలలో ఇది ముఖ్యమైనది. ఈయన “నైజాం రాజబంధువు” గూడ ఎన్నదగిన కథ.

ఈ స్వాతంత్ర్య సమరంలో స్త్రీలు అద్భుతంగా పోరాడు తున్నారు. స్త్రీమీద గౌరవంలేని ఏ ప్రభుత్వం ఏకాలంలో మనగలి

గింది! ఈ సమయంలో స్త్రీల అసమాన సాహసాన్ని చిత్రిస్తూ అనేక కథలు వచ్చాయి. “మీరు గెలుస్తారు” అనేకథలో యువతులు పోలీసు ముక్కరులను ఎంత సాహసంతో ప్రతిఘటించు న్నారో శ్రీ తుమ్మల వెంకట రామయ్య నిరూపించారు. శ్రీ ప రా చు దుర్గా ప్రసాదరావు ‘యోకాం’ అనే అనాగరిక స్త్రీ గెరిల్లాలను పసిబట్టడానికి ఊరి వెలుపల కాపలావుండి, పోలీసులకు దొరికి పోయినప్పటికీ వీరోచితంగా ఎదు రొన్న సంఘటనను “వడిశాల” అనే కథగా వ్రాశారు. యువతులే గాదు, అమాయకులైన వృద్ధ స్త్రీలుగూడ తమగొడ్డు గోదలను దేశముఖు గుంజుకుపోతే వ్యధపడి, చివరికి ప్రజాప్రభుత్వం తమ క్రా వులను, కోడెదూడలతో సహా తిరిగియిస్తే అపారమైన సంతోషమూ, దేశముఖుపై అగ్రహమూ ఎలా వెలిబుచ్చుతారో శ్రీ పిచ్చేశ్వరరావు “విముక్తి” అనే కథలో ఉత్తమంగా చిత్రించారు. స్త్రీలపాత్రను గురించే పగ (మీకా 39 వ పేజీలో)



చరిత్రచాటు సత్యం



అ హంకారానికి
ప్రతికారం

నవజాగృతి

శ్రీ “ప్రయాగ”

“ఏమే రామిరెడ్డి, దేశములు ఏడికి నీగా లేనిపోయెను. పోలీసుబాస్టానంట - నునింట్లో గించుదానూ?” అని ఇవాళ సబ్బాగో కొత్తగా తెచ్చుకున్న ఆత్మీయతో పలకరించటం చూస్తే కొంచెం చిరాకేసింది రామిరెడ్డికి. అనికి ఈ ఆత్మీయ ఎంత అర్థమైందో, దేశములు ఏడికి నీగా లేనిపోవటం కూడా అంతే అర్థమయింది.

“ఏడికి నీగాలేని మామా?” అని అడిగినది ఆశ్చర్యంగా. చెప్పవలసిందేమీ లేనట్లుగా ముఖం చిట్టించి, అట్లా ఒక్కసారి తేలి పారదాసి - “ఏం చేస్తాం? భగ్గ! అయినా... మరూల్బోనాన్న నీహట గాటి పోయ్యేవాళ్ళు కావనుకో... కాని కీడెంచి మేరెంపనున్నారు. చూస్తుంటేవిగా చుట్టు పట్టాళ్ళతో - ఒక్కచోట నిలిచేందుకు ఆస్కారం వుందా!” అని అని సానుభూతితో సమేతా ఎదురు చూస్తున్నాను పూర్వో.

రామిరెడ్డి మనస్సులో నూగు యుగాలు పరివేళిస్తోవుంటుంది. ఏనేవో జ్ఞాపకాలు గిరగిరా తిరిగిపోతున్నాయి. తన పంథామీ

గోయేట, నాను చదువు ప్రారంభించినప్పుడు... “అనవైయేల్బొచ్చి చదువుకోక నోట మన్ను కొట్టుకుంటానా అని ఇప్పుడు చదువేంటిగా? కాస్త కొండ్రవున్న ముండా కొండ కలి!” అని పూర్వో ఎడ్డేవా చెయ్యడం ఎట్లా మరచిపోతాను? తర్వాత తర్వాత ఇరుగు పొరుగునాళ్ళకు కాగితం కిర్రాగుతు రాసిపెట్టటం చూసి... “కలికాలం వచ్చేసింది. రాజు రెడ్డవుతాను రెడ్డి రాజవుతాను. బ్రహ్మాంగారు ఊరికే అన్నారా?” అని ఈ పూర్వోయే నేడంతం చెప్పడం ఇంకా గుర్తి వుంది. “ఏమే రామిరెడ్డి, వెళ్ళొన్ని తెచ్చుకున్నావటగా. ఎప్పుడూ కనబడదేం? ఘోషాగో పెట్టావా?” అని సబ్బాగో ఎన్ని పర్యాయాలు ప్రశ్నించాడో గుర్తులేదుకాని, ఆ ప్రశ్న ఇంకా కలక వేస్తూనేవుంది. తీరా మొన్న మొన్న - రైతులకు వ్యతిరేకంగా తాను సాక్ష్యం చెప్పనందుకు, రజాకార్లకు చూసి దేశములు అన్నమాటలు మరచిపోలేదు.

ఇప్పుడు ఇవన్నీ జ్ఞాపకం చేసుకుని అను దెయ్యగలిగిందేమీ లేదు. అయినా

ఎన్నని జ్ఞాపకం చేసుకుంటాడు. తన మేనత్త సంతతి ఏమిటి? ఊరూకాడూ రోసి...! ఈ దేశములు ఒకటిచేసి ఒకటి చెయ్యలేదా? తన తాతలనాటి భూముల్లో ఇప్పుడు సగనన్నా లేవుగదా? ఏమై పోయినై? దేశములు కివ్వలసిన సజరా నాల కోసం వాడిదగ్గరే అప్పుచెయ్యడం, మళ్ళీ వడ్డీలకు కట్టుకోలేక భూములన్నీ వాడికే కట్టబెట్టడం! ఈనూట తలచుకుని తలచుకుని చింత్రీ ఎంత కుంగిపోతుండే వాడో తనకు తెలుసు.

అసలు తనొక్కడనే ఏమిటి? వాడి నుండి ఊళ్లో ఎవడు స్పందించుకున్నాడుకదా,

వెంటనే “అట్లాగా” అని రామిరెడ్డి అందుకుంటాడని చూసాడు సర్వూర్. అతని ముఖంబూద ఏవో నీడలు కదలాడు తున్నట్లు చూసి కొంత సంతోషించక తప్పింది కాదు.

“ఏమీ రామిరెడ్డి, సాజ్జంటుకూడా వస్తాడంటు. బహు గొడ్డవోరలే యేట దెప్పించకపోతే బాగుంటుందా? వెంకట పిలిచిస్తా” నన్నాడు సర్వూర్ చొరవచేసి.

ఈ చొరవతో రామిరెడ్డి హృదయం మరుక్క మన్నది. అప్రస్తుతాల్లోంచి ప్రస్తుతంలో పడ్డాడు.

“అసలు పోలిపోళ్లేంది, మామా, కమ్యూనిస్టులు తంజావుంటే, పోలిపో యొస్తా వుండా రాయేంది మహాన?” అని ఆ ప్రయత్నంగానే అడిగాడు రామిరెడ్డి.

“పోలిస్టులు పోలిపోతుంటే? నాన్న లేకుంటే ఒక్కకొంప వర్కుతుందా? అరాచకం అయిపోయా?”

కొంత వీరంగానూ కొంత తెలింపు గానూ మట్లాడుకున్నాడు సర్వూర్.

“వాళ్లే వెళ్లిగిస్తున్నారంటే. మాకెం దుకు? మాకొంపకక్కలేదు.” అని ముఖం పక్కకుతిప్పి, బాట్లో సోగాకునాడ వైకి లాగి ఒక్క నిమిషంపు నిద్రించి, నాన్ని సవరిస్తూ, అసే చూస్తున్నాడు రామిరెడ్డి; తనచుట్టూ ఎవ్వరూ లేనట్లుగానే.

“అయినానీకే అనినానీకే ఈగడపా ఆగడపా ఎక్కేవాణ్ణికాదు. సరేలే - వెళ్లిస్తా”నని వెళ్లిపోతూ సర్వూర్ చెప్పిన మాటలుకూడా అతను వినిపించకొని వుండదు.

2

పోలిస్టులు ఊళ్లోకి రాలేదుకాని, ఊరంతా కలకలంగానే వుంది. మట్టుపట్టు గ్రామాలన్నీ త్లోంసీ క్షేత్రం ఎక్కేసుకుని పోలిస్టులు సర్వూర్ని సాంపోతున్నారని అందరికీ తెలిసిపోయింది. సక్రమార్కలో స్వరాజ్యం వచ్చేసిందట - దేశములు కాశే సిన భూములన్నీ ఎకల్లవిన్నాల్లకు ఇచ్చే స్తున్నారంటు కమ్యూనిస్టులు, భూములే కాదు, గడిలోవున్న గొడ్డుగోడల్ని కూడా, వ్యవసాయం చేసుకోమని, లేనివాళ్ళకిచ్చే స్తున్నారంటు; పోలిస్టు సర్వూర్లు మళ్ళీ కనపడకుండా పోయానంటు; ఒక్క తిను తంటా లేకుండా జనమంతా కలిసి ట్టుగా ఉన్నారంటు... ఆనోటా ఆనోటా ఈ అబ్బుతాయి ఊరంతా కమ్ముకున్నాయి.

ఇట్లాంటి సంగతులు జరుగుతాయని వాళ్ళ కుటుంబాలూ అయినా ఎవరూ ఇప్పుడు పగుగునూరంలో ఇట్లాంటివి జర గటంచూస్తే, ఒక్కొక్కళ్ళలోనూ అంతు లేని ఆందోళన బయలుపడింది. ఏదో ఆళ

ఏదో ఆవేదన... తుణుం తీరిక చిక్కని ఆలోచన... ఒక్కసారిగా సంకెళ్లు తెరిచోయినట్లు, రెక్కలువచ్చి గాఢాలో ఎగిరిపోతున్నట్లు - ఏదో అవ్యక్తమైన అనుభూతి.

సూర్యునికి తప్పకుండా కోసం వచ్చివుంటుందనీ, ఎక్కడో కనకు కన్పించుననీ రామిరెడ్డి గుర్రంపై గుర్రాదం ఆరంభించాడు. సూర్యోపాయ, తనమీద సాధించుకు ఏం చెబుతాడు? దేశముఖు ఏమనుకుంటాడు?

అయినా, తన దైత్యం ఏమిటి? ఒకవేళ ఇలాంటి సోనిపోతున్నా అనుకో, నల్లీ ఈ పోలీసులు రాకుండా పోతారా? రేపు వచ్చే మిలిటరీ ట్రపులను అనుమిటి? "నమూలంగా ఊరూ నాడూ నాశనమైపోతుండేనా! 'తెలి ఇవ్వలేం బాబూ' అని రాత్రి వేళ్ళూ పడివేయాలం, అకుమారు ఏమేమియింది? ఏమైనా, నవ ఊరి కట్టాంటి నశి పట్టుకొందా !

ఊరు చతురుగాలా బ్రద్దలయ్యేట్లు నెద్దనెద్ద లేకుండా విసిరించడంతో రామిరెడ్డి ఆలోచన న్యాయానికి తెలిపాయి. నేలకు నేలు ఆకాశంకుగా ఆకాశంకులా కలిసి ఒక్క నెద్ద ఉత్పాదకంగా, ఉన్నెగా వినిపిస్తున్నాయి. రానుక రెడ్డిగారి పుత్తి ఎగురుకుంటూవచ్చి, "అందరం సంకం పూర్తయివా" అని ఏదో పరవశంగా పోతుంటూ, ఇంకా అనుకున్నానే వుంది.

"ఏమి, ఆ అల్లుడు... తిని కూచోలేక..." అని తన భార్య గం ము పోవోక వెళ్ళుతుంటూ, "అత్తా సంకం పూర్తయే" అని

పుత్తి మళ్ళీ సోని తూ ఎగరటనూ రామిరెడ్డి వీలగా తెలుస్తూనే వున్నాయి.

తన కిందికనకం తెలిసి ఏదో ఒక స్వర్గంలోనో, కనకంలోనో వున్నట్లు రామిరెడ్డి అంతా కొత్తగా చూస్తున్నాడు. అందు ఏసానాశ్రమ తుగాడ్డాలోకి ఎండి పోతున్నాడో, ఏ ఆకాశపు నివేళక తెచ్చుతున్నాడో... అంతా అనుకుంటుంది.

కోరికలూ గం పూర్తయి దుట్టు కొండలూ అని నున్నా ముగ్ధులమనసు ఆ మహాస్వామిగారి ఏమూలక తన గంతుకూడా అనిపిడిగా వినిపిస్తున్నది రామిరెడ్డికి. ఆ వినిపించే ప్రతిగంతులూ తనగంతే ప్రత్యక్షమిస్తున్నది ఈ గ్రామమంతా ఇంకవరకూ శివశూటమీదనే నడుస్తున్నది. ఈ గ్రామం ఉనికి; ఇదే తన సర్వస్వం. వీళ్ళంతా శివవాద్య; వీళ్ళందరినీ కన్నులంద్రికా కాసాడవలసినభారం తన మీద ఏదోవుంది

నినానాలు దగ్గర దగ్గరకు వచ్చేస్తున్నాయి. ఒకవింత లయతో ఆ అడుగుల దడదడ భూదేవికి ఉదయశ్రీ నేస్తున్నది

పోతున్న పుత్తి ఒక్క గంతులూ గవడలూ తెలిపాయి. ఏదో ఆభ్యర్థం మెరుస్తున్న ముందులో గంతులూడా అనే పోతున్నది.

ఒక్క అడుగులూ రామిరెడ్డి కదలకుండా నిలువడాడు ఊరేగింపుగా వచ్చిన ఊరు ఊరు అనే నుట్టు అలా నిశ్చలంగా నిలబడి పోయింది తెలిపిందే దైత్యం గూడు కట్టుకొని రామిరెడ్డి ముఖం అంతం కుంగిపోయింది గురిపోతున్నది.

“ఈ గ్రామం నాది. ఇక్కడ నా మాట సాగి తీరాలిందే. ఎవ్వడూ యెదురుచెప్పడానికి వీలేదు. ఈ ఊళ్లో ప్రతిఒక్కడూ ప్రతిఒక్కరే సంఘంలో చేరి తీరాలి! ఇది సంఘం ఊరు!!”

పట్టిపట్టిఅంటున్న ఆ ప్రతిఘటనలోనూ అతని హుంహుతంతో పాటు మృదయం కూడా తొంగిచూస్తూ, అతని అనుజ్ఞకోసంలా ఎదురుచూస్తున్న జనసామూహంలో కొత్త శక్తిని ఉత్సాహాన్ని రేకెత్తించింది.

“జై ఆంధ్రమహాసభకూ జై!”

ఆకాశం తోడు పలుకుతున్నది.

3

రచ్చబండదగ్గర, ఊరంతా, ఏకమైంది. పక్కపూర్వ సంఘాలన్నీ ఏకరువు పెట్టే ఘోషాన్ని విరప్ప పెద్ద పెత్తందారులాగా. అసలు యీ గొల్లవాడు ఎన్నడన్నా ఇన్ని గుండెలతో ఇక్కడ నిలబడి ఎరుగునా? రామిరెడ్డికి ఇది ఆశ్చర్యంగానే వుంది. కాని, వాడే తనకి తెలిసి సంఘాలు చాలా చెబుతున్నాడు.

దేశముఖు కాజేసి రైత్వారీ భూములన్నీ ఆయా రైతులకు మళ్ళీ ఇచ్చేస్తారు. గడ్డికి తోలుకుపోయిన గొడ్డను తిరిగి ఎవళ్ళవి వాళ్ళకు ఇప్పించారు. రెడ్డి, కాపూ, మాలా, మాదిగా లేదా లేకుండా అంతా ఒక్కటిగా వుంటున్నారు.

వీరప్ప చెప్పే సంఘాలు రామిరెడ్డికి అటే అంతు పట్టడం లేదు. కాని, అతని మనస్సు ద్వంద్వస్థితంగా వుంది - అతనికి ఇష్టమూ అనిష్టమూ అంటూ లేవు ఈ ఊరు తనది; ఇక్కడ ప్రతి ఒక్కడూ తన చెప్పిట్టు నడుచుకోవాలి. అంతే.

గోపాలరావు చిన్నవాడే కాని, దేశముఖు ఎవరెవరి భూములు ఎంతెంత ఆక్రమించాడో, వరసనే లెక్కలు చెబుతున్నాడు. గొడ్డు గోదల సంఖ్య వీరప్ప చెప్పేకాదు. దేశముఖు మనుషులొచ్చి ఎవళ్ళెవళ్ళ ఇళ్ళల్లో కోళ్ళు కొట్టుకుపోయాకో ఒక్కొక్కరే చెప్పుకుంటున్నారు. ఒకప్పుడు తన పరాభవాన్ని చెప్పుకుంటూ, గొంతు తడి ఆరిపోయి, కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకుని నేలచూస్తూ నిలబడిపోయింది. మరోతెల్లి, దేశముఖు గుండాలు తనబిడ్డ గుండెల్లో దిగేసిన గడ్డ పలుగు కళ్ళల్లో మెదులుతూ నోట మాట రాకుండా కూలబడిపోయింది. నోరూ, మొహం వ్యక్తంచెయ్యలేని అనేకదుఃఖాలు అనేకులని ఒక్కొక్కరికీ తమతమ ఆసుభూతులే వ్యక్తపరుస్తున్నాయి. అందరిదీ ఒకటే దుఃఖం; అందరి దుఃఖం ఒకటే.

“ఇంక ఈ పూళ్ళో ఇట్లాంటి దురాగతాలు జర నివ్వను. దేశముఖు మనుషులూ పోలీసులూ ఈ పూళ్ళో అకుగుపెట్టడానికి వీలేదు!” అని రామిరెడ్డి గర్జించాడు. వైఖాం నిరంకుశత్వం నశించాలనీ, ధనవంతుల పెత్తనం పోవాలనీ అందరూ ఒక్క పెట్టున అరిచారు.

తుణింతా మళ్ళీ ఒక్కొక్కరే మొదటి చర్యల్లోకి వచ్చేస్తారు. దేశముఖు లాక్కున్న భూములూ, గొడ్డూ గోదా, ఎవళ్ళని వాళ్ళ కిచ్చేయాలి. వాడినల్ల సప్తపద్మవాళ్ళ కందరికీ పరిహారం ఇవ్వాలి. వాడి స్వంతకమతాలు మినహాయించి కవుళ్ళకిచ్చిన భూములన్నీ కవులుదార్లకే

చెందాలి—అయితే వాడికి న్యాయమే కవులు ధ్యానం చెల్లిస్తారు. అంటే వెనకటి లాగా వెళ్ళింపబ్రాసలమ్మి కాదు; సంది పంటలో వాడికి మూజోనంతు మాత్రమే యివ్వలే.

అంతా నై అంటే నై నన్నారు. అంతా బాగానేవుంది. కాని ఇకన్నీ ఎవరు చెయ్యాలి? చచ్చి పీ ప్ప చెప్పాడు—పక్కపూళ్ళో సంచాయిటీసెట్టుకొన్నానట.

ఇట్లంటేన్నీ నీరప్పకు బాగా తెలుస్తే వుంటే, పంచాయీలో పప్పుగుండా నీరప్ప వుండాలన్నాడు రామిరెడ్డి ఎక్కరికీ ఆక్షేపణ వున్నట్టు కనిపించలేదు. గోపాలరావుపేరు నూచించారు కొందరు. బట్టోరి చదువుకుంటూ సెలవలకి పూళ్ళోకి వచ్చిన నీరప్పకు గోపాలరావు చెల్లెలు “నేనుకూడా వుంటూ” నిలేసింది ఎవ్వరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. రామిరెడ్డి కిదేమా విద్వారంగా తోచింది గావున — “ఆడ వాళ్ళు మీరు దేనికి లేమ్మా, మేం వున్నాంగా” అన్నాడు. “పంచాయీలో ఆడంగులు కూడా వుండాలిసిదే” అని పక్కపూరినం తెత్తుకున్నాడు పీరప్ప. రామిరెడ్డి మరి మాట్లాడలేదు; పేసీ తీసేసుకున్నట్టుగా “అయితే సరే” అని లేచాడు. “నీరప్పకొక్కడై” అని పుల్లికేక ఈలలాగా మోతపెట్టింది. ఆదో అయోమయంగా చూస్తూ నూనా అదుగు మీద కూర్చు రంగు మొహం ఎందుకో మెరిసింది.

పంచాయీ గార్లందరూ ఇట్లాగే ఎన్ని కై నారు. ఉదంతో తన మాటమీద

నడిచితీ రాలని గొంతు నవరించుకొంటూ పొరగా దగ్గాడు రామిరెడ్డి “మీరు కవుల్లే కిచ్చారుగదా పోలాలు వాటి మాటేమిటి?” అని నీరప్పకు కొంత తెంపుగానే అడిగింది. జనంలో కొంచెంగా అలజడి కలిగింది ఆసలు రామిరెడ్డంటే అదక్కీ ఎంతో నొంత భయంవుంది; భక్తివుంది. “చీగాక, ఇప్పుడు...డబ్బున్న ఆయన కూడా తనతోపాటు ఉండడం ఒకటి...”

అతను ఎన్నడూ ఎవరు నవలకు సహించేరుషేష కాదు; ఎక్కడలేని అభిమానం పుట్టుకొస్తుంది.

“వెధవని నాపొలం నూటేంది? దేముడి పొలమైనా అంతే! నామా నుణచుంతాని గాముడికి నీలేకావా? న్నాడంట. ఇండా కణ్ణించీ చెప్పిందంతా నూవసోయింది?” అని నీరప్పకు చివాట్లు పెట్టింత పని చేసాడు; ఈపంచాయీతీకి ప్రెసిడెంటుగా వుండి తనేనా, గ్రామాన్ని నడిపించాలి సింది!

జనంలో అలజడి పోయి ఒక్కసారి ఆనందం వెల్లివిరిసిపట్టుయింది. తోచుట్టు ఆలోచనగా గం మ్మ అరుగుమీద బెత్తి కలు ఒలుస్తున్నది. పుల్లి కంట్లనిండా ఏదో అద్భుతం తోణికినలాడుతున్నది. అంతా తనే అయ్యా, తనదంటూ ఏమీలేట్టుగా, గర్వంగా చూస్తున్నాడు రామిరెడ్డి.

“ఎకళ్ళభూములు వాళ్ళకిచ్చేస్తున్నాను. పోయి దున్నుకోండి!” అని వీరప్పవంక చూచి “ఒరేయీ వీరప్పా...” అని ఇంకా యేమో చెప్పబోతున్నాడు రామిరెడ్డి.

సంఘం పూర్వో తక్కువగులాలవాళ్ళు గనా అని, ఒకే అరే అంటానికి వీలేదని తప్పుపట్టాడు గోపాలరావు “మరేం తప్పు లేదు లేండి, అరికేం పెద్దోయ” అన్నాడు వీరప్ప.

“కాదగ్రో, అలవాటుదొప్పా అనే శాసు. ఏమయ్యా వీరప్పా, నువ్వు ఓడి కల్లియవళ్ళ గొడుగోదల్ని ఆళ్ళ కిచ్చే నెయ్యి” అని రామిరెడ్డి హుకు సూరేచోరాడు దేశములు ఎక్కడెక్కడ కంఠం పడడం బువ్వలలో జేల్చున్నాడు గోపాలరావు. ఆడవాళ్ళకప్పునుఖాలూ నుది చెడ్డలా నీకమ్మ కొప్పజేప్పాడు. పొలాలకళ్ళెవ్వారైనా వాడెక్కుకున్నదని తక్కిన సంతులన్నీ రాత్రికి వాయిదా వేసి రొండినున్న పొగాకుకాడ తీసి తాసిగా చుట్టచుట్టుకుంటూ లేచాడు.

పొద్దుపొడిచిందో లేదో, రజాకార్లు, పోలీసులూ వస్తున్నానని ఊరంతా పొక్కి పొయింది ఎవళ్ళకు వాళ్ళు మాటాములే కట్టుకొని పొలాల్లోకి వెళ్ళిపోతున్నారు. ఒకళ్ళ సంగతి ఒకళ్ళకు తెలీకుండావుంది.

వీరప్ప వచ్చి చెప్పేదాకా రామిరెడ్డి కేమీ తెలీదు-దొడ్లో గొడ్లకాడ బాగు చేయిస్తున్నాడు అంతా పారిపోతున్నారంటే, అతనికి తేళ్ళూ జెల్లరూ పాకి నట్టయింది.

“ఇక్కణ్ణించి బయటికి వెళ్ళటానికి నిల్లేను. రజాకార్లుగానీ, వాళ్ళ బాబులు రానీ ఈ ఊళ్ళో అడుగుపెట్టనివ్వను!” అని రామిరెడ్డి ఒక్క మాటలో వీధిలోకొచ్చే సాడు.

ఓడవలే: ఏడుస్తున్న పిల్లల్ని పడేసి ఈ దుప్పకుంటూ, మొయ్యలేని బరువుల్లో యుక్కడికో వెళ్ళిపోతున్నారు తల్లులు క్రగమోపుమీద వీరం కనిలించు కుంటూ, యింకా ప్రాణంపొంది కడపటి ఆశలతో పడుతూ లేస్తూ పోతున్నారు. ముసలీ ముతకా యువకులు ఒక్కళ్ళూ కనిపించడంలేదు రామిరెడ్డి మనస్సు చివుక్కుమంది. ఊళ్లో తనూ, తనతో పాటు వీరస్వామిగిలి:ట్టున్నారు.

ఏమైనా, అతనిగుండె చెదగదు అతని కత్తంలోనే పరికితంలేదు.

“పద! వీరప్పా, పద! మంచి ఇద్దరం చాలు!” అని దడదడా నడిచిపోతున్నాడు ఊరిమొదలున్న తన దాబావైపు.

వీరప్ప యేదో చెబుదామని చూస్తున్నాడు; భైర్యం చాలడంలేదు. కూడా నడవడం తప్పితే అతను చెయ్యలిగిం చేమీ లేదు.

కబాబా లోపలికల్పితుపాకి తీసుకొచ్చి, “ఇది నాకు మెకాల్ని కాల్చటాని కిచ్చారు. చూసుకో. యిప్పుడీ మెకాల్ని కాల్చి పారచూతా!” నని తలెత్తేసరికి రామిరెడ్డికి యదురుగా పాతిక మంది యువకులు నిల్చాని వున్నారు. అతనికి అమాంతం తామసంవచ్చేసింది: “ఇంకా కణ్ణించి యాడ చచ్చారంటా?” అని ఒక పెద్ద బొలికే పెట్టారు.

గోపాలరావు సీతమ్మ ఆ యువకుల్లోంచి ముందుకొచ్చారు. ఊళ్లో స్త్రీలనీ పిల్లల్ని అందర్నీ సద్ది పొలాల్లోకి గుట్టల్లోకి పంపించి: వైసం చెబుతున్నాడు గోపాలరావు. (మిగతా 34 వ పేజీలో)

కాంగ్రెజా? అంగ్రెజా?

సుంకర సత్యనారాయణ

★

నాటి క

[మధ్యాహ్నం: నైజాంసరిహద్దు మీది యూనియన్ గ్రామంలో స్టేట్ కాంగ్రెసువారిశిబిరం. ఆఫీసు గదిలో ఒక డ్రాయర్, బెంచి, రెండు కుర్చీలు ఉంటాయి. డ్రాయర్ మీద తెల్లటి ఖద్దరు వస్త్రం పరచి ఉంటుంది. దానిమీద కలం, సిరాబుడ్డి, తెలకాగితాలు, నాలుగైదు గాంధీ టోపీలు ఉంటాయి,

కాంతారావు వయస్సు 35 సంవత్సరాలు. చిన్న మీసం. తెల్లటి ఖద్దరు ధోవతీ, లాల్సీ ధరించి ఉంటాడు. చిళ్ళగోచీ పెడుతాడు. తల మీద గాంధీ టోపీ ఉంటుంది.

పట్వారీ వయస్సు 40 సంవత్సరాలు. చూతన ఖద్దరు వస్త్రాలు ధరించి ఉంటాడు. మీసాలు ఉండవు. మనిషి నొద్దుగా ఉంటాడు. కొద్దిగా పొట్ట. చామన చాయ.

పైజామా, సిల్కు-షర్టు, షేర్వానీ బెంచిమీద ఒకమూల ఉంటాయి.

శిబిరాధిపతి కాంతారావు, పట్వారీ కేశవరావు దోసిలిలో తీర్థముపోస్తాడు. కేశవరావు తీర్థం పుచ్చుకొని ఆ చేతులతో తల నిమిరుకుంటూ ఉంటాడు. తెర లేస్తుంది.

శిబిరాధిపతి ఒక గాంధీ టోపీని తీసి పట్వారీకి అందించుతాడు.]

కేశ: (టోపీని తలకు పెట్టుకొంటూ) ఎవరు ఎటువంటివాలో, వారిని ఎలా గౌరవించాలో తరులాంటి మహను భావులకు తెలుస్తుంది. అంతేగాని...

కాంతా: (వత్సరూ) ఆవును, ఎనుటి మనిషి మోకానూ, సమర్థతనూ, గుర్తించలేని వెధవలు, దేశాన్ని ఉండ్రంస్తారండీ, కేశవరావుగారూ!

కేశ: అదేమిటండీ: ఎవలు ఉద్ధరించేదే వాళ్ళటగా. ప్రజారాజ్యం నెలకొల్పు తారటగా.

కాంతా : వాళ్ళ బొంద నెలవిచ్చుతారు.

కేశ : భలేగా తెలివిచ్చారు. మీలాంటి వారు ఉండబట్టే, ఇంకా ఈ దేశం ఇలా నిలిచిఉంది.

కాంతా : (సంతోషంగా) గానికేం లేండి.

కేశ : ఒక్క విషయం. నాలాంటి వాళ్ళు ఈ దేశప్రజలలో లెక్కకావా?

కాంతా : ఏమిటి. మీకీ ధర్మసందేహం? ఎవరంటారు కాదనీ?

కేశ : ప్రజాసభ్యులలో చూపు స్థానలేదంటున్నారగా కొందరు. అందుకని అడిగాను.

కాంతా : అదా సంగతి. పెద్ద గాజకీయ వేత్తలగుని వాగడమేగాని, నిజంగా ఆ పక్షులకేం తెలుసుకు రెండి.

కేశ : అంతేంటారా?

[హరి ప్రవేశం. వయస్సు 20 సంవత్సరాలు. లాగు, చొక్కా, గాంధీటోపి ధరించిఉంటాడు. 5-వ ఫారముదాకా చదువుకున్నాడు.]

కాంతా : ఇంకెంత మరి. తువకు మా హరికి ఉన్నంత రాజకీయ పరిజ్ఞానం కూడ వాళ్ళకులేదు.

హరి : ఎవరికంటారు?

కాంతా : ఎవరూ! ఈ కేశవరావు గారు అనిన కోరుకున్నారే వాళ్ళకి.

హరి : పట్టారేగారూ! అసలు మీ పాలం ఎంతండి.

కేశ : ఎంతలే అబ్బాయి. నేను చాల అక్కున సంపాదించాను. ఆం. ఉంటుంది రెండుమూడువేల ఎకరాలు.

హరి : స్వారికెం. అంతేగా?

కేశ : ఊరి

హరి : నే డిగిరి ముచ్చెం యెంత అని.

కాంతా : హరీ! ఎదురు నీకీ అవసరం. ప్రశంస.

హరి : మరేలేదు. మోగే శబ్దాలు తెలుసుకుం గారుని

కేశ : ఉంటుంది అంతా అను గారువేల ఎకరాలు

హరి : అయితే, యింకా ఆ రైతుల కేముంది. చట్టి!

కాంతా : ఏమంటావ్! పూర్వ జన్మ సుకృతం. ఈ నాన ఎనాడో వేట్టి పుట్టాడు.

కేశ : అని మాత్రం నాకు దక్కనిచ్చింది? అంతా పంతుకుని గట్టు పెట్టుకుంటూ వున్నాడు.

కాంతా : ఎవరూ!

కేశ : ఇంకెవరు? కూడుగుడ్డలులేని ఆ కూలీలు, రైతులు.

కాంతా : ఎంత సాహసం!

హరి : ఇందులో సాహసం ఏముంది? మీరన్నట్లు యెవరికగృహం, వారనుభవించాలిగా.

కాంతా : హరీ! నీకు బొత్తిగా క్రమశిక్షణ లేకుండా పోతుంది. పెద్దా చిన్నా కేదం తేకుండా మాట్లాడుతున్నావ్.

హరి : తేయించండి.

కాంతా : పోస్టోసుకు వెళ్ళి వేపరువచ్చి దేమా తీసుకురా.

హరి : సరే. (వెళ్ళిపోతాడు)

కేశ : (హరి వైపు తీవ్రంగా చూస్తూ ఉంటాడు.)

కాంతా : కుర్రవాడు తెలిసి వట్టి తెలియక వట్టి మాట్లాడతూ ఉంటాడు.

కేశ : (తలపంకిస్తూ) కాంత్ సులో...

కాంతా : కాంత్ సు అంటే ఇతనికి విపరీతమైన భక్తి. నేం చేసుకోవలసి ఉంది.

కేశ : అలాగా! ఎందుకుండదు మరి, మీరు శివరాధిపతులు. అందులో ఇలాంటి కుర్రవాళ్ళను ఎందరినో సుస్కరించి బాగుచేశారు.

(హరి ప్రవేశం.)

కాంతా : ఆ, ముందేముంది. అదంతా మహాత్ముని చలన. హరివైపు చూచి హరి! పేపరు చాలేదా?

హరి : ఆసలు యింకా ఉపయోగం లేదు.

కాంతా : (చేతిపట్టుకుంటూ) ఒకటింటికి అయిందే. ఎందుకునిశ్చయం.

హరి : (బల్లమీద గుడ్డలవైపు చూచి ఈ విదేశీగుడ్డలు మన శివరాంలా ఎందుకు? తలబెడతా.

(వాటిదగ్గరకు పోతాడు.)

కేశ : (కాంతా రావు వైపు చూచి) ఆ షేర్వాసీవక్కటే చెందుకంటుంది!

హరి : పనికిరానివి ఎన్ని వందలు అయితే ఏం. "మొలగు గుడ్డలను యికనుంచి ధరించ"ని, శఫథం చేశారుగా మీరు.

(పట్నారీ కాంతారావు వైపు చూస్తాడు.)

కాంతా : ప్రస్తుతం వాటిని దాచి పెట్టు హరి! ఎందుకైనా మంచిది.

కేశ : నేను భద్రం చేస్తాను అండి. (ఆ బట్టలను చుట్టచుట్టి పట్టుకుంటాడు.)

హరి : చేయండి. స్వతంత్రమైనా బాదు లోమూర్తియంతానికి పనికిరస్తాయి.

కాంతా : కాలు కిందపెట్టని భోగి, నేటికి ఇక్కడికి నడిచిరావలసి యోగం పట్టింది. కాస్త విశ్రాంతి తీసుకుంటారు. లోపలికి తీసుకువెళ్లు హరి, (పట్నారీవైపు తిరిగి) పంపండి.

కేశ : చిత్తం. (హరితోపాటు లోనికి వెళతాడు. కాంతారావు కుర్చీలో కూర్చుని యేదో వ్రాసుకుంటూ వుంటాడు. హరి ప్రవేశం)

హరి : ఏమిటి రాస్తున్నారు?

కాంతా : పేపరుకు నైటు మెంటు.

హరి : ఏమిటి?

కాంతా : "కాంత్ సువారినిగ కమ్యూనిస్టులదాడి" అని.

హరి : అదెక్కడ?

కాంతా : ఇక్కడే.

హరి : ఇక్కడా! ఇక్కడ ఎక్కమిది?

కాంతా : చునం గజ్జణ యిచ్చి కేశన రావుగారిమీద.

హరి : ఆ నున కాంత్ సా?

కాంతా : అవును, ఎందుకు కాకుండా. ఆయన మనిషి కాదా?

హరి : కాదు, ప్రజలరక్తం త్రాగే రాక్షసుడు.

కాంతా : ఎప్పుడో, ఏమో.

హరి : ఇప్పుడు కాదుంటా?

కాంతా : అవును.

కాంతా : గొట్టెలనుంచు వాళ్ళు కేటెలును, అవకాశం చూచి, నేను ఒక్కమీటింగు వేశానా అంటే వాళ్ళ బుర్రలు గిరుస తిరిపోవు? (వెలుపలనుండి కాంతారావుగారూ అని కేక వివబడుతుంది)

హరి : అవస్తున్నా. (అంటూ వెళ్లి పేపరు, నాలుగు ఉత్తరాలు, తీసుకొని పేపరు రాపర్ ఊడదీసుకుంటూ ప్రవేశిస్తాడు)

కాంతా : పేపరు వచ్చిందా, ఏదీ? (హరి పేపరు అందించి ఉత్తరాలు బల్లమీద పెడతాడు. కాంతారావు తొందరతొందరగా హెడ్డింగులు చూస్తుంటాడు.)

హరి : వార్తలేమిటి?

కాంతా : రహకార్ల వేషాలతో కమ్యూనిస్టుల దోపిష్టి. (పేపరుమీద చిటికె వేస్తూ) బాక్సు ట్టి మరీ వేశాడు. రహకార్ల వేషాలతో కమ్యూనిస్టుల దోపిష్టి, దోపిష్టి.

(పెడరెక్కలు గట్టిన ఒక మనిషితో ఇద్దరు రైతులు ప్రవేశం. ఆ మనిషికి గడ్డ, మీసాలు ఉంటాయి. అతడు ముస్లిం దుస్తులతో ఉంటాడు. రైతులలో ఒకరి వయస్సు 40; పేరు కొండయ్య. రెండవవాని వయస్సు 30; పేరు గోపయ్య. ఇద్దరూ మడిగోచీలు పెట్టుకొని, తలగుడ్డలు చుట్టుకొని ఉంటారు. కొండయ్యకు చొక్కా ఉండదు. గోపయ్య కురుచ చేతుల

చొక్కా తొడుగుకున్నాడు ఇద్దరి దగ్గర కర్రలుంటాయి.)

రైతులు : సడవగా, గాడిదకొడ కావాలి.

(అంటూ ఆ బండీని మెడబట్టి నెట్టుతారు. వాడు స్టేజీ మధ్యకు వచ్చిపడి, వెంటనే లేచి గడగడలాడుతూ నిలబడతాడు.)

కాంతా : ఆశ్చర్యంగా, ఏమిటిది! ఏదేవుడు?

గోప : పచ్చి దొంగ!

కొండ : చూడండి. దున్నె గొప్ప నట్టు రొప్పుతున్నాడు.

కాంతా : ఏం చేశాడును? హాగి? గుంచి నీళ్లు. (హరిలోనికి వెళ్తాడు.)

కొండ : అదేండి. వాణ్ణి.

గోప : మాట్లాడవేరా గాడిదకొడకా. (అని దొంగ నెత్తిమీద కొడతాడు.)

కాంతా : (విసుగుగా, వాడే చెప్పాలా? మీరు చెప్పగూడదు!

కొండ : పొద్దుక ఈ నాయాలూ, ఇంకా లుగురూ వచ్చి మా పూనుమీద పడాలి అని చూసిను.

కాంతా : పట్టపగలే!

గోప : చేతుల్లో తుపాకులుంటేగా. వాటిని చూచుకుని కన్ను పన్నెక్కినై నాయాళ్ళకి.

కాంతా : ఊరి తరువాత.

కొండ : ఊళ్లో దొంగదళానికి గుండె సాలక పెడగావుండ మిన్నీ ఇట్లా పడ్డరు.

కాంతా : (ఆవేశంతో, ఊరి వదిలి...)

గోప : ఆ ముసలమ్మను సావనితకొట్టి,
ఉండఁ లూ, చెండువందల రూపా
వల గొఖం దోసుకున్నా.

కాంతా : (కోపంగా) కొంతకులు!

కొండ : “ఎవరి కన్న చెప్పావా.
చంపుతాం.” అని కత్తులు నూనాకంట,

గోప : మాట్లాడవేరాగాడిదకొడకా, అని
దొంగ నెత్తిమీద కొడతాడు. దొంగ
తలపూపుతాడు) నూదండి ఎట్టా బుర్ర
ఎక్కడన్నదో.

కొండ : ఈ కుక్కలు నాలుగు అడు
గులు అవతలికి పాయ్యారోలేదో,
సాపం ఆతల్లి ఉరికివచ్చి ఊళ్ళోబడి
అరవట్టింది. ఆమోయిన ఊళ్ళో జన
మంతా ఈళ్ళుబోయిన తట్టుకు
ఉక్కిరి. ఎదురుదెబ్బతిని కిందబడ్డాడు
నుక ఈ ఒక్కడైనా దొరికింకు.
ఏం ఉరికినా! ఏం ఉక్కినా!

కాంతా : (దిగ్భ్రమం) వీళ్లు హంతకులు,
రజాకూర్లు

కొండ : కాదు.

కాంతా : కాదా!

గోప : (దొంగ వైపుచూచిగుడ్డురముతూ,
చెప్పవేగా శిట్టచూస్తవేం. వెద్దసిట్టికరుల్లే.

కాంతా : ఇంకాచెప్పేది ఏమిటి. నీకు
కమ్యూనిస్టు. ద్రోహులు, మాయ వేసా
లరో కొంపలుదోస్తున్నారు.

కొండ : రామ రామ ఆ సాపం కొంత
ఎందుకు! వాళ్లు చూడండి.

గోప : (దొంగ మెదడు పట్టుకొని) “నేను
కాంత్రాజాని చెప్పి వేళ మోడ్చాడ
నేనా.

(మంచినీటి గ్లాసుతో ‘హరి’
(పవేశం)

కాంతా : (వెకిలిగా నవ్వుతూ) హరి!
నేను చెప్పితే చెప్పుగా! చూడు.
కమ్యూనిస్టుల నన్నన్నమాటం. నీవులు
వీళ్ళను ఉరితియ్యాలి. ఉరి. ఉరి.
(అంటూ అరిచేటట్లుగా గ్లాసును అందు
కుంటాడు. హరి కన్నుల దొంగదొంగకు
వెళ్ళి వాడిచెంబుద లాగికొడతాడు.
దొంగ దొంగ, మీసాలుపట్టుకొని గుంజు
తాడు అని ఊడికస్తాయి.

హరి : (తెల్లబోయి కాంతారావు వైపు
చూస్తూ) అరే, మన రామారావు!

కాంతా : (తెల్లబోయి) ఆ, (హరివైపు
కోపంగా చూచి) మనిషిని కొట్టడమే
క్రమశిక్షణ లేకుండా. (రామారావు
వైపు చూస్తాడు.)

హరి : (కోపంగా) క్రమశిక్షణ (అంటూ
ద్రామురుగిద గ్లాసుఅందుకుని లోనికి
పోతాడు.)

కొండ : సాపం, ఆ పిల్లగాడిని కోపం
లేస్తారేంది?

కాంతా : నీకేం తెలుసునయ్యా, మా కాం
త్రసువాడు ఎప్పుడు ఇలాంటి పెథవ
పని చెయ్యడు. ఇందులో ఏదో మోసం
వుంది.

గోప : మోసం! ఎవరిది మోసం అది మా
యింటిముందు కుక్కకు కూడతెలవదు.

కొండ : అందుకనే, తనది పోవోవే...
తాటిపట్టెకిఎదురుదేకరున్నా. దొంగ,
దొంగ సొత్తు యిదట ఉండంగానే
ఇట్టంటే ఇంకేం చేస్తాం.

కాంతా : మిమ్మల్ని కాదయ్యా, నేను అన్నది. (అంటూ రామారావు కట్టు ఊడవీసి అతనిని లోనికి పొమ్మని నైక చేస్తాడు.)

కొండ : మరెవరేంది?

కాంతా : అది వేరనివయం. మీకు తెలియదు.

గోప : తెలిస్తే ఈ దొంగ నాయాల్ని యాడకి యెండుకుతీసుకొస్తాం.

కాంతా : ఏయ్, అబ్బాయ్, కాస్తయ్య దగా మాట్లాడాలి.

కొండ : సగవుకున్నమా, పాదాచుగ్గావ తెలవటానికి.

గోప : (కొండయ్యవైపు మరచుర మాస్తూ) "అడకి తీసుకెత్తే అంతా కాంతారావుగారే తేస్తు" అంటివిగా.

కాంతా : తేల్చే పంపిస్తాను. కొండర పడతారేం.

గోప : లేపోతే ఏంటి ఇది. తనవాడు అయితే దొంగను తేలుకుట్టి ఊరు కంటమా! ఎవడో అయితే ఉరా! ఏం నానం!

(పట్వారీ ప్రవేశం రైతులిద్దరు అతనివంక ఆశ్చర్యంగా మాస్తూ పూటారు.)

కాంతా : ఏమిటి ఆ యనవంక అలా మాస్తూన్నారు?

గోప : ఈ పోలీసుకలలోడు, ఈడకి ఎట్లా జేరిండా అని.

కాంతా : (నవ్వుతూ) కాంతానులోన్న గొప్పదనమే అది!

కొండ : ఏది! యట్లాంటిమాయను జేర నీయటమా!

కాంతా : అదిగాదు మృదయపరివర్తన గలిగింది, వానిని పరియ్యే గారికి తీసుకు

రావడం. (హరి ప్రవేశం)

కొండ : అంటే

హరి : అంటే వకప్పుడు మర్చి నుంచి నారికి తీసుకురావడమన్నమాట.

గోప : (ఆశ్చర్యంగా) ఏది! యీయన మనుసా! ఊరికి ఉత్తరాన చేరానాడే మారేది.

కొండ : అమ్మపుట్టిలు మేమామకు తెలవ కుండా ఉంటుందా! ఈయన మా పూరు పట్వారీయేగా.

కేశ : అదిగాదు కొండయ్యా? మహామ భావులు, కాంతారావుగారి చేతిత్తిర్లము అందుకున్నాను. నాకు మైకం విడిచింది, దారి దొరికింది.

కొండ : అయితే ఇంకేం, మీకు గారి, మాకు గోదారి.

హరి : అదేమిటి? ఎందుకి

కొండ : ఏం ఉంది. ఆ నారికి దారిదొర కడం అంటే మమ్మల్ని గోదారికి యాదవటానికేగా.

కేశ : మీరు పోలీసులున్నాను.

కొండ : పోలీసులూ గావాలూ. యీ గొడవ నూ కెందుకు (కాంతారావు వైపు చూచి) కాంతారావుగారూ! ఇంతటి మామాట ఏంటి?

కాంతా : అంతా పరిజేస్తాను. ఇంతటిమీరు అనేది ఏమిటి? మా రామారావు దొంగతం చేశాడటాను! అంటేనా?

కేశ : ఏమిటి! రాయారావుగారూ! దొంగ
తనమా! ఎక్కడ?

కొండ : మా లచ్చిని పట్టిని ఎవరు
దురుగా. ఆ మెయింట్లో

(పట్టాని పక పక నవ్వుతాడు)

వారి : ఎందుకు అలా నవ్వుతారు?

కేశ : ఎందుకంటే ఆ ముసలి కాని కొడుకు
కయ్యనిచ్చు.

కాంతా : (గంభీరంగా) అలా చెప్పండి!

గోప : పట్టాని వైపు చూచి, నీది నాదికా
లాటిపట్టా! అది ఆ మెకు ముసల్లులు

ఉండాలా?

కేశ : (వేలు చూపుతూ) ఆ మెకు కొడుకు
కులు తోచితే ఆమె అన్నికొడుకు
కయ్యనిచ్చేగా!

కొండ : ఏం అంటున్నా?

కాంతా : ముసలన్న ఆ వెళ్ళనను తన
యింట్లో నాచి వుంటుంది.

గోప : ఏం, కాస్తే? పోనీ?

కొండ : వైజాం: వాడుతో పోట్లాడే వా
శృంతా మాకు నిడ్డలే

కాంతా : వాన్ను దొంగని ద్రోహులు.

గోప : వాళ్లు దొంగలా? చేతులు కలుపు
కుంటూ, మేకలగుపులు అగుచుకుంటూ
కుడకీ చేతి యీ పట్టానిదొరా!

కాంతా :

కాంతా : అలాగా మ్లాదకు. అసలు
ఈ ముసలొంపకనోచి నీ మీరే కుగా?

గోప : ఎందుకు పెట్టాడో తాడు తెంచి ఆ
మేడకట్టాడో మీకేం తెలుసు?

కేశ : దోచుకుంటే దోచుకున్నాడు. మేడ
నెలమట్టుకాదు కాదు!

కొండ : వేడ! నవ్వు కట్టిన వేడ! అది
తనూ దేవునికి మా పట్లకూ, మాకూ
గొమ్ములు రెళ్ళుబడ్డాయి.

కాంతా : అందుకని పడగొట్టతారా?

గోప : అందులో మిలటరీని బెట్టి ఊళ్ళన్నీ
తలబెట్టిస్తా ఉంటే, ఏం చెయ్యాలి
మరే.

వారి : ఏం చెయ్యాలి? ఓర్పు వహించి,
కాంతాగా ఉండాలి.

కాంతా : హరి?

కేశ : ఇదంతా యందుకు. ఈ కొండ ముని
నా కోడెను తోలుకుని వెళ్ళి దొడ్లో
కట్టివేసుకున్నాడు.

కాంతా : అవును. మూడు నాలుగువందల
కోడెలను పరగణాకు తోలుకుని వచ్చి
అమ్ముకున్నారటకూడా. (ద్రావురు
మీద పత్రిక అందుతుంది.) ఇందులో
గతాను.

కొండ : అదేం బాబు?

కాంతా : అలా? పేసరు?

గోప : ఆ రాసిన పెద్దమనిషికి పిల్లా జల్లా
వుండాలా?

వారి : తప్ప. అలాకనకు ఘనతపించిన
కాంతాను నాచుకు గానాడు.

కొండ : నాచుకుపో; ఇనాయకుపో, నా
కోడె గంతి ఎంత నిజమోషి అంతే
నిజం.

కేశ : ఇంతనూ నా కోడెను నీవు తోలి
కెళ్ళి లేచుకువా?

కొండ : అది నానొడ్లో పుట్టింది. పెరి
గింది. గంతు వీళ్ళనాకు నవ్వు దానిని
అడ్డగిలుగా తోలుకెళ్ళి కట్టేను
కున్నావ్. వైగా నన్ను కొట్టిచ్చావ్.

హరి : కేశవరావుగారి లాంటి పెద్దమనిషి అబద్ధమడతాడా? నేను మృత. (కేశవరావుతెచ్చి తిరిగి) ఏమండీ కేశవ రావుగారూ.

కేశ : అప్పుడు దానిని మేపలేక నా దివాణాకి తోలాడు యిప్పుడు ఇలా యేడ్చుచున్నాను.

గోప : ఏం చిన్న నాయనా? మేపలేక కోడెను ఈయవకు తోలిపెట్టి అరకు ఎద్దులేదని ఆవునుకట్టి దున్నుకున్నావ్, యింకా.

కోండ : అంతేగా! ఇంకా నేన్నేమ్య జొంక పోవకపోతే ఎట్లామర.

కేశ : కొంతావుగానూ? పశుసోమణి, పోమణి అని మోలించేవారు ఒక ప్రక్కన గోల తిలుతున్నారు. ఇందు కని దానిని తోకించుకు వచ్చారు. చక్కగా మేసారు. అది ఆబోతుకు పనికిచ్చే కోడె

హరి : గొప్పపనిచేశారు. యింకా దానికే ఏదైన ఖరీదు యిచ్చారా?

కేశ : అలాంటివి. పోతక ముప్పయి కోడెలను మేపేసాక నా మింప తెగింది. యింకా ఖరీదుఏమియువ్వమంటావ్.

హరి : అవును, పశువు కం. తిడిబడితే నేళానిక మోసం లేదన్నాను నుమా త్తయ్య.

హరి : లంటేనా? ఆవులను అరకుకుట్టించి కోడెలను దొరలకు తోలిపెట్టించమన్నాను. చూడవమా?

కొంతా : హరి? అట్టేమాస్తే నీకు కమ్యా నిస్తులగాలి సోకినట్లు ఉన్నది.

హరి : అదేమాగాని, దేశముఖుల, పశేళ్ళ, పట్వారీల, గాలిముత్రం నాకుసోకలా.

కేశ : అబ్బో మీ, సేపు ఎవతో మట్లా తున్నావో ఇప్పు తెలుసుకొని మట్లాడు.

హరి : అం టుఆగండి. సిగ్గులేక నీవుకూడా నాకు ఫర్మోపదేశం చేయవచ్చావా? నిన్ను మొన్న కాంగ్రెసు వాలంటీర్ల కొట్టించిన నీవు యివ్వాలి గొప్ప కాంగ్రెసు దేశభక్తుడవు అయ్యావ్. కొంతావుగాని ముద్రపడింది. యింకా నాకేం అనుకుంటున్నావ్. ప్రజలు గుడ్డివాళ్ళుకాదు.

కోండ : ఎవరికి వట్టి కన్నుమూసుకుని పాలుతాగుతో నన్ను ఎవరూ మోడటం లేదని అనుకుందంట. అట్లాకాని యీ పెద్దలపని.

(హరిరావు అనివేసుక ఇద్దరు పోలీసులు ప్రవేశిస్తారు)

హరి : (రైతులను చూపించి) ఇరుగో దొంగలు (అంటూ బల్లదగ్గరకు వెళ్ళి దానిమోదశన్న డబ్బు, నగలు, చేతుతో పట్టుకుని) యింగో దొంగసోత్తు (పోలీసులు రైతులద్దరను పట్టుకుంటారు.)

కోండ : ఇదేం అన్నాయం

పోలీసు : అన్యాయం గుంగలినాడు. ముందు స్టేషన్ కు వెళ్తున్నావ్ అక్కడ తేలు తుంది న్యాయం.

(2 వ పోలీసు అక్కడ వచ్చియున్న వాళ్లను చేతుతో అందుకుని గోపయ్య రెక్కలు అంటుగట్టుతూ ఉంటాడు గోపయ్య విదిలించుకుంటాడు. పోలీసు గదిస్తాడు.)

రామా : వాళ్ళనుకట్టతాళు వాళ్ళేతెచ్చు
కున్నారలే. గట్టిగాఅంటుకట్టు

హరి : (రామారావువైపుచూచికోపంగా)
ఛీ, నీ జుట్టు తెల్లైవ్వో. నునిసివై
పుట్టావ్ ఎంనుక్కూ.

(పోలీసులు రైతు లిద్దరను
నెట్టుకుపోతూ ఉంటారు)

కొండ : ఓరి, నీ పాపము పాడుగాన.
(కాంతారావువైపు చూచి హేళనగా)
ఇదే సంటయ్యా? నీ నాయం. ఇది
కాంగ్రెజా! అంగ్రేజా!

కాంతా : ఏ డ్చా రలే పొండిరా.
న్యాయమో అన్యాయమో ప్లేషన్లో
తేలుతుంది. (రైతులను నెట్టుకుంటూ
పోలీసులు వెళతారు)

హరి : కాంగ్రెసు మునుగుల్లో పజల
గొంతులు కోస్తున్నారని మీరు.

కాంతా : (కోపంగా) నోరుముయ్య. నీ
గాక మొన్న పుట్టావ్ నీకేం తెలుసు
రాజనీ కూన.

హరి : మీ రాజనీమూలకి, రామరాజ్యనీకి
ఒక - మస్కారం. (రివ్యవ బయటికి
వెళ్ళిపోతాడు.)

రామా : పోరా వెధవ. నీలాంటి తుక్కు
కేం ఉంతా పోవాల్సిందే.

(కాంతారావు హరి వెళ్ళిన
వైపుకు తీవ్రంగా చూస్తూంటాడు)

కేశ : (వ్యవసాయ కాంతారావు నుద్దేశించి)
మహానుభావులు, “ధర్మ సంస్థాప
నార్థాను సంధవామి యుగే యుగే”
అన్నార వెద్దలు. ఏమి రాజనీతంజీ
మీది. (కాంతారావు ముసిముసి
వచ్చులు వచ్చుతూ వుంటాడు.)

[తె ర]

తెలంగాణా పిలుపు శ్రీ దాసరి కృష్ణమూర్తి

లేవండోయ్! లేవండోయ్!

కార్మిక కర్షక యోధులారా

నైజాం పాలన నశింప జేయగ

ముందుకు రారండోయ్!

భర్త ఎదుట భార్యను చెరిచే

గూండా రాజ్యం తుద ముట్టించగ

రారండోయ్!

వీరుల రక్తం

విరిసిన జెండా

ప్రజా రాజ్యమును

స్థాపిస్తుండోయ్!

రారండోయ్!

లేవండోయ్!

రా! రండోయ్!

(24 వ పేజీ తరువాయి)

“ఇంతకంటే, గాజుల బతుణ్ణి పిలిపి దునే! ఈ ప్రతాపమంతా నీదా యేది?” అని ఒళ్లు తెలీకుండా అరవడం మొదలు పెట్టాడు రామిరెడ్డి.

“కాదు, మామా, ఏ డెనిమిది లాంటి వస్తున్నయ్. రెండు మూడోంకలనం దుంటారు. మన దగ్గరేవున్నా తుపాకులా పాడా? అంకుకని...”

“ఇదుగో సీతమ్మా చూడు, ఇది ఆడం గులు మాట్లాడే సమయం కాదు. మూతి మీద మీసం వున్నవాడు తోకేముడిచి పారిపోతాడా అంట! ఎన్ని కందలమం దొచ్చినా సరే, నా గొంతులో ఊపిరి వుండగా ఈ ఎడ్డమీద ఎదుగు పెట్టి నివ్వను. అంతే! ఇక్కణ్ణుంచి ఒక్క ప్రాణి బయటకు పోగూడను!” అని రామిరెడ్డి చండ కాసంగా మాట్లాడు తున్నాడు.

గోపాలరావు వీరప్పా తనకు నచ్చ జెప్పాలని చేసే ప్రయత్నం చూస్తే అతనికి మరి మండిపోయింది. చేతిలోవున్న తుపాకీ ఎత్తి ఆ పాతిక మందికీ బారు చేసాడు.

“ఎక్కడికీ పోనివ్వను. ఇక్కడే వుండి తీరాలి. నడవండి ముందు! లోపలికి...”

తుపాకి చూపి అందరినీ మేడ ఎదిలోకి నడిపించి బయట గొల్లెం పెట్టాడు. తాను ఇంకో ఎదిలో కెళ్ళి, అక్కడ రాచి వుంచిన తుపాకి మంగు తెచ్చి వండా నాపరాతిమీద కప్పగా పోసి, గొల్లెం తీసి వీరప్పనూ గోపాలరావునూ మరి

అయినగుర్తే బయటికి రన్చున్నాడు పిల వకపోయినా, సీతమ్మకూడావచ్చిలిచ్చింది.

“అడగానివి...” ఏదో అనబోయి, మళ్ళీ తిప్పకొని “నువ్వ తుపాకిలో మందుకూరి ఇస్తావుం?” వీళ్లు అంచెల మీద డాబామీదికి నాకు “ందిస్తూ వుంటారు” అని శని స్వభావం ఏమిటో తేల్చి చెప్పి, రామిరెడ్డి తుపాకీ తీసుకుని ఊగు లాడుతున్నప్పుడు మీదిగా డాబామీది కెక్కి, పిట్టగోడ మూయిచేసుకొని పాళాల మీదికి చూస్తూ పడుకున్నాడు.

దూకైన గుట్టలోంచి దొంగనే పడ తోసుకొస్తున్న లారీలు ఆకాశం నిండా దుమ్ము కొడుతూ రణగొంధ్వని చేస్తూ ఇంకా ఇంకా దగ్గరి కొచ్చేస్తున్నాయి. లారీల్లో మనుషులు కనిపిస్తున్నారు... ఆ బ్రెక్ గన్లు, ఆ రైఫిళ్లు, ఆ బయ్యె నెట్లు... ఆవీ...

రామిరెడ్డి చేతిలో తుపాకీ ప్రచండంగా గణించింది. తొలిగా వస్తున్న లారీ ఈలేసి కూలిపోయింది. లారీలోంచి పోలీసులు సఖముఖాలూ దూకుతున్నారు. ఒకటి కాదు, రెండుకాదు-కందల తుపాకులు నివ్వలు మరిపిస్తున్నాయి. ఆ లారీల తేలిక దుమ్ముంతా అంతలో ఎర్రపడి పోతున్నది. ఒక నరతుపాకీ పులి వెంటలాడుతూ సింగరు మివనులూ, కొట్టుకుంటున్నది పోలీసు తుపాకులు కెక్కిన పేలకొలక గుట్లు గాలిలో కలిసిపోతున్నాయి. కొన్ని డాబాగోడలకూ పిట్టగోడకూ తగిలి తురుగు ముఖం పడుతున్నాయి.

ఇక్కడ రామిరెడ్డి తుపాకికి మంద

సరసరా శోవేంతో జరుగుతున్నది. ఒక్కొక్కరుని వందనంది బలంతో పనిచేస్తున్నాడు. మూడు తుపాకీ, అంచెల మీద పెడిచీ తుపాకీ, శత్రువులమీద నృత్యపురు పిరిచీ తుపాకీ.....ఒక్కటే అయినా... వెయ్యి తుపాకులుగా పెడిచి పోతున్నది.

కేకపెట్టి ముప్పు కరుచుకున్నాడు ఒక రజాకారు. ఇంతో తురక గింగిరాలుతిరిగి చెట్టును అంటుకుపోయాడు. చురూడు లాగిమీదనుంచి పడ్డ పొలుచు గుట్టమీద పడి, పక్కనేవున్న గుంటలోకి దొర్లి పోతున్నాడు.

శత్రువుల నుంచిబలాన్ని మందుబలాన్ని చిందకనందర చేసింది నాటుతుపాకీ. రజా కార్ల సాగాకైపు పూర్తిగా దిగిపోయింది. ఈ గ్రామంలో యెంతమంది కన్యూనిస్టు కాఫీర్లు ప్రజాకడెనలలో పాశున్నారో సాక్షులను అరుమానంగా యిప్పుడిప్పుడే చంపుతో కమ్ముచేది.

చురుతుపాకికగ్గిర కూచున్న ముస్లిమాన్ యువకుడు నానితో వెసేసుకుని మెలికలు తిరిగిపోతూ, నేలమీద పరుచుకు పోయాడు. ఒకడా, ఇద్దరూ? ఏఒక్క సుత కైనికుడా ఒంటరిగా పోవడంలేదు. అడలు ఒంటిగా పోయే అలవాటుగాడా తేను వాళ్లకు. ఆ పోయే లోకంలో అయినా ప్రజలనేవాళ్లు వుండాని గ్యారంటీ ఏమిటి? ఒక్కొక్కడూ తోటి కైనికున్న తోడు తిరుగాని చురీ పోతున్నాడు.

ఒకళ్లూ ఇద్దరూ కాదు. డెబ్బై ముగ్గురు రాజులంధువులు రజాకారుల నిస్సం

కోచంగా తెలుగు పడ్డమీద తమ శరీరాలు పరుచుకున్నారు.

ఇంకా రామిరెడ్డి తుపాకీ కాలు చువ్వు తూనేవుంది పాపమనైనా లేకుండా, రాజులంధువుల్ని నేలకొస్తూనేవుంది.

సారెంటు మతి మతిలో లేకుండా పోయింది. కాని యుద్ధనీతిలో నేమి రాజు నీతిలో నేమి ఆ సుతోధ్వారకడు బాగా ఆగితేరి. వాడు ముక్, ఎట్లానైనా జారిన కాలు నెవ్వరిగా తీసుకోవాలనే నిశ్చయానికి వచ్చేసాడు. అయినా, ఈ కాఫీర్ ముండాకోడుకులు పోలిస్తేనా? వాడు తిరుగుముఖం ప్లాను ఆలోచిస్తూనే వున్నాడు; రాజులంధువులు ఆ గుట్టల్లో గోతుల్లో క్లిగినివాసాలు యేర్పాటు చేసుకుంటూనే వున్నాడు.

ఒక్కడ మంటల్లో రెండు లారీలు ముక్కలుముక్కలుగా పరిగి నేలమీద గాలిపోతూ, వాటికింద పడున్న రజా కార్లకు తెలుగు సంప్రదాయం ప్రకారం అగ్నిసంస్కారం చేస్తున్నాయి. పాపం, వాళ్ళ సమాధులక్కడా చోటులేను గావును ఈ విభలాంధ్రలో!

రామిరెడ్డి తుపాకీ ప్రళయ ప్రళయంగా అగ్నిపర్వతాలు పరిజన్మిస్తున్నది. అతనిదూపుకుం తుపాకీ దెబ్బకూర్చుత్యాసం భావడంలేదు. ఎవడిమీద కన్నుపడ్డవో వాడిమీద దెబ్బపడ్డదే!

తన విజయం కళ్ళారా చూస్తున్నాడు గాని, యింత మాత్రంలో అతని బాధ్యత తీరేదికాదు. ఈ పూరు రచి ఇక్కడి ప్రజలంతా తన వాళ్లు; తన చెప్పిట్టు

నడుచుకో వలసి వాళ్లు. వాళ్లందరి స్రాణాలకూ పూచీ పడవలసివచ్చాడు తనే

ఇంత అలోచనతోనూ, నిష్కలంతోనూ తుపాకీ కాలుస్తున్నాడు రావిపల్లికి. అంతలో హఠాత్తుగా 'అమ్మా' అంటూ పాత్రకడుపు పట్టుకొని ముడుచుకుపోయాడు. పక్కగా చెటుమీది కెక్కివున్న రాఘవరెడ్డిని అప్పుడే ఆ ముడచుకుపోతూ లీలగా గుర్తుపట్టాడు. పాత్రకడుపులోంచి రక్తం ఓడికలు కడుతున్నా అని నరాలు ఒక్కసారి జీవంతో చక్రితమైనాయి. శరీరం ఒక్కసారిగా సాగింది. అంచెమీద వచ్చిన తుపాకీ అందుకున్నాడు. ఒక్కటే దెబ్బ. కేకకెక్కి, గిరాగిరా తిరగుతూ రాఘవరెడ్డి నేలమీదికి రాలిపోతున్నాడు. రావిరెడ్డి కళ్ళ నిండా కమ్మగ్న నీళ్లు కానరాకుండా అరిచి రెప్పలు కప్పివేసాయి.

గోపాలరావుకు గానీ వీరప్పకుగానీ తుపాకీ కాల్పులం తెలీదు. తక్కినవాళ్లకు అదంటేనే భయం ఏమైనాసరేనని, గోపాలరావు కొత్తగా సాధనచేసి దాని విసురుకు తట్టుకోలేక వనిరెయ్యడంతో తక్కిన పోగువడున్న తుపాకీ మందు కాస్తా గుప్పన మండిపోయింది.

మళ్ళీ తుపాకీదెబ్బ వినిపించకపోవడంతో బాకార్లకూ పోలీసులకూ క్రమక్రమంగా సందెలు కదులుపడుతున్నాయి. ముందుకు రోదామా అని సార్జెంటు అనుకుంటున్నాడే కాని, వాడు తెలివైన మనిషి. వాడికి గెరిల్లాల ఎత్తుగడలతో అనివరకు సొంతంగా పరిచయం లేకపోయినా చాలా

కథలు విన్నాడు. వందమందికి పైగా తన సాయుధమైనకుటుంబం కూలిపోయారంటే, అవసరం ఎంతమంది కాఫీర్లువుండి వుండాలో వాడు సులభంగా అంచనా వెయ్యగలడు. అయినా, ఎంతసేపని వాడు అలా గుండు వస్తుందేమోనని ఎదురుమాస్తా వుంటాడు? తన శరీరం ఒక్కసారి తడిచి చూసుకున్నాడు ఏమీ చెక్కుచెదిరినట్లు లేదు. అసలు వాడికి ముందుగానే తెలుసు - ఈ గెరిల్లాలు ఎంతమందున్నా వాళ్లంచెయ్యలేరని. "ముందుకు నడవం"డని పోలీసులకూ రజాకార్లకూ ఆజ్ఞాపించాడు. వాళ్లూ పదిలంగానే ప్రతి అరంగుళం ఆక్రమిస్తూ ఊరిమీద వచ్చిపడ్డారు. డాబాచుట్టు ముట్టి మొత్తం పాతకమందినీ పట్టుకుని గోడ కానజేసి వరసగా నిలబెట్టారు.

పోలీసుల్ని నడుపుతూ వెనకగా వచ్చిన సార్జెంటు ముందుకొచ్చి తీసిగా నిలబడ్డాడు. అతనిచేతిలో రివాల్వరు ఊగులాడుతూ చుట్టూ చూస్తున్నట్లుంది.

వాడికి ముందే తెలుసు. ఇక్కడ ఏ వందమందో హిందువులు వుండి వుంటారు. తీరా ఇప్పుడు సాతికమందే దొరికితే తక్కినవాళ్లెక్కడో దాక్కొనివుండాలి. ఈ సూత్రం తెలిదా వాడికి.

తాను నడిచే నేలమీదకూడా నవ్వుకం లేదేమోవాడికి, నిదానంగా అడుగుతీస్తూ శీతమ్మ దగ్గరకొచ్చి రివాల్వరుతో ఆ సెయిన్ గొమ్మమీద ఫెటీమని పొడిచాడు.

"అంజా! తక్కిన వాళ్లెక్కడ దాచావు?"

ఆమె మొహం ఎఱ్ఱగా కందిపోయింది. క్రోధంతో నల్లబడుతున్నది. వీరప్ప శరీరం ఉండ్రకంతో పొంగిపోయింది. తను పట్టుకున్న పోలీసును విదిలించి నేలకు కొట్టి సాంజంటు గొంతు పట్టుకొని నొక్కి పారేస్తున్నాడు. కాళ్లు తేలిపోయి గిల గిల్లాడుతున్నాడు సాంజంటు. ఒక్కసారిగా మందతుపాకులు పేలిన మోహం. సాంజంటుతో పాటు నేలమీద పడిపోయాడు వీరప్ప.

శవంగా నేలకు కరచుకున్న సాంజంటును చూసాక, పోలీసులకూ రజా కార్లకూ 'గెరిల్లా'ల మీద 'సమృథం' పోయింది. ఇంకా వీళ్లనునమ్మి దగ్గరకు రావడానికి వీలేదు.

"వరసనే కాల్చి పారెయ్యండి!" అని అరిచాడొక పోలీసు. మరొకడు ఈ గెరిల్లా శ్రేణికి రెండు గజాల దూరంలో నుంచుని "ఆగండి తక్కిన వాళ్ల నెక్కడ దాచాగో కనుక్కుంటాను" అని సాంజంటుచేతగొంతుని జారిపడిన రివాల్వరు చేతికి తీసుకుని, నీతమ్మకైపు గురిపెట్టాడు.

"రానే లంజా, ముందుకురా" అని గద్దించాడు పోలీసు. ఆమె అడుగు ముందుకు వెయ్యలేదు. సరికదా, చలించనైనా లేదు.

"వస్తావా? లేదా?" మళ్లీ కేక మళ్లీ చలనంలేదు. రివాల్వరు మోగింది. "ఆంధ్ర మహాసభకూ జై" అంటూ ఆమె కూలి పోయింది.

గోపాలరావు కళ్లల్లో నీళ్లుకాదు, నిప్పులు తిరిగాయి. చావుకు రెండు చావులా? ఎగబడి, దగ్గిలోవున్న పోలీసు

వాడిచేతిలో తుపాకిలాక్కొని, అందిన వాణ్ణి తిరగేసి కొట్టడం ఆరంభించాడు. తక్కిన ఇరవైముగ్గురికీ మంచి ఉపాయమే దొరికింది; తుపాకులు పోయిన పోలీసులు టోపీలు పడిపోయిందికూడా చూడకుండా పారిపోతున్నారు. మిగతావాళ్లు తిన్నగా గాభరానుంచి తేరుకుని కాల్పుటానికి తుపాకులు గురి చూసుకుంటున్నారు. ఒకటి రెండు తుపాకులు పేలాయి. ఒకరిద్దరు 'గెరిల్లా'లు పడిపోయారు.

బాణాకర్ర దెబ్బలాగా 'గెరిల్లా'ల తుపాకిదెబ్బ తిన్న పోలీసు మళ్లీ నడుం ఎత్తినపాపాన పోవడంలేదు మళ్లీ తుపాకులు పేలుతున్నాయి. 'గెరిల్లా'లు పడి పోతున్నారు.

"కమ్యూనిస్టుపార్టీ జిందాబాద్" అని ఎక్కడో కొండలోగుట్టలో అరుస్తున్నట్లు గాలి కబురు తెచ్చింది. తుపాకులు తిప్పి పట్టుకున్న 'గెరిల్లా'లకు పోయిన ప్రాణాలులేచి వచ్చినట్లయింది. "కమ్యూనిస్టు పార్టీ జిందాబాద్!" ఒక రజాకారు నెత్తురు కక్కుకుని మన్ను తింటున్నాడు. ఒక పోలీసు మెడ తిరిగిపోయి అల్లడ తల్లడై పోతున్నాడు.

"కమ్యూనిస్టు పార్టీ జిందా బాద్!" "ఆంధ్ర మహాసభ జిందాబాద్" మళ్లీ కొండలూ గుట్టలూ నురింక గట్టిగా అరిచాయి. చుట్టూ ఈలలు రక రకాల ఆగోహాణలతో వినిపిస్తున్నాయి.

పోలీసులకూ రజాకార్లకూ ఇలాంటి ఘట్టాలు అనేకం తెలుసు. ఇలాంటి ఆప తృప్తయ్యాల్లో ఎవడి కర్తవ్యం వాడు నిర్ణయించలేదు.

యిందుకోసడ మనేదే వాళ్లనీతి ఎడి
దోవ వాసు చూసుకోవాలన్న తహ తహ
ప్రారంభమైంది యూనిఫార్ములు వేలకు
కొట్టి లోపలి పీను, ధోవతులతో మందూ
మందలుగా పోరి పోతున్నారు పచ్చ
చొక్కాలు పోలేసి పరుగుతున్నార
రజాకారు వీరులు.

ఉరిచుట్టూ ఒక్కసారి ఫెలేట్ కెట్టి
గెరిల్లా తుపాకులు నోరువిప్పిన శబ్దం ప్రతి
ధ్వనించింది. సుల్లీ నిశ్శబ్దం. అక్కడా
అక్కడా చిన్న చిన్న గద్దెంపులు.

మల్లీ పెద్దపెట్టున నినాదాలు మొదలు
పెట్టాయి. “కమ్యూనిస్టు పార్టీ జిందా
బాద్! ప్రజాపైన్యం జయించాలి!!” వేల
గొంతులు - అడగొంతులు, గగగొంతులూ,
ఒక్క గొంతుగా మెగులుస్తాయి

అంతదాకానిర్మాచవ్యంగా కనిపిస్తున్న
గ్రామం ఒక్కసారి నిద్రలేచి నట్లయింది.
ఒక గహ తేజస్సు విరజిమ్మే స్థలనే
వికసించి నట్లయింది శృణవ శాంతి బ్రద్ద
ఒక చుహక్రాంతి ప్రాదుర్భవించి నట్ల
యింది.

చుట్టుపట్ల కొండల్లోగుట్లలో దాక్కి
బోయిన ప్రజలంతా, శెగ్లా దళంతో
సాటు తిరిగి వచ్చేస్తున్నారు. గగి రజా
వాళ్లూ పోలీసులకూ సారిపొయ్యే దోవ
లేదు వీధిలో నుంపులో నందలో
గొంతులో కొంపలో కోసలో అంతటా
ఒక్కటే ప్రజా పైన్యం.

రజాకారు పోలీసులుదళంగా చేతులు
కట్టుకుని ముందు సదుస్తున్నారు

గమనిక

ఈ సంచికను యెక్కువ రచ
నలతో, చిత్రాలతో తెలంగాణా
ప్రత్యేక సంచికగా ప్రకటించడం
వల్ల “అభ్యుదయ” జాన్ నెల
సంచిక వెలువడదు. పాఠకులు
గమనించ వ్రాసే.

— సుపాదకులు.

క్షణంగా అంగనూ అన్ని మామలనుంచీ
రామి శెడ్డే రాబాముందకు వచ్చి, బార్ల
తీరి నిలబడ్డారు శెగ్లాదళం నాయకుడు
జగన్నాథ శెడ్డే, డెబ్బిలోని కకావికలుగా
వచ్చు మొగుకేనులకు వెన్నుచగచి ధైర్యం
చెబుతూ, గోసాలావు దగ్గరికి వచ్చాడు.

అమెకెన్ డెబ్బికు గోపాలరావు
వెన్ను కూటుసడివుం కమ్మకున్న
రక్తం నోటినిండా నిండి, నాలికకు చుట్టు
కొని, నోరు వెలకుండా వుంది. తల
తిరిగి పోతున్నది మరి నిలబడేశక్లి లేదు.
కాని, అతనికి దశాధిపతిగూడ ఉన్న
గౌరవం అంతంతమాపున కాదు; అని
హృదయంలోంచి ఉట్టి పడుతున్నది

“కమ్యూనిస్టు పార్టీ జిందాబాద్!” అని
పిడికిలిబిగించి, ఆ రక్తజిహ్వితో దశాధి
పతికి తన తుదిఅడ్డనందనాలు తెలియ
జేసాడు గోపాలరావు; అనే అని తొలి
అడ్డనందనాలు కూడా!

(16 వ పేజీ తరువాయి)

సాధించక మానరు' మొదలైన కథల నేకం వచ్చాయి.

జైత్ర యాత్ర అవిచ్ఛిన్నంగా సాగుతుంది. తమ గ్రామాలను భూములను తమ వశం చేసుకుని ప్రజా ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించు భూమిపంపకం జరిపి ద్రోహులను శిక్షించి శాంతి నెలకొల్పారు. పోలీసులు ఈ గ్రామాల్లో అడుగు పెట్టడానికి హడలిపోతారు. ఏమూల నుంచి ఎవరు వస్తారో! ఏం చేస్తారో! పూర్వం నుంచీ చేసిన పాపాలకు ప్రతిఫలం తప్పకుండా! పోలీసుల భీరుత్వాన్ని చాకచక్యంగా 'బంధారం' అనే కథలో శ్రీ కె వి. రామారావు హేళన చేశాడు.

శ్రీ టి. కె విశ్వనాథం వ్రాసిన "మూడు తుపాకులు" అనే కథ ఒక కొత్త సమస్యను ఎత్తి చూపుతున్నది. తెలంగాణాలో ధైర్య సాహసాలతో ఆయుధాలు సేకరించి నైజాం రాక్షసత్వానికి వ్యతిరేకుగా పోరాడే నారాయణను యూనియన్ పోలీసులు అరెస్టు చేస్తారు. బ్రిటిష్ (అ) న్యాయ

శాస్త్రాన్ని ప్రయోగిస్తారు. శిక్షిస్తారు. ఆంధ్రప్రజలు ఏకకంఠంతో ఈ విశాలాంధ్ర పోరాటాన్ని ప్రోత్సహిస్తోంటే యూనియన్ ప్రభుత్వం తెలంగాణా వీరులను బంధించి నైజాం ప్రభుత్వాన్ని బలపరుస్తోంది. ఈ ద్రోహాన్ని "మూడు తుపాకులు" కథ బట్ట బయలు చేసుంది. ఈ సమస్యను గురించి కథలకంటే నాటికలెక్కువగా ప్రచురితమైనాయి.

ఒక ఉత్తమాదర్శాన్ని సాధించటానికి తెలంగాణా ప్రజలు జరుపుతున్న జీవస్మరణ సంగ్రామాల్లో ఈ కథలు వెలువడుతున్నాయి. ఈ పోరాటంలో పాల్గొనే రాజకీయ వర్గం, యువరచయితలు ఈ కథలద్వారా తమ ధర్మాన్ని నిర్వహిస్తున్నారు. అందుచేత, సహజంగా వీటిలో రాజకీయ ధోరణులు స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి.

కథాశిల్పం, శైలి, నిర్మాణం, పాత్రపోషణ కొరవడవచ్చును. కొన్ని కథలు మాత్రమే ఉత్తమ సాహిత్యక్షేత్రానికి చెందినా, అన్ని కథలూ ఉత్తమాశయ ప్రబోధం

చెయ్యటంలో ఫలప్రదమౌతున్నా
యనటం నిర్వివాదాంశం.

ఈ మహోద్యమ ప్రాధా
న్యాన్ని సహజంగా అభ్యుదయ
రచయితలు మొదటే గ్రహిం
చారు. ఆ పోరాటంలోని వివిధ దశ
లనూ వివిధ కోణాలనుంచి పరి
శీలించి చిత్రించటానికి శక్తివంచన
లేకుండా కృషి చేస్తున్నారు. తెలు

గాణా స్వాతంత్ర్య సంగ్రామం
ఆంధ్రజాతి చరిత్రలో ఎంతమహ
త్తరమైనదోకొన్నాళ్ళకు ఆంధ్రరచ
యితలుతా గ్రహిస్తారు. ఉత్తమ
సాహిత్యం సృజిస్తారు. “మేంసాధిం
చిన విజయం ఇది” అని ముందు
తరాల వారికి అందిస్తారు.

[నాటికలు, గీతాలనుగురించి వచ్చే సల
చుకూ వ్యాసం ప్రకటిస్తాము]

అ భ్యు ద య ర చ యి త ల

మ హా స భ

మే 14, 15, 16 తేదీలలో బెజవాడలో జరుపదలచిన
ఆంధ్రాభ్యుదయ రచయితల మహాసభ అనివార్య కారణాల
వల్ల వాయిదా వేయబడినది.

ఆంధ్ర ప్రజానాట్యమండలి మహాసభకూడా వాయిదా
వేయబడింది.

— కొమఱ్ఱాజు వినాయకరావు

— ప్రయోగ కోదండరామశాస్త్రి

కార్యదర్శులు

పాగల్ యల్లమంద

‘కిరణ్’

ఊరు చేరేప్పటికి కోడిగూసింది కొందరు యిళ్ళకు బోయి కావళ్ళేసుకున్నారు. కొందరు ఊరుమొదలే కొస్తాల్లో ఎడ్లను నీళ్ళకోదిలి అరకలూ, పగ్గాలూ సరుతున్నారు. ఊరవతల భాగంలో ఇళ్ళకువెళ్లే వాళ్లు చాలామంది బ్రాహ్మదర్బరనిలుచుని మాట్లాడుకుంటున్నారు.

“దానా, అంత ముసిలోడు! ఎట్లా పోట్లాడిండురా!”

“శీతమ్మన, శీతిమ్మో! అబంసుబం ఎరుగదుదా, ఎంత ద్రోహమొచ్చింది. పోలీసోడి బుర్ర బగలేసిందిదా! = రోకలి బండ దొరికింనుకునకోవాలి!”

“అబంసుబం యెరక్కపోలేమట్టుకు యేంజేస్తుంది. పిల్లి సహా ఎటూ వీలేకపోలే ఎగిరి మీదకు కుక్కబట్టలేగారి!”

“అబ్బో, కుమలంటే కమలా, యేం పాటలు, యేం వుపనాసాలు— బనాన్ని కదలేసిందనుకోగ్రి, వీరారెడ్డి అట్ట తయారు జేశాడు.”

“అబ్బ! దాదా, శీతమ్మ! వాళ్ల పోట్లు

బెట్టుకున్న, రాతుని ముండాకొడుకులు, వాళ్ళద్వార తుపాకులులేకపోలే గినకనా?

“అయితే యేం? మనోళ్ళ గెలికనారు. వీరారెడ్డిని తైరునుంచి యిడిపించుకుని. దేశముఖుగాడు కుక్కవాలె పారి పాడు.

“ఆ మస్తానుగాడికీ పటేలుగాడికీ భలే తిన్నలు తిగిల్చాయి ఆ కుక్కన్న ఊళ్ళోమంచి తరిమేస్తేరి.”

యల్లమందంటే యల్లమందా? మస్తాన్ గాడు తిన్న దేవరపోతును కక్కేకిండు. కశంటే అది. అట్టుండాలి.

“ఇదంతెదుకు? గెలిచారు! వాళ్ళ నేలువాళ్లు మళ్ళీ శున్నుకుంటున్నారు. మన నేలు మనకొచ్చేదెప్పుడో?”

“ఏమా! సంందయ”

అందరూ ఇలామాట్లాడుకుంటున్నారు.

గొల్లబోయన్న యేమీ మాట్లాడలేదు. ఏకో ధీర్ంగా ఆలోచిస్తున్నాడు.

“ఇప్పుడయ్యిందేమిది? పోరాదిరి? పొద్దెక్కుతుండది” అన్నాడొక ముసలి

రైతు ఎవరిశ్శకు వాళ్లు బయలుదేరారు.
ఇంతలో—

“పోలీసులు ! పోలీసులు !” అని
కేకలు.

ఆ మృగాలప్పడే అరుస్తూ లాశీలు
తిప్పుకుంటూ యిళ్ళమీద పడ్డారు.

“ఏయ్ ! దవ్వాబా ఖోలో !” ఒక్క
తన్నుకు ఒక యింటితలుపు బద్దలైంది.

“గింజలో ! హెడ్డాఫాసేనావ్ ! బోలో
సువర్ !” ఒక ముసలిరైతు నడుంవిరిగింది
మరోయింటో.

యీ గండంగోళానికి భయమెత్తి,
బుట్టలకింద కుర్రకుగలాడుతో రెక్కలు.
గొట్టుకుంటూన్న కోళ్లకు “యీకుక్క
లెత్తకపోతా రనుకుంటూ” వదలిపెట్టు
తూంది ఒక ముసలమ్మ.

“ఏయ్ బూడీ ! ముద్దీకో...” ఒక్క
తన్నుకు ముసలమ్మ బుట్టలమీదుగా పిల్లిం
తేసింది.

“నీమొద్దు హెడ్డాసచ్చాడే ? బోలో !”
ఒక యువతని జాటుపట్టుకుని బైటికి
లాక్కొచ్చారు మరోయింటోనుంచి.

“దాన్ని మొద్దు క్యోంరే ?” అంటూ
నల్లరు గోలీసులు వెనుగులాడుతూన్న
ఆశీలవతిచుట్టూ చేరారు.

అరుపులు, పెడబొబ్బలు, బూతులు,
ఏనుపులు అంతా భీభత్సం గా ఉంది.
బొడ్రాదిదగ్గరం అంతా ఒక్కమారుగా
పరుగెత్తబోయారు. “అర్రి” ఖంగున
అరిచాడు బోయన్న. గొరిమెతకుకోమ్మలు
సరికే కత్తిదోటీ పేకెత్తి నిలుచున్నాడు
బోయన్న. జనంతంతా తక్కునఅగారు.

“ఎక్కడికి పరుగెత్తేది ? పదిరుంది
పోలీస్కోల్లాత్తే పారిపోతారు ! ఆదోళ్లను
నూసినా సిగ్గులేకారే ?” అని అరిచాడు.

జనం గిరుక్కు, కెనక్కు దిగింది.
అయ్యురతిచుట్టూ చేరి పోలీసులను చుట్టు
ముట్టారు, పట్టరాని కోధంతో తినుతూ,
లాశీలకు మెసలు చాటుకాశేడు. కరీరాలు
హూణమై పోతున్నాయి. బోయన్న
దోటీ పక్కనాటుగా లేచింది. దోటీ కత్తి
రిచ్చేస్తుంది యింద్రధనుస్సులా మెరిసింది
ఒకపోలీసు మెడకాకు సంగతేగింది.

మిగిలిన పోలీసుల లాశీలూ, ట్రోపీలూ,
అక్కడే ఉన్నాయి. దూరంనుంచి “రేపు
మీ పని” అని కేక నిసపడ్డది.

* * *

ఆపూరివాళ్ళకు సలభమైంది ఒకపగ్గా
నికి కట్టి తాలూకాకీడ్చుకొచ్చారు. చుట్టూ
గూఢాచారి రిజర్వ పహరానిల్చున్నారు.
తుపాకుల సన్నీలు నాల్కలు గోరుతు
న్నాయి. బలమీద రివాల్వరు. చేతులూ
హంటురుతో యిక్క సైక్లరు. పొడగాటి
కొరడాలతో యిద్దరు గూండాలు నిలుచు
న్నారు. పక్కన ఆ పూరిపటేలు చేతులు
కట్టుకుని ఉన్నాడు.

“పోలీసును చంపిందెవరురా ?” యిక్క
సైక్లరు మొరిగాడు. ఎవరూ మాట్లాడ
లేదు.

“ఊ, బోల్తా మో ? సీమా ?” యవరూ
మాట్లాడ లేదు.

ఇసైక్లరు పటేలును సైగచేశాడు.
పటేలు లిస్సులోంచి పేర్లు చదవడం మొద
లెట్టాడు.

“వెంకటరెడ్డి...!”

పోలీసుల కొరడాలు ఆతని శరీరంపై చటుల్, చటుల్ మోగుతున్నాయి. ఇంట్లోనుండి రివాల్వరు గురికెట్టాడు.

“అబ్బి! బోలీ!”

‘నాకు తెలియదు’?

రివాల్వరు క్లిక్కుచున్నది. ధామ్యని ప్రేరింది. కాసేపటిలో ఆరుగుళ్ళు కేలియం, ఆరుశవాలు పడ్డాయి. “ఛీ! గుళ్ళయి పోయినై,” అంటూ రివాల్వరును బల్లమీద పడేశాడు.

పటేలు కేర్లు పిలుస్తూనే వున్నాడు.

ఒక్కొక్కరికీ కొరడాలుతో శరీరాలు బద్దలైవని, నెత్తురు ఓలలైవని, కాని యెవరూ “మాకు తెలియదు” ఒకటేమాట.

పోలీసులకూ, యిన్స్పెక్టరుకూ విసుకైంది; అటుపాచ్చింది. “ఛాండి! ముకర్ భాంచేత్! తరవాత చెప్పిస్తా. కొట్టో తొయ్యండిరా వీళ్ళని,” అన్నాడు.

“బోయన్న!”

పటేలు చివరిపేరు చదివాడు.

బోయన్న కదలలేదు, తనను గాదన్నట్టు. “అరే! నిన్నేరా! అని వెనకనున్న పోలీసు బూటుకాలిలో ఒక్కతన్ను తన్నాడు.

“ఓయ్! నాపేరు బోయన్న గాదో!” తల వెనక్కుదిప్పి విడిచించాడు. తన్నిన తావుకు రెండడుగులు మందుకు బడ్డై.

అరే! బద్మాష్! పిలిచే, రావ్! బోవడి!” ఇన్స్పెక్టరు హంటరుపిడితో దెబ్బమీద దెబ్బ వేశాడు. బోయన్న

తొణకలేదు. దెబ్బలు తగిలినచోట నియమం నైనా లేదు.

“నువు పిలిచింది బోయన్న గాదురి” హారే! నిన్నే! ముకర్” హంటరుపిడి బోయన్న ఒంటిమీద విరిగి అంత దూరాన యెగిరిపడ్డది.

ఈసారి పోలీసుకొరడాలు సర్రుచున్నాయి. బోయన్న పోలీసులవైపుకూడా చూశాడు. ఎర్రనికళ్ళు ఒకటి పటేల్నూ, ఒకటి యిన్స్పెక్టరునూ మింగేస్తున్నాయి. ఉద్రేకంగా-

“నాపేరు యల్లమంద” అన్నాడు.

పోలీసుల గుండెలు కలక్కుచున్నాయి. పటేలూ, యిన్స్పెక్టరుకూ తుళ్ళిపడ్డారు. కొరడాలుతో కొద్దునే ఉన్నారు.

“మా పోలీసును చంపిందెవర?”

“నేనే!”

ఇన్స్పెక్టరుకూ, పటేలుకూ ఆశ్చర్యం, భయం. శరీరాలు జల్దిరింగిస్తాయి. మిడిగుడ్డు పడ్డై.

“నువ్వైతే యల్లమందా వేరా” యల్లమంద గూబ గుయ్యి మున్నది. లాతీదెబ్బలకు ఒళ్ళంతా కదుములు కడుపునది. కొరడాలు చూర్చాన్ని ఒలిచేస్తున్నది.

“మొన్నా యల్లమందను కొడితే బయపడిపోయి యేలుముద్రేశిండు. నేట్లాపిరక పడతానుమండరే! నామర్దా!

దెబ్బలు పడుతూనే ఉన్నాయి. వెడరక్కలు విరిచేస్తున్నారు. బోయన్న “నేనే చంపినా! నేనే! నేనే!” అని అరుస్తూనే ఉన్నాడు.

ఇన్స్పెక్టరుజీవితంలో ఒకేఒక్కమారు మానవ సహజమైన ఆలోచనలో పడ్డాడు.

‘వాళ్ళంతా మాకు తెలియదన్నారు. వీడు నేనే’ంటాడు. ఎంత సింపించినా నేనే’ంటాడు. వీడు పాగల్ కామగదా.’

పటేలు “వీడికి పిచ్చెంది” మెల్లిగా అన్నాడు. ఇన్స్పెక్టరుకు పిచ్చి అన్న అభిప్రాయం దృఢపడ్డది.

“తహాల్ కే! వీణ్ణి కదిలేయండి”

“వదిలేశ్చిగునా! ఇంకో పోలీస్ స్టేషన్ నకుకుత్తారి.”

పోలీసులకు రచిక్కొంది. అటు పొచ్చిందాకా కొట్టారు. గసపెడుతూ “పోరా! పాగల్” అని లేవదీసి అవతలికి పడేట్టు ఒక్కతన్ను తన్నారు.

“అ! పాగల్! నైజాం యములూళ్ళను సరికే పాగల్” శరీరంలో మిగిలిన సత్తువ సంతా చిక్కిబట్టి అరిచాడు బోయన్న.

* * *

తాలూకానుంచి ఆ పూరుకు బోయె డొంగను మరోడొంగ అడ్డంగా దూసుకు పోతుంది. రాత్రి ఎనిమిది గంటలౌతుంది. “నైజాం నైస్యం” ఒక ఏళైతుంది వుంటారు. ఆ డొంగ నే నడుస్తున్నారు. చీకటిగా వుంది. ఎవరూ మట్టాడటంలేదు కూడలి కొచ్చేప్పటికి క్రేణి ప్రక్కనే నడుస్తున్న దళ నాయకు డకస్సాతుగా ఆగాడు. కూడలిలోఎడో కదిలినట్లనిపించింది. కాని కదలలేదు. దానిమీద సరిగ వైసంచి టార్పి వేశాడు. మనిషి. స్పృహలేదు. శరీరం కాలిపోతుంది. నాయకుడు బుజాన తగిలించిన నీటిసీసాలొంచి చల్లని నీరు కొంచి ముఖాన చల్లాడు. అతడు కొంచెం కదిలాడు. పా...గల్ — య...ల్ల...

మంద”...కలవరించాడు. ఎండి పిడచ గట్టిన నోట్లో కొంచెం నీళ్లు జాగ్రాకు నాయకుడు. అతను కళ్లు తెరిచాడు. ఇంకొంచెం నీరు తాగించిన తరువాత మళ్లత తెరిసినవాడులాగ ఇభాలున లేచి కూచున్నాడు. “పాగల్! యల్లరుంద! నైజాం యములూళ్ళను సరికే పాగల్! పోవాలె; మాయీరా రెడ్డియ్యకు పెప్పవాలె.” అంటు లేవబోయాడు. దళ నాయకుడర్థం చేసుకున్నాడు.

“నేనే! పిరారెడ్డిని! యేంజరిగిందేమిటి?”

“నువ్వు! మాయీరారెడ్డియ్యవా నువ్వు. అయితే పంచె చొక్కా, కండువా యెక్కడందయ్యి. కమలమ్మేది? యేమో ఉంటు....

“కాదు. యల్లరుందా! మన ప్రజానైస్యం జైత్రయాత్ర బహులుదేరింది.”

“అంటే”

“అంటే నైజాం యములూళ్ళు వైన యుద్ధంజేయటానికి మనయంతా నైస్యంగా తయారైపోతున్నాం.”

“మొన్న యిన్స్పెక్టర్, అప్పడే నైస్యం గూడా తయారుజేసిరారీ. అదిఏది, మాయీరారెడ్డియ్యంటే అంతే!”

“ఇంతకూ సంగతేమిటి చెప్పవూ!”

“మనూరోళ్ళు, పోలీసునాయకుళ్ళ జైల్లోపెట్టినారు. ఆపోలీస్ స్టేషన్ నుంచి నేనే అంటే “పోరాపాగల్” అని శంకేశ్చివ్ర. నేను, పాగల్! నైజాం యములూళ్ళు సరికే పాగల్.”

“ఎంతయందిని జైల్లోపెట్టారు.”

“అ! మన దేశముఖు లాడీసులుయెత్తు కపోయిన నామందలోసగం ఉంటారు.

ప్రజాస్వైయ్యం మలుపు తిరిగి తాలూకా వేపుకు నడిచింది. “ఏదర్ల, నాదోటి నువు దీసుకుండవ్” అని పక్కనున్న ఒక పైని కుడు దగ్గర గండ్రగొడ్డలి లాక్కుని తను బుజానబెట్టుకొని నడుస్తున్నాడుబోయన్న.

అర్ధరాత్రి బీటుమారే పైమైంది. రిజిస్ట్రార్. ప్రజాపైనికు దోకిడు వెనుకవేపు నుంచి చప్పుడు చేయకుండా గోడదిగి రిజిస్ట్రార్వేపుకు ప్రాకుతూన్నాడు. ప్రక్క నుంచి బిల్లింగు చుట్టూ దిగి మరొకరు పహరా జవానుకు వెనకగా చేరుకుంటు న్నాడు.

“ఖడ్ రహా! కోకా హై...?” అని అరిచాడు పహరాజవాను. ఎప్పుడుచోడో వెనకనుంచి “యల్లమంద!” అని బిగ్గరగా అరిచాడు బోయన్న. జవాను కంగారు పడ్డాడు. వణుకుతూన్న చేతులనుంచితుపాకి కిందపడ్డది; ఇక చేతినుండ నన్నట్లు కబ్బం చేసింది. రిజిస్ట్రార్ కలవరపడిలేచింది. చేతి బాంబాకటి వాళ్ళ మధ్యన ప్రేలింది. బోయన్న “నైజాం యములోళ్ళను సరికే పాగల్” అని అరిచాడు. గండ్రగొడ్డలి పరి గ్రెత్తబోయే పహరాజవాను తల నరికింది. “అంద్ర మహాసభకు జై!.....” యాభై గొంతులనూ బిల్లింగు అదరిపడి ప్రతిధ్వనించింది. రిజిస్ట్రార్లేను. మూడు కవాలు, పది కూటికరీరాలు, ఏపై తుపా కులు, యాభైజతలబూట్లు, పట్టీలు ఇతర సరంజామా మిగిలివై.

గండ్రగొడ్డలి దెబ్బకు తాళాలు పగి లివై. “అంద్రమహాసభకు జై”—తొంభై గొంతులు ఆకాశానికి లేచివై.

“దేశముఖు- పటేలు!” అన్నార వార్ల ప్రయత్నంగా. ప్రజాస్వైయ్యం తరు, కొడ వళ్ళూ, కర్రలూ, యాటెలూ విముక్తిచేసి తమలోకి లేచుకున్న వార్లకిచ్చారు.

ఏపై తుపాకులూ తరు బుజాల కెత్తు కున్నాను. ప్రజాస్వైయ్యం విప్పుడు తొంభై మంది. బిల్లింగుకు నాలుగు మూలలా నిప్పంటించి ముందుకు సాగారు ఆ వూరి వైపు. వెనుక చుండుతున్న బిల్లింగుమంటలు తుపాకి సన్నీల జేగురుకాంతుల్లో తళతళ లాడించివై.

ప్రజాస్వైయ్యం వూరు ముంగిటికి చేరు తూంది, “పదండిరా, పదండిరా పదండిరా! పగలురాత్రి కష్టించి భూములను పగలమన్ని పండించుటకై”

పాట ఊరినిళ్ళబ్బాన్ని ఛేదించింది. గడి అంతా “ప్రజాస్వైయ్యం!” “జైత్ర యాత్ర!” అని ఒక్కమారు త్రుళ్ళిపడి ఆవులించింది.

దేశముఖు కారేసుకుని వెనకదోవన పారిపోయాడు.

ప్రజాస్వైయ్యం ఊళ్లో ప్రవేశించింది. పటేలు నిద్రచందంమీదనుంచి లేచి త్రుళ్లి పడి బయటకు పరుగెత్తాడు.

“అడుగో పటేలు” అన్నారంతా “పట్టుకొండి! ప్రజల కోర్టులో విచార ధ్దాం” అన్నాడు దళ నాయకుడు. దళ నాయకుని మాట ముగిసేలోపలనే, బోయన్న చేతులో గొడ్డలి ‘రంయ్’

మన్నది. పటేలు తల తెగిపడ్డది. “యల్ల మంద! పాగలో! నైసాం యములోళ్ళను నరికే పాగలో; పారి పోయి నోడివి, మళ్ళాచ్చినారి.” అని అరిచాడు బోయన్న.

“పటేలు కదేళిత్తు” అన్నారు ప్రజలంతా బిడ్డలా, స్త్రీలూ, వృద్ధులూ అంతా ఒక్కగొంతుకతో.

దశ నాయకుడు బొడ్రాతి అరు గెక్కాడు. సోదరులారా “ఇక మీ

భూములు మీరు తీసుకొండి” ప్రకటించాడు.

అందరూ “మా భూమి” అన్నారు సంతోషంతో.

“బోయన్నా! దేశములు - కాదు - మనదొడ్డల్లా నీ మందెక్కడుందో చూసుకోమని” ఒక వృద్ధరైతు కేకేశాడు.

అటు ఓవతల నిశ్చలంగా శాంతంగా నిలుచునిఉన్న బోయన్నదృష్టి రైతు కేసి తిప్పాడు. “అలా” అని పలకబోతున్నట్లు నోరు తెరిచాడు స్పృహతప్పింది.



పాఠకులకు మనవి

అభ్యుదయలోని రచనలను గురించి ప్రతినెల పాఠకులు తమ అభిప్రాయాలను తెలియజేస్తున్నారు. వానిలో ముఖ్యమైనవాటిని ప్రకటిస్తున్నాము.

ఈ ‘లేఖలు’ శీర్షికలో వీలైనంత ఎక్కువమంది పాఠకులు పాల్గొనవలెనని కోరుతున్నాము. ప్రతినెల పాఠకులు ప్రతిరచనపైన తమ అభిప్రాయాలను సమగ్రంగా సంగ్రహంగా తెలుపుతూ, పత్రికా నిర్వహణను ఒక సమిష్టియత్నం చెయ్యమని కోరుతున్నాము.

సంపాదకులు

‘అభ్యుదయ’

మేడే గీతం

శతాబ్దాల
చక్రాలో
తిరుగుతున్న
చరిత్రలో
శ్రమజీవుల
స్వర్ణయుగపు
తొలిపుషన్ను
పులకించిన .
మేడే యిది !

చికాగో,
వాషింగ్టన్
బెర్లిన్, పారిస్
నగరాల్లో
చిందించిన
శ్రమజీవుల
ఉషర క
కాసారంలో
కైదామరలా
విప్లవారుణ
నవపతాకం
వికసించిన
మేడే యిది !

తమ మేధస్సుకు
సంకెల తగిల్చి,
తమ పురోగతికి
అడ్డుతగిలే
పాలక వ్యవస్థ
దోపిడి పద్ధతి
పునాది కూలగ
పీడికలైతి
పీడితప్రజ
గర్జించిన
మేడే యిది!

భవోత్థప్తల
భావిజగతి
నిర్మించగ
పోరుతున్న
పురోగామి
పీడితప్రజ
కందించే
మేడే సందేశమిది !

“ మరువకండి,
మన శ్రామికుల

దొకేకుటుంబం

జగతిశాంతి

మాపుజేసి

మనసంపద

దోచేదుకు

జాలరుభూతం

చాచుతోంది

కబంధ హస్తం

కాచుకోండి !

ధనిక వర్గపు

దోపిడినుంచి

విముక్తికోసం,

జాలరు పిశాచి

నాశంకోసం

విప్లవ ప్రతిజ్ఞ

తీసుకోండి !

మరువకండి

కష్టజీవుల

దొకేకుటుంబం !”

ఏ జ ం ట్ల కు :

కొందరు ఏజంట్లు ఏనెలకానెల బాకీలు చెల్లించుటలేదు. ఇందు వలన పత్రికానిర్వహణ కష్టమౌతుంది. కనుక, ఏజంట్లందరూ తామివ్వవలసిన బాకీలను వెంటనే చెల్లించి, ఏనెలబిల్లు ఆనెల లోనే చెల్లించవలెనని కోరుతున్నాము. అలా చెయ్యనివారికి పత్రికలు పంపబడవు.

మే నే జ ర

‘అ భ్యు ద య’

నాంతిరక్షణకోసం!

శ్రీ మహాధర రామమోహన్



నాటిక

ప్రదేశం

విముక్త తెలంగాణాలో ఒక
పల్లెటూరు.

రంగం

జూనియర్ బయలులోని ఒక చుర్రకొండ.

కాలం

1948 ఏప్రిల్ 10 తర్వాత.

సమయం

రాత్రి 9 గంటలవేళ

పాత్రలు

జన్మదేశం సంపాదకుడు

(పకాశరావు :

(అంధకాంక్షన్ నాయకుడు)

లక్ష్మీకాంతరెడ్డి :

(తెలంగాణాలోని ఒక దేశములు)

ఇస్మాయిల్ :

(కాశీంజీ అనుచరుడు)

[తెరలేచేటప్పటికి నలుగురూ పెద్దబేబిలుమట్టూ కుర్చీలమీద కూర్చుని
వుంటారు. సరిగ్గా వారి నెత్తివైపు చెట్టుకొచ్చుకి తొడ స్పీకరు అగుర్చువుంది తెర
లోంచి అనేక గొంతులు కోలాహలంగా వినిపిస్తున్నాయి. “కూర్చోండి-”
“కుర్రవాళ్ళు మీరెందుకే-” “బిచ్చిగా! తలచాటు తియ్య” మొదలయిన
మాటలు వినిపిస్తున్నాయి.

జన్మదేశం : (కుర్చీ చేతులుతట్టి
చూస్తూ) దోచిపెట్టిన ఆసి
తోట మనకీ మర్యాదలు వెల్ల
గిస్తున్నారు కాబోలు!!

లక్ష్మీకాంత : లేకపోతే? మాల
పల్లికన్న కనాకష్టం కాదండి
ఈవూరు? ఈవూరుకు చేరూ

ప్రతిష్టలువున్నాయంటే ఆయ,
కారణం అనుకోండి. ఏమిభోగి!

పకాశరావు : ఏమడమే.

లక్ష్మీకాంత : చెప్తే నమ్ముతారో
నమ్మరోగాని ఒకమారు నా
శిల్పతో చూశాను. రెండేళ్ళ
పాపం పోమారు మాడడానికి

వచ్చాను. పిచ్చాపాటీ మా
ట్లాడుకుంటూంటే-సరిగా ఇదే
టేబిలేమో ననుకుంటాను.
(సారుగులకోసం వెతుకుతాడు)
కాదు, అది ఇంకోటి. సారుగు
తీసి ఒక అందమైన బైండు
పుస్తకం నాముందు పడేశాడు.

జన్మదేశ : (గుడ్లతిప్పతూ,) అంత
అందమైనదే ?

లక్ష్మీకాంత : సందేహమా? చూ
డడం తడవుగాని డబ్బుకు
లక్కచేసేవాడా?

ప్రకాశరావు : ఏంవుందా పుస్త
కంలో...?

లక్ష్మీకాంత : పేరు, పూరు, వ
యస్సు వివరాలతో, మధ్య
మధ్యన ఫోటోలతో సహా అత
డనుభవించిన ఆడవాళ్ళ పేర్లు
వరసన (వాసి జాగ్రత్త పెట్టా
డు, అప్పటికి 40 ఏళ్ళకి మించి
లేవు. పుస్తకంలోకి రెండువేల
నాలుగుపేర్లు ఎక్కించ గలి
గాడు. ఎంతపుషుత్వం ? ఎంత
భోగం? అల్లాంటివ్యక్తిని చూ
డబోము.

జన్మదేశ : (కన్నులరమోడ్చి)
వుంటారు మహావ్యక్తులు.

[తెరలోకలకలం]

ఒకటోగొంతు : (తాడ్ స్పీకరు
గుండా) ఇంకమనం మనకార్య
క్రమం ప్రారంభిద్దాం. మన
అదృష్టవశాత్తూ బెజవాడనుం
చి నలుగురు పెద్దలు మన
గ్రామ ప్రభుత్వం ఏవిధంగా
నడుస్తూందో చూసిపోవడాని
కై మన గ్రామం విచ్చేశారు.
వారికి మీఅందరి తరఫునా
స్వాగతం సమర్పిస్తున్నాను.

[తెరలో జయజయధ్వనులు వినిపిస్తాయి]

ఒకటోగొంతు : (కొంచెంసేపుఆగి)
ఈనాడు మనం ఇంతమందిమి
ఇక్కడ ఎదుకు సమావేశమ
య్యారామీమీఅందరికీ తెలు
సును. మట్టయ్యను పట్టుకొని
ప్రజల కోర్టుముందు విచారణ
కు నిలబెట్టాలని గ్రామ ప్రభు
త్వం వారంక్రితానిర్ణయించింది.

జన్మదేశ : ఊళ్ళల్లో ఒక ముతా
వాళ్ళు అలగా జనాన్ని మె
టేసుకోవడం, రెండో ముతా
వాళ్ళని చంపేయడం చేస్తున్నా
రని మా పత్రికకు వచ్చే రిపో

ర్దులు వీటిమీదనే కాబోలు !
ఎంత ఘోరం !

ఒకటో గొంతు: (తాడ్ స్పీకర్ లోంచి) ఆ నిర్ణయం ప్రకారం మన ప్రజాసైన్యం మట్టయ్యని పట్టుకుంది.

[తెరలో "ప్రజాసైన్యానికి జై."]

(ప్రకాశరావు: చీనాలోనూ ఇదే వద్దతికాబోలు. చూడాలిగాని చెప్పే యేమిటో అనుకుంటాం ... ఏమీ సందేహం లేదు. తగిన నివారణ లేకపోతే మన భారత దేశంకూడా రక్తపు పేనుల్లో ములిగి పోతుంది.

లక్ష్మీకాంత : అంబ కొడుకుల్ని తన్నేవాళ్లు లేక.

ఇస్మాయిల్ : (అసహ్యం క్రోధం తో) అందరినీ తినేసేలాగ చూసి) హ్లాం !

ఒకటోగొంతు : ఒక్కొక్కరే వచ్చి మట్టయ్యపై గల తమ ఆరోపణల్ని చెప్పమని పిలుస్తున్నాం.

లక్ష్మీకాంత : (ఎగిరిపడి) ఎవర్రా ఆరోపణలు చేయగలది ?

ఇస్మాయిల్ : (కొరకొరా చూస్తూ) యూనియన్, యూని

యన్ అని పలవరించేశారు. ఇప్పుడు తెలిసివస్తుందా ?

జన్మదేశ : (ఇద్దరినీ పూచుకోబెడుతూ) మనూ మారువేర్లతో వచ్చామన్నది, మరిచిపోకండి. పసంతా ముందేవుండగా ఇప్పుడేగోల చేసుకుంటారే ?

[తెరలో ఆనేక గొంతులు 'మందు నేను'—'తొలిగుండానాది'— నలు వేపులనుంచీ కేకలు.

ఒకటోగొంతు: (తాడ్ స్పీకర్ లో) ఒకరి తర్వాత మరొకరు రావాలి. నావద్ద కొచ్చిన ఫిర్యాదుల్ని పట్టి వరసన పిలుస్తాను

[తెరలో— "నేనిదివరకు చెప్పకోలేదు, నేనూ చెప్తాను" అంటూశాకరు]

ఒకటోగొంతు : (తాడ్ స్పీకర్ లో) ఆఖరున మీరూ చెప్పకొందురుగాని—

(ప్రకాశరావు : ఇల్లాంటి పోరంబో కులందరూ పెత్తనంలోకి వస్తే ఇల్లా ఏడుస్తుందనే ప్రజలందరికీ వోటింగు పనికిరాదన్నారు మన నాయకులు.

జన్మదేశ : ఎంత మేధావులు గాకపోతే! ...

ఇస్కాయిలు : (మిశిసిపాటూలో)
అసలు వోటమిటి? వోటు
కావాలని చెప్పేవాళ్ళని కు
క్కలు నాకేటట్టు కొట్టాలి.
వోటట! వోటు!

లక్ష్మీకాంత : బాగా చెప్పారు.
అలాగా వెధవలకి వోటమిటి ?

జన్మదేశ : కాలాన్నిబట్టి నడుచు
కోవాలి.

ప్రకాశరావు : అందుకే కానీ చ
దువుకున్న వాడికే వోటుండా
లనేది.

లక్ష్మీకాంత : తప్పు. ఈరోజుల్లో
ప్రతి పోసుకోటు పెద్దమ్మా
తగుదునమ్మా యని చిగవుకి
ఎగబడుతున్నాడు. వోటస్తే
నెజాం ప్రభువు లిచ్చిస్తాడు
నూరురూపాయలేనా పన్ను
చెల్లించే వాడికినాని ఇవ్వకూ
డదు.

ఇస్కాయిల్ : ప్రభుత్వం చేయడం
మీ మొహాలకి చెలిసేడి
సిందా?

జన్మదేశ : ఎక్కడిక్కడే చెప్పు
కోవాలి. మీరన్నమాటలో
తభావతు లేదు. అనుభవచ్చి

అడిగితే ఇట్టేఇచ్చారు రెండు
చేజీల ఎక్స్‌వర్టియజుమెంట్లు.

ప్రకాశరావు : చ దు వు రా ని
మూర్ఖులకి... ప్రభుత్వం...

జన్మదేశ : చూడండి. మూడునా
లుగు వేలమంది వున్నారా?
కానీ దొక్కా. లోడుకుక్కన్న
మొహం వుందేమోచూడండి?
(చీదరించుకొని) అంతా ఎద్దు
ముడ్డి పొడుచుకొనే పెంట
య్యలూ, పేడపరుకునే ఎల్ల
మ్మలూ...

ప్రకాశరావు : ఇల్లాంటి శనులవ
లన ఊళ్ళలో కలహాలు రేపె
డుతున్నారు.

ఇస్కాయిల్ : (అసహ్యంతో)
ఇదంతా మీరుచేసిందే...

ప్రకాశరావు : ఇల్లాంటి అలర్సు
అలాచెయ్య వద్దన్నామా?

ఒకటోగొంతు:(థాడ్‌స్పీకర్‌లో)
నాదగ్గరకు వచ్చినమొదటికాగితం
గురవయ్య అనేవారిది. నలుగురు
స్టేట్‌కాంగ్రెస్ వలంటీర్లు ప్రచా
రానికిరాగావారిని గడ్డిలోకి పిలి
చాడని, వారితవరకూ కనపడ
లేదని వ్రాశారు.

[తెనాలి : “నిజం... నిజం... ఆరు నెలల క్రితం సుబ్బా ఇవేనోజుల్లో ... తీసుకురచ్చుని పన్నే పంపేడు ... ఏంచేశాడో కనుక్కోండి” ... మొదలు... కేలు వినిపిస్తాయి.]

జన్నదేశ : తల్లి ముండా మొయ్యి ఎంత నాటకం ఆడుతున్నారు. ప్రకాశరావు : అదంతా మనల్ని బుట్టలో వెయ్యడానికే.

[తెనాలిమరల :— ‘కాంగ్రెస్ కంటూ ఇంటింటికీ పన్నులు వసూలు చేశాడు’— ఆడబుట్టో మేడవేసుకున్నాడు.— అని మాటలు బిగ్గరగా వివరించాయి.]

ప్రకాశరావు : ఏంచేసేసే? అంత నిర్బంధపెట్టి వసూలుచేయడమే అతనికి గలభానికి నిదర్శనం.

లక్ష్మీకాంత : ఆయనకి కాంగ్రెసే సుతం వెరి అభిమానం. కాంగ్రెసులో కాకుండా సాఘంలో వుంటానన్నందుకే కాదా సిరిపల్లిని నేలమట్టం చేసేశాడు.

జన్నదేశ : ఎంతపట్టుదల !

లక్ష్మీకాంత : ఇవిసాగనిసే మా బోటిగాళ్ళకింక...

(ప్రకాశరావు : కాంగ్రెసు అందరి యెడా నిష్పక్షపాతంగా వుం

టుంది. భయపడకండి. ఇటు మాటి నారనాల్లను సాగ నియ్యి.

ఇస్కాయల్ : ఖబడ్డార్ ! మా దేశంలోకి మీరు అడుగుపెట్టారంటే... ఇప్పుడే చెప్పున్నా కోటిన్నర సింహపుల్లీ సరికి పోగుపెడతాం.

(ప్రకాశరావు : (కోపంతో) మీ సంస్థానంలోవున్న అశాంతి దక్షిణదేశాని కంటకీ ప్రమాదం...

ఇస్కాయల్ : దానికెవరు కారణం? మాకు రావలసిన ఆయుధాలు మీరు కానివ్వడంలేదు. లేక పోతే ఊళ్ళన్నీ తగులబెట్టేసి కనిపించిన వాడినల్లా కాల్చేసి శాంతిని స్థాపించకపోదుమా? మాకు మీరే అడ్డూ.

జన్నదేశ : అబద్ధం. మా ప్రభుత్వం యథాతథపు తొడబడిక ప్రకారం మీకు రావలసినవన్నీ యిచ్చింది.

(ప్రకాశరావు : మా యూనియన్ లో చేరిపోతే—

ఇస్కాయల్ : ఆమాటలుంటే మేం వొప్పుకోం...

ఒకటోగొంతు : (త్రాడ్ స్పీకర్ లో)
గురవయ్యగారూ !

లక్ష్మీకాంత : పాలేగు లంజకొడు
క్రి 'గార'ట.

గురవయ్య గొంతుక : (త్రాడ్ స్పీ
కరులో) నాపంటభూమి రెం
డెకరాలు అన్యాయంగా కలిపి
వేసుకొని నానోట మన్ను
కొట్టాడు.

(ప్రకాశరావు : కోర్టులో ఎందుకు
ఏడవలేదు?

గురవయ్య గొంతు : (త్రాడ్ స్పీక
ర్ లో) చూడు ఎలాపెట్టాడో
మొహం. డబ్బుందిగనక కోర్టు
లో నానోరు నొక్కేశావు.
ఇప్పుడుచెప్పు, గాడిదకొడకా!

(గంతువేసిన చప్పుడు, తర్వాత
చెంపపెట్టు తగిలిన దెబ్బ)

లక్ష్మీకాంత : (అదిరిపడి) ఆ,ఆ,

ప్రకాశరావు : ఏమిటీ దార్జన్యం,
ఏమిటీ దురాగతం?

ఒకటోగొంతు : (త్రాడ్ స్పీకరులో),
ఆగు ! ఆవిధంగా కొట్టడం
మనపద్ధతి కాదు. విచారణ
పూర్తికావాలి, తర్వాత ప్రజ

లు విధించిన శిక్ష నమలు
జరపాలి.

గురవయ్యగొంతు : (త్రాడ్ స్పీక
ర్ లో) నిరుడు మిలిటరీ దాడు
ల రోజుల్లో నేను సంఘంలో
వున్నానని మాబాబును పోలీ
సులచేత చంపించాడు.

తెల్లగొంతులు

ఒకరు: మాయన్ననుచూపించి చంపించాడు.
రెండోవారు : మాయిల్లు తగులబెట్టిం
చాడు.

మూడోవారు : నా పశువుల్ని మంద
లోకి తోలించుకొన్నాడు.

ప్రకాశరావు : వె న క టి వ న్ని
తవ్వతా రెందుకు ?

జన్మదేశ : అన్యైతి గూడెంలో
వీళ్ళంతా ఏకమై ఇల్లాంటివే
జరిగినవి, జరగనివీ తవ్వకొని
చాలమందిని చంపేటందుకు
స్థాను వేసుకొన్నారని రిపోర్టు
వచ్చింది.

ఒకటోగొంతు : (త్రాడ్ స్పీకరులో)
మరొక దుఃఖగాధ. రావుల
మ్మను తన ఆరోపణ తెల్పువల
సినదిగా పీలుస్తున్నాను.

లక్ష్మీకాంత : (తెరవకచూస్తూ)
రావులమ్మా ? ఎక్కడో
చూసినమొగంలా వుంది.

(మీసం దువ్వుతూ) పిల్లది
మంచికారులోవుంది.

ఆడుగొంతు : (లోడ్ స్పీకరునుండి
వెళ్ళి-ఏడ్చు వినిపిస్తుంది.)

ఒకటోగొంతు : ఊరుకో అమ్మా!
ఏడ్చి లాభం ఏం వుంది ? మహా
జనం కూర్చుంది. నీకు జరిగిన
అన్యాయాన్ని చెప్పకో.

ఆడుగొంతుక : (వెళ్ళి- ఏడ్చులో)
వీడు నన్ను నాశనంచేశాడు
(ఏడుస్తుంది.)

జన్మదేశ : వీడుట! అమ్మా!
గుడిసేటుముండ కెంతపొగరు?

లక్ష్మీకాంత : రోజులు ! రోజులు!!

ఇస్మాయిల్ : ఈ కాంగ్రెస్ వాళ్ళే
వీళ్ళ కింతపొగరు తెచ్చియి
చ్చారు. మా ముస్లింలను
బానిసల్ని చేయడానికై
మీరే ప్రజల్ని రెచ్చ గొట్టారు
మాతో పాటుపాశం మీమెడకి
చుట్టుకుంటుంది.

ప్రకాశరావు : అందుకే త్వరగా
మా యూనియన్ లో చేరిపా
మ్మనేది. అలర్గు అణిచేయడా
నికి నీలగిరి సంస్థానానికి ఇచ్చి

నట్లే మీకూ సైన్య సహాయం
చేసాంగా.

ఆడుగొంతు : (లాడ్ స్పీకరు
ద్వారా) ఆయన ఈడివద్ద పని
చేసేవారు. ఒకరోజున చీకటి
పడ్డాఇంటికిరాలేదు. ఏడుస్తుంది)
ఒకటోగొంతు : ఊరుకో. తర్వా
త ఏంజరిగింది ?

ఆడుగొంతు : వెతుక్కుంటూ గడి
కి బయల్దేరినా. (ఏడ్చు)

ప్రకాశరావు : ఆడది చీకటిపడ్డాక
వీధిలోకి ఎందుకువచ్చింది ?

లక్ష్మీకాంత : (పళ్ళు బిగించి)
రంకుమొగుడికోసం.

జన్మదేశ : అలాగేవుంది.

ఆడుగొంతు : (ఆగి) ఏపనోచేయ
డంలో ఆలస్యమొదట. నే
నెళ్ళేతలికి రక్తంముద్దయ్యా
లా కొట్టారు. (ఏడుస్తుంది)

[తెరలో-“వీడిని ముద్దగా చితకొట్టా
లీ”, “కాళ్ళుచేతులు సరికయ్యాలి”-అని
కేకలు]

లక్ష్మీకాంత : (వొణుకుతూ) పని
ఆలస్యం ఎందుకు చేయాలిసి
వచ్చింది ?

ఇస్మాయిల్ : ((కోధంతో) ఈ
దుర్మార్గానికి సరిహద్దుల అవ

తలనుంచి మీరే ప్రోత్సాహం రాసిస్తున్నారు. లేకపోతే తన్ని తే పడిపూడవలసిన లంజకొడుకులు మమ్మల్ని తన్నేరని చెప్పకోడానికి ఎన్ని గుండెలుండాలి ?

ఆడగొంతు : (తాడ్ స్పీకర్ లో)

అక్క-డికి వెళ్లొక... (ఏడుపు)

ఒకటోగొంతు : (తాడ్ స్పీకర్ లో)

వీడు నిన్ను పట్టుకున్నాడా ? (పళ్ళు కొరికిన చప్పుడు)

ఆడగొంతు : (ఏడుస్తూ) మూడు

రోజుల తర్వాత నన్ను వదలిపెట్టారు. ఆయన్ని కంటికోకిలాడచూడలేకపోయాను (ఏడుపు).

జన్మదేశ : ఇదెవరో దండుముడ

లా వుంది. సిగ్గులేకుండా మూడు రోజులు పళ్ళ దగ్గర పడుకున్నానని చెప్పకుంటూది.

[తెనాలి 'నంపాలి', 'నంపాలి' అని కేకలు]

ఒకటోగొంతు : (తాడ్ స్పీకర్ లో)

మట్టయ్య పీచి కేసుంటాడు ?

మట్టయ్యగొంతు : (తాడ్ స్పీకర్ లో)

క్షమించండి.

ఒకటోగొంతు : (తాడ్ స్పీకర్ లో)

క్షమించడం సుగతి తర్వాత

చూద్దాం. నువ్వీ దురంతాలకి

ఏంచేసావ ?

మట్టయ్యగొంతుక : (తాడ్ స్పీకర్ లో) అన్నీ నిజం. అబద్ధం లేదు.

జన్మదేశ : (దిగాలుగా) ఇదంతా

మాస్కో విచారణల తుతులాగ వుంది.

ప్రకాశరావు : (పళ్ళు కొరుకుతూ)

మాస్కో మానసపుత్రులు, మాస్కో చేసేస్తూన్నారు.

[తెనాలి పీడిని 'పంపలసింజే' -

'శిరి తియ్యాలి' అని కేకలు.]

ఇస్మాయిల్ : (ఆవేశంతో) రెండు

వందల పట్లగా ప్రశాంతంగా వున్న మా నైజాంలో చిచ్చు రగిలించారు మీరే. మాదేశ వ్యవహారాల్లో కలగ చేసుకొని ప్రజాతంత్రం కావాలనీ, బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వం కావాలనీ మీరే అల్లర్లు చేశారు. దిశకి...

ప్రకాశరావు : (కోపం, ఆవేశంతో) మీదేశంలో, మీ

యిష్టం వచ్చినట్లు తగులడండి. బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వమో, ప్రజాతంత్రమో అని మీ

స్వంత వ్యవహారం. మాకు
కావలసింది శాంతి...

ఇస్మాయిల్ : మీకు పరిపాలన
చేతగాదు. ప్రజల్ని రెచ్చగొట్టి
అనవసరంగా అల్లరులు చేసు
న్నారు. మా దత్త మండ
లాలూ, సర్కార్లూ మాకు
పారెయ్యండి! శాంతి ఏర్పరు
స్తామో లేదో చూపెడతాం.

[తెలో "ఉరి! ఉరి తియ్యాలి" అని
కేకలు]

జన్నదేశ : ఇద్దరూ త్వరలో వ్యవ
హారం ఓ కొలికికి తేలేకపోతే
యిద్దరికీ కూడా ప్రమాదం
వుంది.

(పకాశరావు : (కోపంతో) మీ
రాజ్యంలో యేమి చావండి!
శాంతి-శాంతి నెలకొల్పాలి
లేదా...

ఇస్మాయిల్ : మా కాయుధాలూ
దత్తమండలాలూ, శవాలు

పారవేస్తేటాదుకు సముద్ర
తీరం రేవులూ ఇవ్వాలి. లేక
పోతే...

[తెలో "ఉరిశిక్ష విధించాలి" 'తుపా
కీ కోకాల్వెయ్యాలి' 'ఒక గుండుదండ'...
'వాళ్ళ కోకాల్వె చంపాలి'... అని
కేకలు]

(పకాశరావు : (కంగారుగా లేచి)

మీ గుమ్మరిపాలన వలన మీ
రాజ్యంలోనే గాక, దక్షిణ
దేశం అంతటా ప్రజలు యీ
విధముగా రక్తదాహంతో
బయలుదేరే ట్లున్నారు.
మీరు శాంతి నెలకొల్పాలి.
(చేయిచాపి) ఇటువంటి చార
న్యాలను నిలపాలి. లేదా
శాంతి రక్షణకు, ప్రజల
(పాణాల భద్రతకు మా
యూనియన్ సేనలు దాడి
చేస్తాయి. ఖబద్దార్ !

[తెలో "ఉరి!" ఉరి!" అని ధ్వనులు]



‘మాభూమి’ ప్రదర్శనపై మద్రాసుప్రభుత్వ నిషేధం

కళాశీలురు, విజ్ఞానవేత్తలు
ఈ నిరంకుశ చర్యను ఖండించాలి

1

‘మాభూమి’ గ్రంథకర్తలు శ్రీ సుంకర సత్యనారాయణ,
వాసిరెడ్డి భాస్కరరావుగార్లు ఇలా ప్రకటిస్తున్నారు —

మద్రాసు ప్రభుత్వం మాభూమి నాటక ప్రదర్శనాన్ని నిషేధించింది. ఇది ప్రజల మతులను చెడగొడుతుంది. మన నిషేధించాంది. పూర్వం బ్రిటిష్ వాళ్ళ అడుగులకు నడుగులాడే, అడ్వయిజరీ ప్రభుత్వం మా ‘ముందడుగు’ నాటక ప్రదర్శనాన్ని నిషేధిస్తూ ఇలాంటి సాకే చెప్పింది. అప్పుడు దానికి, మొకాసాదాల్లు, జమీందార్లు ఏదో మేత వేసారనుకున్నాం. ఇప్పుడు మా నాటక ప్రదర్శనాన్ని నిషేధించింది కార్మికులు ప్రభుత్వం. దీనికేమవుతోంది?

ఈ నాటకం అనేకమంది ప్రముఖుల మన్ననలను పొందింది. అందులో కొందరి ఆభిప్రాయాలను ఇక్కడ క్లుప్తంగా పొందుపరుస్తున్నాం.

“నాటకాన్ని రచయితలు చక్కగా రచించారు. భూతి భవిష్యత్కాలము దృష్టిలో ఉంచుకొని రచయితలు ఈ నాటకంద్వారా చక్కని ప్రబోధం కలిగించినవారయ్యారు. ఈ నాటకం నన్ను తృప్తియుజ్జీవేసింది.” — హరినాథూషణం

“నాటకంలో రచయితలు సోదర తెలుగు ప్రజల బాధలను, అదృష్టంగా చిత్రించారు”

— మునిమాణిక్యం సరసింహాగారు.

“మాభూమి తెలంగాణా ప్రజలలో అనపర్యతను పోగొల్పి, తెలంగాణాలో ఒక విప్లవజ్యోతిని వెలిగించుతోంది. అంద్ర నాటకరంగంలో ఒక కొత్త శక్తి ప్రారంభమైంది.” — కోప్పరపు సుబ్బారావు.

“ఈ నాటకరచన కొద్దిలో మిక్కిలి అందంగా ఉంది. ఇందులో అద్భుతమైన తెలుగు బాతీయం కుప్పలుకుప్పలుగా ఉంది... ఈ ‘మాభూమి’ లో ఉన్న భావ తెలుగు గడ్డలో పుట్టిసభావ. ‘అ పిల్ల నెత్తిన ముందో చిట్టెడు గింజలు పడేవాక, నాకేం తోచదు’ ఇల్లాంటి మాటలు ఎన్ని ఉన్నవో చెప్పలేను... ఈ కవులు చిరాయుష్కులయి ఇల్లాంటి నాటకాలు ఇంకా రాయాలని, బాను తెలుగు తల్లికి హాదతు లెత్తాలని ఆశిస్తున్నాను”.

— విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

“రచనలో విమర్శకు తావులేదు. నగరాబాడేసమాసాలే, కవిత్వం అనుకునే వారికి ఎంతమందికి ఈ బాతీయమైన తెలుగు తెలుసు! ఈ కవులు Idiom చాలా బాగా పట్టుకున్నారు. వీరి రచనలు చూశాక, మేం కవులనని చెప్పుకోవడం సిగ్గుగావుంది. తిక్కన్న తర్వాత మళ్ళీ ఈ నాడు బాతీయమై భావ విన్నాం. ఆలాటి తెలుగు బొన్నత్వం, పునరుద్ధరించ బడుతుందని ఈ కవులు రుజువుచేశారు. రైలుబండినడకలాగా ఈ కవులు సంవాదము బహు చక్కగా నడిపారు. వీధిరైతుల బాధలు చిత్రించారు. నైసాంలో దేశముఖులకు ఇంకా గోరీ కట్టలేదు. కాని ఇందులో కట్టారు. రామాయణం వాల్మీకి ముందుగానే గానం చేశాడు నిజమైంది. ఆలాగే యీ సత్య కవుల వాక్కు త్వరలో ఫలిస్తుందని నమ్ముతున్నాను”

— సింగిలి లక్ష్మీకాంతం.

“ఇంతవరకు అనేకమందిమి అనేకనాటకాలు చూశాం. కాని నా ఉద్దేశంలో అవేవీ నాటకాలుమాత్రం కావనీ, ఇదొక్కటే కళానిత్యమైన నాటకమనీ గా అభిప్రాయము” — లింగమూర్తి.

“ఆంధ్రప్రజానాట్యమండలివారు ప్రదర్శించిన ‘పరివర్తన’ ‘మాభూమి’ నాటకాలను చూశాను. ఈ నాటకాలు రెండు రెండే... ఈ ప్రదర్శనాలు నేను చూసిన రేనివి” (ఆంధ్రప్రభ 7-12-47)

— మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ.

“ఈనాటకం చూచాక ప్రతి నాటకకర్తా ప్రజలనింతగా ఆకర్షించేలాగునా, మంత్రముగ్ధుల్ని చేసేవిధంగానూ (వాయకలగాలని కోరుకోవాలి.”

— నార్ల వెంకటేశ్వరరావు.

“సోదర తెలంగాణా ప్రజలు అష్టకష్టాలూ పడుతున్నారు. దుర్భర పరిస్థితులకు లోనాతున్నారు. వీటినుంచి బయట పడాలంటే మఃలో ధైర్యసైన్యాలు లేక త్రాల్సి. దానికీ నాటకం మహత్తరంగా ఉని చెప్పుంది.”

— గాడిచర్ల శ్రీ సత్యోత్తమరావు

“ఎటువంటి సాంఘికనాటకం ఆదర్శ ప్రాయమో, దేనికొరకు నేను ఇంతకాలము నుంచీ కలలుంటున్నానో, అటువంటి నాటకాన్ని ఈనాడు చూడగలిగిందందుకు నాకు చాలా ఆనందంగావుంది. శ్రీ గురజాడ అస్సూరావుగారే ఈనాటకాన్ని చూచిఉత్పాదించినట్లుంటే, ‘తాముపడ్డ కష్టాలన్నీ ఫలించినాయి’ అవుండేవారని నాభావం”

గిడుగు సీతాపతి.

ఇలాంటి సుప్రసిద్ధ రచయితలు, కవులు, గాయకులు, పండితులు, శాస్త్రవేత్తలు, కళారాధకులు, మనులచేపట్టే ఈ నాటకాన్ని ప్రశంసించారంటామా?

బెజవాడలో మన అమాత్యశేఖరులైన శ్రీ బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారి ఆధ్వర్యాన నాట్యకళా పరివర్షభలు జరిగాయి. 'మాభూమి' నాటక ప్రదర్శనం గూడా జరిగింది. నాట్యకళా పరివర్తనవారు దీనికి ప్రథమ బహుమానం ఇచ్చారు. అయితే వారికి మతిపోయిందన్న మాటేనా?

తెలుగుదేశంలో మొత్తం 128 దళాలున్నాయి నాటకాన్ని ప్రదర్శిస్తున్నాయి. మమారు ముప్పైలక్షల ప్రజలు దీన్ని చూచివుంటారు. వీరిందరికీ మతులు చెడి యన్నమాటేనా? ఎంతవరకంటే ఇంకంటే అగలు తెలుగుదేశానికే మతిపోయిందంటే బాగుండేదేమో!

ప్రజా నాట్యరంగం నారు ఈ నాటకాన్ని బొంబాయి, పూనా, పోలా పూరు, అలాంటి పట్టణములలో కూడా ప్రదర్శించారు. బొంబాయిలో అహమ్మద్ అబ్బాస్ బలరాజ్ సహాని మొదలయిన ప్రముఖులు ఈ నాటకాన్ని చూచి ఆనందించారు. ప్రపంచంలో 128 దళాలు ఇంతవరకు ఏ నాటకాన్ని ప్రదర్శించలేదు. ఇది వర్ణ రికార్డును ప్రేమచేసింది. అని నాశారు. అహమ్మద్ అబ్బాస్ పూనాలో, పోలా పూరులో ప్రముఖ కాంగ్రెస్ నాయకులూ కూడా ఈ నాటకాన్ని అభినందించారు. ఇలాంటి నాటకాలు మాభూమిలోకి కూడా రావాలన్నారు.

అయితే ఈ సుప్రసిద్ధ ప్రతికాంక్షాదకులకు, కళారాధకులకు కాంగ్రెస్ నాయకులకు కూడా మతిభ్రమ కలిగిందంటారా? కనుకనే ఈ నాటకాన్ని ప్రశంసించారంటారా?

మరిచాం. నేటి ప్రభుత్వంలోని ఆంధ్ర మంత్రి పుంపులు కొందరు ఈ నాటక ప్రదర్శనాన్ని మదంసులో చూచారాగా! చూడటమే గాను. ఆనందించి అభిప్రాయాలిచ్చారు కన్నీరు కార్చుకున్నారు. ఇలాంటి నాటకాలింకా రావాలన్నారు. దీని ఆదర్శాన్ని అరులు పరచాలన్నారు. ఇప్పుడు వీరు మతులు చెడిపోయే అలాశల విచ్చారంటామా? అయితే ఇప్పుడు ఏ దౌషధం నేగిస్తే అచెడిపోయిన మతులు మరుపుపడ్డాయో!

ఇది మదరాసు ప్రభుత్వం మా నాటకం వ్రో చేసిన అభాండమో! లేక అదనిబంగా ప్రజల మతులనే చెడగొడుతుందో నిర్ణయించాల్సిందే ప్రజలూ, ప్రాజ్ఞులూ. కనుక అది వారికే వదిలివేస్తున్నాం.

ఈనాడు కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం నేడైతే మిద, కూలీలమిద దాడి చేస్తూ ఉంది. అలాగే కవికలమిద, గాయకుని కలంమిద నటకుని నటనాకాశలమిద చిత్రకారుని కుంచెమిద విరుచుకు పడింది. పరాయిపాలం అంతరించిందనీ, ప్రజా ప్రభుత్వం వచ్చిందనీ రుజువు. కాని అది పరిటికలగా మారింది. ఇదివరకు ప్రపంచంలో ఒక్క ఫాసిస్టు ప్రభుత్వంతప్ప మరే ప్రభుత్వం కలగలేదు గాదులు చేశారేను. ఇదియే మా, మనదేగానికీ తీనిన శంకం. మాయనివచ్చు.

స్వతంత్రాభిలాషులైన కవులు, గాయకులు, కళాకారులు, పండితులు ప్రజలు, తమ కర్తవ్యాన్ని గుర్తించి వెంటనే

మండుకు వస్తారని, ఇలాంటి క్రూరనిరంకుశ నిషేధాలను తీవ్రంగా ఖండిస్తారని మే మానిస్తున్నాం.

2

‘మాభూమి’ని లక్షలాది ప్రజలకు ప్రదర్శించిన ఆంధ్రప్రజా నాట్యమండలి కార్యదర్శి రాజారావుగారిలా ప్రకటిస్తున్నారు.

బ్రిటిష్ గులాములైన సంస్థానాధీశ్వరుల నిరంకుశ క్రూర పరిపాలనను నిలువెల్ల నిర్మూలనచేయ రచింపబడిన - సోదర తెలంగాణా ప్రజల వీరోచిత పోరాటగాథ: ‘మాభూమి’ నాటకం. ముందడుగు, అపరింద నాటకాలను రచించిన శ్రీ సుంకర సత్యనారాయణ, వాసిరెడ్డి భాస్కరరావు గార్లు దీన్ని రచించారు.

ఆంధ్ర ప్రజా నాట్యమండలి, నూలయిరవై ఆనుబంధ శాఖలు 980 ప్రదర్శనల ద్వారా 18 లక్షల ప్రజానీకానికి ‘విశాలాంధ్ర’ దున్నే వానికి భూమి హక్కు అనే సందేశాన్ని అందించారు.

శ్రీ విశ్వనాథ, పింగళి లక్ష్మీకాంతం లాంటి కవులు శ్రీలింగమూర్తి, గిడుగు సీతాపతిలాంటి నటుకులు శ్రీ శాంతానాథ్, ప్రసాద్, బి. యస్. రెడ్డి లాంటి దర్శకులు యింకా యెందరో మేధావులు, చిత్రకారులు, విజ్ఞాన వేత్తలు వేనోళ్ళు గొనియాడారు.

పూనాలో ‘మాభూమి’ ప్రదర్శన చూచి “నైజాం నిరంకుశత్వానికి తెలుగు ప్రజలే గాక మహారాష్ట్ర ప్రజలు కూడా

గుర్రయ్యారు. మహారాష్ట్ర కళాకారులు కూడా యీ సమస్యను తీసుకుని తమజాతికి తోడ్పడాలి” అని శ్రీ జగద్ యం. యల్. పి., శ్రీ జి. ఎ. దేశపాండే, మహారాష్ట్ర కాంగ్రెస్ ప్రధాన కార్యదర్శి సందేశాలిచ్చారు.

అంతేగాక ఆంధ్రనాటక కళాపరిషత్ 14 వ సమావేశంలో ‘మాభూమి’ ప్రదర్శన రెండవ బహుమతిని రచన ప్రథమబహుమతిని పొంది మగోసారి తన కళాకాంతిని లోకానికి చాటింది.

మద్రాస్ నగరంలో, అందలో బాంక్వెటింగ్ హాలులో కూడా ప్రదర్శింపబడింది. ప్రదర్శనచూచిన మంత్రులు శ్రీ గోపాలరెడ్డి “నిద్రాణమైవు జాతి నేడు నిద్ర మేల్కొంటున్నది.” అని ప్రశంసించి, అర్థ నూటపదహార్లు బహూకరించారు. అమాత్యులు శ్రీ కళావారు, ముగ్గురుగారు వేనోళ్ళకొనియాడి “వాడ వాడలా” ప్రదర్శింపబడాలి” అన్నారు.

ఆరు నెలలు గడవలేదు. ఆరుంతుల పరిపాల.లోనే ‘మాభూమి’ నాటకానికి కాలదోషం పట్టింది.

నిషేధానికి సాకు

‘మాభూమి’ ప్రదర్శనం ప్రేక్షకుల మునులు సాగుచేస్తుందిని బాణం వంధించింది ప్రభుత్వం. 20 లక్షలయింది ప్రజానీకం, ఎంతోమంది కవులు, గాయకులు, నటులు, దర్శకులు విజ్ఞానవేత్తలు అందరి మునులు పాడయ్యారా!

మనములు పాడ చేసు కొమ్మనే యీ ప్రభుత్వపుత్రులు “వాడ వాడలా ప్రదర్శనం ఉండ”న్నారా?

ప్రదర్శనమాచి అనందించి అభివృద్ధిచిన నేటి మద్రాసుపుత్రుల మనములు ఏయాయాయి? (పాడయ్యారా)

(ప్రజాస్వామ్యవాదుల కర్తవ్యం:

మాభూమి నాటక ప్రదర్శనాన్ని నిషేధించడం ప్రజావాత్సల్యం ఉండలికే గాక అభ్యుదయ కళాకారులకు, నటుల కొక సవాల్. ప్రజాస్వామ్య రక్షణ కొకపరీక్ష.

కాబట్టి కవులు, గాయకులు, చిత్రకారులు, నటులు, దర్శకులు, విజ్ఞానవేత్తలు ప్రజాసంఘాలు, ఒక రేమిటి-ఆంధ్ర ప్రజానీకంతా మాభూమి ప్రదర్శనపై నిషేధం తొలగించేవరకు అంతా శ్రమచేయడం తమ విధిగా భావించాలి. సభలు, సమావేశాలు జరిపి నిషేధాజ్ఞను ఖండించాలి. ఈ సందర్భంలో ప్రతీకా సంపాదకులు, ఆంధ్ర ప్రజానీకం చేయూతనిస్తారని ఆశిస్తున్నాం.



ఆ శా జ్యోతి



తెలంగాణ ప్రజోద్యమం
భరతజాతి ఆశాజ్యోతి!

తెలంగాణ వీరవరుల
గుండెల్లో దూరిన పతిగుంఢా
పీడిత భారత జాతికి
ఒక్కొక్కటి
ఒకసవాయి!

ఆపవిత్ర సమరంలో
ఒరిగే పతివీరుడు
ఆసేతు హిమాచలంగల
శ్రామిక దాస్యవిముక్తికి
మరణించిన
అమరజీవి!

— చావలి రామచంద్రరావు

విశ్వరూపం !



అతడెవరు ?... అతడెవరు?

జనగామలో జమ్మి

కొమ్మపై ఎక్కాడు...

అతడెవరు ?... అతడెవరు?

గాండీవమును వెదకు

విజయడలే నున్నాడు...

అతడెవరు ?... అతడెవరు?

అతడే? - తెలంగాణ

గెరిల్లాల నాయకుడు...

అతడే— ప్రజాసమర

ఉద్యమోత్సాహకుడు

అతడే - ప్రజాస్వామ్య

జగతి కధ్యాపకుడు,

అతడే - తెలంగాణ

గెరిల్లాల నాయకుడు!

పాంచ జన్యమ్ము

పూరించు చున్నాడదే:

- సమరోత్స వమ్మువలె...

- భూమాత పిలుపువలె...

కొమ్ముబూరాను

పూరించు చున్నాడదే!—

“శత్రువులు, శత్రువులు

శత్రువులు వస్తారు...

ప్రజలు నడుములుకట్టి

నిలువండి - గెలువండి...”

పుడమి గర్జించింది!

పుడమి గర్జించింది!!

శత్రువులు, శత్రువులు

శత్రువులు వచ్చారు.

శత్రువులు జనగామ

ముట్టడిస్తున్నారు...

పెట్రోలుతో ఇళ్లు

తగుల బెడుతున్నారు...

అధునిక ఆయుధాల్

దాడిచేస్తున్నాయి.

పుడమి గర్జించింది:

పుడమి గర్జించింది!

ఇంటికొక మానవుడు

వీరుడై పోగాడు!

రాక్షసుల కంఠాలు:

మానవుల ఖడ్గాలు!

మానవుల మానాలు:
ముష్కరుల దాహాలు!
లేళ్ల నెత్తురుత్రాగి
కైపెక్కు బెబ్బలులు...
స్వేచ్ఛామృతము, గ్రోలి
మెమరచు దేవతలు...
నరమాంసమును ఒలిచి
భక్షించు రాక్షసులు...
విప్లవాగ్నినిరగిలి
చేవెక్కు దేశాలు...
ఘోరమై భీభత్స
రూపమై, జనగామ!
రక్తమై, పెశాచ
భుక్తమై, జనగామ!!
నరరూప రక్కసులు
క్రకచాత్మ కర్కశులు
పసికందు గుండెలచు
పిండి పీల్చేస్తారు—
మిసిమియువతుల; ఉ
రోజముల చీల్చేస్తారు—
నరరూప రక్కసులు!
క్రకచాత్మ కర్కశులు!!
పుడమి గర్జించింది!
పుడమి గర్జించింది!
ఇంటికొక మానవుడు,
యోధుడై నిలచాడు!!

శ్రమికజాతికి శిరో
మణులు దీపించారు
పుడమితల్లికి తమవు
పులకరించింది!
వీరుల సమూహమై
కదిలింది జనగామ,
విప్లవప్రవాహమై
పొంగిందిజనగామ.
రైతులూ, కూలీలు
బాధితులు, పీడితులు
రణయోధులై మహా
శక్తి చూపిస్తారు!
పుడమి గర్జించింది
పుడమి గర్జించింది
పుడమి, వీరులతల్లి
పులకరించింది.

అతడెవరు ?... అతడెవరు?
ప్రళయ కాలమహా
రుద్రుడై - అతడెవరు ?
తాండవ జటాజనిత
భద్రుడై - అతడెవరు ?
ఉరికాడు, జనగామ
గెరిల్లాల నాయకుడు
అతడే! - తెలంగాణ
గెరిల్లాల నాయకుడు,

అతడే! - తెలంగాణ
గెరిల్లాల నాయకుడు.

తిండితిప్పలు లేవు,
ఎంతటి మహాశక్తి!
లేదసలె విశ్రాంతి
ఎంతటి మహాశక్తి!
హత్యను జయించాడు
మృత్యువు జయించాడు
'ప్రజాస్వామ్య' మనేటి
అమృతము తాగాడు,
అమర వీరుడతడు,
మృత్యువు జయించాడు!
హత్యను జయించాడు!
ప్రజావాహిని, ఎదురు
దాడులకు సిద్ధమై

నాయుధ తరంగాల
ఉరకలై పొంగింది.

ప్రజలందరూ, ముందు
కురికారు, విజయ్యలై!
ఈటెలూ, బల్లములు
నాటు బందూకులు—
రోకళ్లు, కారాల
మూటలతో కదిలారు?
కూల్చారు, రక్కసుల...
గెల్చారు, శత్రువుల...
ఎంతటి మహాశక్తి?
మృత్యువు జయించారు!
హత్యను జయించారు!!
జనగామలో విజయ
భేరి మ్రోగించారు.—

‘నీ కాలు మొక్కుతా! నీ బాన్నని!’

శ్రీ కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

ఆరోజుల్లో రంగారావు ఆరితేరిన రాజకీయవేత్త. నాబోటి నిసేజ ప్రాణులకు సహితం ప్రాణంబోసేటట్టు మాట్లాడేవాడు. ఆరోజుల్లో అతను వేదిక మీదికి ఎక్కి “మన పట్టాభిగారు, మన ప్రకాశంగారు, మన కళాగారు, మన నడింపల్లి నరసింహారావుగారు” అనిదంచి మాట్లాడేస్తుంటే నాకు అసూయ గాండేది. అవన్నీ కోతలుకావు కూడాను. కాంగ్రెసు జిల్లా, రాష్ట్ర ఎన్నికల సందర్భంలో రంగారావు పెత్తనంకూడా ఉంటూఉండేది. అతనికి అన్ని విషయాలూ ముందుగా తెలుస్తూ ఉండేవి.

ఉప్పుసత్యాగ్రహంలో జైలు కు వెళ్లి బయటికొచ్చాడు రంగారావు. నేను ఉదరనిమిత్తం నైజాము

రాజ్యం వెళ్లుతూంటే నామెంటు రంగారావు కూడా వచ్చాడు. అక్కడ అతని బంధువొకాయన హనుమకొండలు వైద్యుడుగా ఉంటూఉండేవాడు. ఆ ప్రాంతం చూడటం మాకిద్దరికీ అదేకొత్త

“పమిలాయ్, వీళ్లంతా ఇంత బైతుముండా కొడుకు లేం?” అన్నాడు రంగారావు. అక్కడ తెల్లగుడ్డ వేసుకున్నవాడు దేశముఖుతో సమానం. ఇంగ్లీషు మాట్లాడేవాడు నొరతో సమానం. అక్కడి సుబేదారుతో తప్ప మిగిలినవారందరితోటీ మాకు పరిచయం అయింది. అన్వర్ సాబూ, దువ్వం సాబూ, సెషన్సు జడ్జి, అమీన్ సాబూ ఇంకా ఎవరెవరో మాకు షేక్ హాండు ఇచ్చి స్వర్గం నుంచి

ఊడిపడ్డట్టుచూశారు. మా ఇంగ్లీషు బాగుంటుందనీ, తను ఇంగ్లీషు బాగుండదనీ అన్నారు. ఈ బొల్లి కబుర్లు కేను నమ్మలేదుగాని రంగారావునమ్మేశాడు. ముఖ్యంగా జైలుసూపర్వైంటు దొరతో సమంగా ఇంగ్లీషు మాట్లాడతాడు. ఆ విషయంకూడా రంగారావు గమనించలేదు.

వీళ్లంతా మమ్మల్ని గొప్పగా చూడటమూ, మామూలుమనుష్యులు మాతో మాట్లాడేటప్పుడు, “నీ కాలొక్క-తా ! నీ బాప్సని !” అని అడుగుడుగునా ప్రాధేయపడటంచూసి రంగారావు తానేదో బ్రహ్మాండనాయకుణ్ణునుకున్నాడు. పదిరోజులండి రంగారావు తనదానిన తనువెళ్లాడు. నాలుగునెల్లు అక్కడ ఊండిపోయినవాణ్ణి నేనూ. నాకు తెలుసుచు ! రంగారావు వెంటనిజాంపోలీస్కాడు ప్రతిరోజూ తిరిగాడని. ఆపోలీసుకూ నాకు స్నేహమయింది. రంగారావు వెంట తిరిగిన సంగతి నాతో వాడే చెప్పాడు. రంగారావు నేను బస్సు

దిగిన గంటకల్లా అతను కాంగ్రెసు వాడని పోలీసు, వాసనపట్టేశాడు.

రంగారావు అక్కడఉండగానే మరొక విషయం జరిగింది. ఒక నాడొక కుర్రవాడువచ్చి రహస్యంగా ఫలానిచోట చిన్నమీటింగు జరుగుచున్నది రమ్మనిమాకి ద్వరికీ ఆహ్వానం అందించిచాడు. ఏం మీటింగంటే మామూలు మీటింగేనన్నాడు. మీటింగుకు వెళ్లాం. అంతా పది పం నైండు మంది వచ్చారు. అది కాంగ్రెసు మీటింగు. ఆసంగతి తెలియగానే రంగారావు నిరుత్సాహపడ్డాడు.

“కాంగ్రెసు మీటింగు ఇట్లా చేస్తారా? ఈరహస్యమేమిటి? ఈపది మంది మధ్యా ఈతీర్మానాలేమిటి? ఇవి ఎవరికందుతై? ఎవరు వీటిని అమలుజరుపుతారు? మేం మీటింగు చేస్తే వేలకు వేలు చేరుతారే?” అంటూ రంగారావు తన సహజ ధోరణిలో వాళ్లకి వేడి ఎక్కించాడు. వాడిమాటలంతా ఆత్రుగా విన్నారు.

“ఈడ మీటింగంటే మంది వచ్చేదిలేదు. ఎవరికీ బయమే

కాంగిరెసని ఏనాడైతే పెట్టినామో నాటినుంచి ఇట్టనే చాలా అయి తండది" అని అక్కడివాళ్లు మాకు తెలియజేశారు.

ఇంటికి వస్తూ రంగారావు నాతో "ఎబ్బే! వీళ్ల మొఖం! వీళ్లకి రాజకీయ చైతన్యం ఎక్కించటానికి కనీసం ఒక శతాబ్దం పడుతుంది. స్వాతంత్ర్యమంటే ఏమిటో తెలియాలంటే అధ్యయనం రెండు శతాబ్దాలు పడుతుంది! మనమేదన్నా వీళ్లకి సాధించి పెడితేకద్దు, లేక పోతే లేదు. ఎబ్బే వొట్టి గొడ్డు ముండా కొడుకులు!" అన్నాడు.

రంగారావు వెళ్లిపోయినాక నేను అతని చుట్టమైన డాక్టరుగారి స్నేహంగాని, మిగిలిన గొప్పవాళ్ల స్నేహంగాని అశించలేదు. నాకు స్నేహమైన వారంతా అక్కడ చిన్నచిన్న ఉద్యోగాలు చేసుకునే వాళ్లు. అందులో కొందరు సాయి బులుకూడా ఉండేవారు. ఒక సాయిబు నాకు ఉద్యోగం అక్షరాలు రాయటమూ చదవటమూకూడా నేర్పాడు.

ఆసాయిబు స్నేహితుణ్ణిచూస్తే నాకుచాలాసంతోషంగా ఉండేది. అతని ప్రవర్తన అతి నిర్దుష్టంగానూ అతి వినయంతోకూడుకునిఉండేది. ఇంత వక్క-పలుకు యిచ్చినా రెండుచేతులతోటీ అందుకుని లేచి నిలబడి, దాన్ని కళ్లకు మూడు సార్లు అద్దుకుని "షుక్రియా" అని మళ్లా కూర్చునేవాడు. బీడికి నిప్పు అందించినా ఇదేవరస. అతని విషయంలోఒకచిక్కుగాకూడాఉండేది ఈ వినయం నేనెక్కడ నటించగలను? నన్ను అతను మొరటు మనిషికింద చూస్తాడేమోనని.

మాకు ఇటువంటి అలవాట్లు లేవు. నన్ను అపార్థం చేసుకోవద్దని అతనితో అందామని ఎన్నో సార్లు నోటిదాకా వచ్చింది. కాని తీరా అనబుద్ధి అయ్యేదికాదు. ఎందుకంటే నా అంతరాత్మలో నిజంగా ఆతని ప్రవర్తనమీద నాకు గౌరవంలేదు. అతను జమీందారీ నాగరికతకుబానిస. ఆసలాములూ, గుంజీలూ ఉంటేగాని అతని ఆత్మ గౌరవం నిలవదు. అతని ఆత్మగౌరవమంతా దానిమీదనే ఆధార

పడి ఉంది. మరి నేనుచూసిన “బడాసాబు” లంతా ఇంతే. నూటికి పదిమందో, పన్నెండుమందో ఉన్న ఈ సాయిబులు మిగతావాళ్లచే “నీకాల్మొక్కతా” అని పిస్తున్నారంటే ఆ బానిసత్వం ఈ పది పన్నెండు మందికీ సోకకుండా ఎట్లా ఉంటుంది ?

అక్కడ నేనున్నది నాలుగు నెలలే కాని ఈ నాలుగు నెలలూ అయిపోయేలోపుగా నేను స్వేచ్ఛకోసం పరితపించ సాగాను. బ్రిటిషువాళ్లు మనని దాస్యంలో ఉంచారని పెద్దలు చెప్పగా వినటం మేగాని ఆ దాస్యం స్వరూపమేమిటో అంతకన్న స్వేచ్ఛగా ఎట్లా ఉండవచ్చునో నాకెన్నడూ తెలియలేదు. నేను ఏ ఇంగ్లండ్లో అమెరికావోపోయి అక్కడ జీవితం చూసి ఉంటే నా దాస్యస్థితి అర్థం చేసుకుని ఉండేవాణ్ణిమో, నిజాము రాజ్యం చూసినాకే బ్రిటిషువాళ్ల పరిపాలన లక్షరెట్లు మెరుగనిపించింది.

ఈ నిజాము రాష్ట్రం వాళ్లకి ఏ హక్కులూ లేవు. పోలీసులకి

విపరీతమైన అధికారాలు. ప్రతి పోలీసు వాడూ గూఢచారుడే. ప్రతి కూలివాడూ వెట్టివాడే. గ్రామాలున్నాయంటే దేశముఖురాజు. లేకపోతే అమీన్ సాబు నవాబు. వాళ్లతరవాత పట్టణ సర్వాధికారులు. అధికారులు ప్రజలను బహిరంగంగా చూకోవడమే పరిపాలన. వరంగల్ వంటి సుబాలో కూడా కచ్చేరీలలో ఉద్యోగస్తులు నవాబు దర్జా వెలిగిస్తారు. తాంబూలం వెయ్యటమూ, బీడిలు కాల్చటమూ, “ధూన్ దాన్” లో ఉమ్మటమూ వాళ్లపని. అడిగే నాధుడు లేడు. లంచాలు పట్టని అధికారి వింతమనిషి. అవ్వలే సాబో లంచాలు పట్టడని ప్రతీతి. అంటే పదివేలకు తక్కువ పట్టడట! నిజాము కోరిందరు పెద్దలు నవాబు గారికి అర్జీ పెట్టుకుని సాయిబులతో సమంగానైనా హిందువులకు ప్రభుత్వోద్యోగాలిప్పించ వలసిందని అర్జీ పెట్టుకున్నారట. ఆ అర్జీనే నక్కడ ఉన్న రోజుల్లోనే బుట్టదాఖలయిందని విన్నాను.

ఈ విషయాలన్నీ చెవినిపడ్డయే గాని నాకు నిజంగా వట్టలేదు. నన్ను బాధించిన దల్లా అక్కడ ఎవరిదగ్గరా మంచి పుస్తకాలు దొరకవు. ఎవరితోనూ పెద్ద విషయాలమీద చర్చించటానికి లేదు. అక్కడ నాకు కావలసిన సంస్కారము లేదు. మాడ్జిల్లో ఉద్యోగంలేకుండా తిరిగినా ఆగాలి పీలి సేనే చాలు. సాయంకాలం రెండు మూడు గంటలు క్లబ్బుకోసార్కు కోపోతేనే చాలు. జీవితం ధన్యమవుతుందనిపించింది. నిజాము రాజ్యం వాదలివేసి వచ్చేశాను

“నీకు ముల్కీ సర్టిఫికేట్టు సంపాదించాను. ఇక్కడే ఉండిపో!” అని నా సాయిబు మిత్రుడు చెప్పాడు. వద్దన్నాను.

ఏళ్లు గడచినై. యుద్ధంవచ్చింది. నేను యుద్ధ సహకారం చేసిన వాణ్ణయినాను. రంగారావు ఆగస్టు హీరో అయినాడు. తదనంతరం నేను నిరుద్యోగి నైనాను. రంగారావు లాభసాటి వ్యాపారస్థుడైనాడు.

నాకు రాజకీయాలలో ఆశకి లేదు. రంగారావు నమ్మడు. నాకు పెట్టుబడి దారిలో విశ్వాసం లేదనీ, రష్యాఅంటే అభిమానం ఉందనీ రంగారావుకు తెలుసు. చాటుగా నేను కమ్యూనిస్టుననీ, కమ్యూనిస్టులు నన్ను మాయమాటలతో బుట్టలో వేసుకున్నారనీ రంగారావు అనుమానం. నేను దరిద్రుల పక్షం మాట్లాడినా కూలివాళ్ల పక్షం మాట్లాడినా, అతను సమ్మెలను గురించి నిరసినూ మాట్లాడితే నేను ఒప్పుకోక పోయినా రంగారావు అనుమానాలు బలపడుతూ ఉంటాయి. నా సంస్కారానికి ఒక రాజకీయ బుర్రావేసి నా చేతిలో ఒకజుడా పెడితే తప్ప రంగారావు అంత రాత్నకు శాంతిలేనట్టు కనబడ్డది. అప్పటికీ ఒకసారి స్పష్టంగా చెప్పేశాను:

“నువ్వు కావటానికి, స్వాతంత్ర్యప్రియుడివేగాని, పెట్టుబడిదారీ విధానం సూక్ష్మానికి మంచిదికాదనీ రష్యాలో ఇంకేమీ లేకపోయినా అందరికీ చేసుకునేటందుకు పనీ,

తినేటందుకు తిండి, కట్టగుడ్డ
ఉండనీ అనుకునే స్వేచ్ఛ నాకుండ
రాదని నీవిశ్వాసం. నీవిశ్వాసానికి
ఆధారమేమిటో నాకు తెలియటం
లేదు. మాయమాటలతో నన్ను
ఏ కమ్యూనిస్టులో బుట్టలో వేశా
రంటున్నావు. నా స్నేహితుడివి
గనక నామంచికోసం నువ్వేమందుకు
నన్ను నీబుట్టలో వేసుకోవూ?”

అని రంగారావు నడిగాను.

ఇట్లా అడిగే అధికారంకూడా
నాకుండ రాదన్న మొహంపట్టాడు
రంగారావు.

అయితే రంగారావు రాజకీయ
విశ్వాసాలు రంగారావుకు సంపూర్ణమైన
మనశ్శాంతి నివ్వలేదు. అతనికి ఆంధ్రరాష్ట్రం
గురించి గట్టి అభిప్రాయాలుంటూ వచ్చినై.
ఆంధ్రరాష్ట్రం వచ్చితీరాలి. ఆంధ్ర
రాష్ట్రం కోసమైనా తెలంగాణాను
నవాబునుంచి గుంజుకోవాలి.
రాజకీయంగా, పాపం, మనకాం
గ్రెసు వాళ్లు నిజాముప్రభువు
సమస్య తేల్చలేనిస్థితిలో ఉన్నారు.

“అయితే ఏంటే? ‘నీకాల్వొ
క్కుతా, నీబాప్సని’ అనే ముండా

కొడుకులుఎంత ధైర్యంగాపోట్లాడు
తున్నారోయ్, స్వాతంత్ర్యంకోసం?
నేను కల్లోకూడా అనుకోలేదు
సుమా! నయమే, నిజాములో
కమ్యూనిస్టులుకూడా మంచిపనేచే
స్తున్నారు. వాళ్లని మెచ్చుకోక
తప్పును,” అన్నాడు రంగారావు
నాదగ్గర.

ఇంతలో మల్లీ గాలి మల్లింది.
ప్రజాప్రభుత్వాలు “కమ్యూనిస్టు
పీడ” అణచటానికి ఉపక్రమిం
చాయి. కమ్యూనిస్టు ప్రతికల
మీద కేసులుపెట్టి పనిజరగక
ప్రభుత్వం వీటిని అణచసాగింది.
సరిహద్దుమీద నిజాము ప్రభువు
వారి దౌష్ట్యాన్ని ప్రతిఘటిస్తున్న
చోట్ల కమ్యూనిస్టులు నిర్బంధం
లోకి పంపబడ్డారు. తెలంగాణా
వీర పోరాటాన్ని చిత్రించే
“మాభూమి” నాటకంమీద ఆంక్ష
విధించబడింది. నిజాము ప్రభువు
వారిని దారికి తెచ్చేటందుకు ఇవే
మార్గాలని ప్రజా ప్రభుత్వం నిర్ణ
యిస్తే కాదనటానికి నేనెవణ్ణి?

కాని నేను రంగారావుతో
మాత్రం “ఏమోయ్, మన ఆంధ్ర

రాష్ట్రం ఇంకా వెనక్కిపోతున్నట్టు కనిపిస్తుంది?” అన్నాను.

రంగారావు నామీద విరుచుకుపడ్డాడు. నాకీ ప్రభుత్వం పోవాలని ఉండన్నాడు. నేను నానాకికీ మరీ చెడిపోతున్నానన్నాడు. నాతోమాట్లాడుతుంటే చూస్తేనే తనను దోహికింద పోలీసులు ఎర్రెట్టుచేయ్యవచ్చునన్నాడు. నాతో ఏది మార్లాడినా ఘరవా లేదుగాని రాజకీయాలు మార్లాడటంకంటే బుద్ధితక్కువ లేదన్నాడు.

“ధరలకి కంట్రోల్పూడాలంటే కమ్యూనిస్టు నన్నావు. ఉపాధ్య

యులకు జీతాలు పెంచాలన్నా కమ్యూనిస్టు నన్నావు అయ్యో, పాపం, గాంధీజీని హత్యచేశారుంటే కమ్యూనిస్టు నన్నావు. ఆంధ్ర రాష్ట్రంకావాలన్నా కమ్యూనిస్టు నే అంటావా?” అన్నాను.

రంగారావు నామీద తనకున్న కసియావత్తు తీర్చుకున్నాడు. కసి దేనికో నాకర్థంకాలేదు. అది నన్ను బాధించనూ లేదు. అతను మాట్లాడుతున్నంతసేపూ నాకు వినపడ్డ మాటలు:

“నీ కాల్యాక్కుతా! నీ బాస్టుని!”

* * *



వీరనారి!



డాక్టరు రాజారావు



నాటిక

[పల్లెటూరు : గడ్డి (దివాణం) చీకటిగది ప్రస్తుతం తెలుంగాణా వీరుల బంధించడానికి ఉపయోగించబడుతుంది. ఎడమవైపు ద్వారం : బయట తాళం వేసివుంది. తలుపునానుకునిమంచం, కుడివైపు ముందుగా మేజాబల్ల, కిరసనాయిలు లాంతరు, తెర యెత్తగానే ఒక యువతి (వయస్సు 18) మంచంమీద పడుకుని వుంటుంది - లేచి యిటూ అటూ పచారుచేస్తుంది - తప్పించుకు పోడానికి ప్రయత్నం - ఆవేదన - తలుపు గట్టిగా గుద్దుతుంది - భయం, కోపం, ధూళిని వీటిని ప్రదర్శిస్తుంది - ఆంతలోకే అడుగులశబ్దం - తలుపుతీసేశబ్దం - ఒకమూల నక్కుతుంది - ఇద్దరు సిపాయీలు ప్రవేశం - వెనుక నే ముగ్గురు యోధులు ప్రవేశం - వాళ్ళచేతులు బంధించబడివుంటాయి - సిపాయీలు యీబందీలను కుడివైపు గదిలోకి పోనిచ్చి కుడివైపు తలుపులువేసి గొల్పోపెడ్డారు. 1వ సిపాయి యువతిని సమీపించి]

1 వ సి : ఏంపిల్లా! నిద్దరబోడం లేదేం?
పక్క బాగోలేదా? పాపం ఒంటరిగా
వున్నావు గాబోలు-

[యువతి కోపంగా చూస్తుంది]

2 వ సి : ఊరుకోరా పిల్లకి కోపంవచ్చింది-
తెలవదు నీకు.

1 వ సి : పిల్లకి అమీన్ సాబ్ నచ్చాడు...
సువ్వా, నే...
య : నోర్ మయే!

2 వ సి : అరె బాప్రే - మనకెందుకురా
యీ గొడవ - అడికి తెలిస్తే మనపని
చా జా మ త్ చేస్తాడు - అనుమానం
మనిషి.

[ఎడమవైపు తలుపు తెరుచు కుంటుంది—ముగ్గురు యోధులు ప్రవేశించేతులకు సంకెళ్ళు వేసి వుంటాయ్ - వెనకనే ఇద్దరు సిపాయిలు ప్రవేశం]

ఇద్దరు సిపా : “ఇక్కడే వుండండి - కదలాద్దు మెడలాద్దు తెలిసిందా!”

[సిపాయిలు వెళ్ళుతుంటారు. ముగ్గురు యోధులూ ఒకప్రక్కన నిలబడి వుంటారు]

1వ సి : ఆశేయ - మన ఆమీన్ సాబ్ హాచ్చేటైఅయింది-పోదాం పదజే.

[యిద్దరు సిపాయిలు యువ తినిచూస్తూ గుటకలేస్తూ అవతలకి నడుస్తారు— ఒకడితల నైడ్ కి తక్కి మని తగులుంది- అందరివంక చూసి పడిపోయినట్టోపీ తీసుకొని సర్దుకుంటాడు- బైటతలుపు వేస్తాడు అవతల నుంచి]

[వెంటనేయువతి] 1వ యోధుని వద్దకు గభాలునవచ్చి]

యు : అన్నా (యేడుస్తుంది)

1వ యో : (తల నిమిరుతాడు) చెల్లీ;

యు : అమ్మ, కాలునా, చెల్లీ వాళ్ళంతా బాగున్నారా! అన్నా

1వ యో : (మాట్లాడడు - దుఃఖం పొరుగుకొస్తుంది)

2వ యో : ఇంకెక్కడీ అమ్మా, బాబూ తల్లి - సిచ్చినాన! ఆమాయకురాలివి-

3వ యో : మన గ్రామంతా యీగూండాలు తిగలబెట్టేవారు - మన ఆడవాళ్ళని...అబ్బ! చెప్పడానికి నోర్రావడంలేదు పసికందుల్ని అయ్యో...

2వ యో : గ్రామం అంతా పీనుగుల్లో నిండిపోయింది...అప్పుడే కంపుకొడుతున్నాయి ఈనైజాం రాక్షసుల్ని...

1వ యో : ఉష్! నెమ్మది...చెల్లీ, నిన్ను యీ పాటికి చంపేఉంటానుకున్నా అమ్మనీగురించి బెంగపెట్టుకుని

[కాగలించుకుంటారు]

చూడమ్మా! యేడవవద్దు, మనంఒకళ్ళమేనా...అనేకులు బలితవుతున్నారు. నీ స్నేహితురాలు సీత యిద్దరు సిపా యోళ్ళను కత్తిపీటతోనరికి తనకీలాన్ని కాపాడుకుంది- మమ్మల్ని రక్షించింది- మనం భైర్యం వహించాలి.

2వ యో : యేంటో! మన పిల్లాజెల్లల్లో గ్రామాలకు గ్రామాలు తగలబడిపోతుంటే, ఉత్తరాదోళ్ళు మనకేం సాయం చెయ్యడంలేదు.

1వ యో : ఎందుకు చెయ్యడంలేదు, మన కెంత ధనసహాయం చేశారు... కష్టజీవులంతా మన అండని నిలబడ్డారు. “పీర తెలంగాణా” జైఅని భారతదేశం యావత్తూ మారుమ్రాగుతోంది.—

2వ యో : వైగా మనం దోపిళ్ళుచేస్తున్నామని, బందిపోట్లుమని వాగుతున్నారట కొందరు పెద్దలు.

8 వ యో : ఎందుకు వాగరు! ప్రజాద్రోహులు ఎక్కడలేరు- దుష్ప్రచారమే వాళ్ళకు అయుధం. మనం గెలుస్తే వాళ్ళ ఆటలు సాగవని బాగా తెలుసు. మన యూనియన్ ప్రభుత్వం ద్రోహి నైజాంలో యింకా మంతనాలు జరుపుతుంటే—

1 వ యో : మీకు కలిసినా, వాడుకలిసినా మనపోరాటం వట్టికి సాగిపోవాల్సిందే. మనం ఆక్రమించుకున్న గ్రామాలు మనవే. మనం పంచుకున్న భూముల్ని మనం చచ్చినా వదలం.

[కుడి వైపునుంచి ఒక ఆర్తనాదం వినిపిస్తుంది.]

యోవో యేడుస్తున్నట్టున్నారు.

యువతి : ఈ పక్క-గదిలో ముగ్గురు గెరిల్లాల్ని బంధించారు. వాళ్ళయి వుంటారు.

1 వ యో : (కుడి కర్టెన్ దగ్గరు వెళ్ళి- చెవులపైటి నొక్కి మాట్లాడతాడు) కామేడ్ కామేడ్, యేమిటది.

[వీళ్ళ దగ్గరకొచ్చి]

మంచినిళ్ళకి తపించిపోతున్నారు— ఇప్పుడు మనం యేం చెయ్యాల్సి...

[యువతి మూలనున్న కూజా నీళ్ళతో తువ్వలు తడిపి గోడ మీదుగా విసురుతుంది]

అమీకాడు వచ్చే వేళయింది. మనల్ని రహస్యాలు బయటపెట్టమని నిర్బంధించవచ్చు. కాని మనం మోసపోకూడదు ఏం చేసినా సరే పెనవి

కదపకూడదు- ఇక నీ సంధి ఏమైనా చెప్పావా నీగుంచి వాడికి....

యువతి : ఆ అమీన్ గాడు ఒక ముసలి నక్క - వాడప్పుడే కొంచెం గ్రహించాడనుకుంటూ, ఇంతవరకు నన్నేం బలవంతం పెట్టలేదు చెప్పమని-నన్నిట్లా వుంచితే కొద్ది రోజుల్లోయైనా అంతా వాళ్ళకి చెబుతానని పిచ్చినమ్మకం. ఒకటిన్నర రోజులైంది నన్ను ఇక్కడ బంధించి - అప్పుడే ఒక సంవత్సరం గడిచినట్లుంది - ఏంచెయ్యలేక పోవడం వల్ల నాకు పిచ్చైతివ్వుంది.

1 వ యో : మాతో సంబంధం లేనట్లు నటించు- బహుశా తెల్లవారేసరికి మేమంతా విభజితులం - నువ్వు మాత్రం జూరత్త - ఎట్లానైనా తప్పించుకొనే మార్గం ఆలోచించు-అదుగో అనుగుల చప్పుడు

[యువతి మంచంమీద ఎరగ నట్టు పడుకుంటుంది — ప్రవేశం అమీన్ - వికృతాకారం వెనకనే యిద్దరు సిపాయీలు-యువతి లేచి పక్కగా నిల్చుంటుంది]

అమీన్ : ఏయ్ సిపాయ్ ! కద నుమ్మగు రెక్కడ?

వసి : ఈ పక్కచీకటిగదిలో బంధించాం సర్కార్.

అమీన్ : సరే వాళ్ళ పరితర్వాతమాద్దా- ఆ తాళంచేతు రెక్కడ?

వసి : నాదగ్గరున్న యే సర్కార్.

అమీన్ : ఇదర్లావ్ (తీసుకొని బల్ల మీద పడేస్తాడు- యు-తిమాస్తుంది) యే బద్మాష్కు ఖదాకరో!

(ముగ్గురు యోధుల్ని వరుసలో నిలబెడతాడు సిపాయి)

అమీన్ : చావాలని వుందో బ్రతకాలని వుందో అడగండి. ఏదైనా తేలికే. బ్రతకాలంటే నాకన్ని సంతులు చెబితే పోతుంది.

నసి : ఏయ్ విన్నారా మాట్లాడండి.

అమీన్ : (యువతితో). ఎవరో అమ్మాయి నాలో చెప్పింది-నీకూ నీశృంగి సంబంధ మున్నదట నీవుచెప్ప His exalted highness the Nizam of Hyderabad చేసినద్రోహానికి నీశృంగి కాలి వేయాలా లేదో..... నీచెప్పింది నీ కర్తవ్యం లేదా? పోనీలే! అవి తర్వాత మాట్లాడుకుందాం. కాని చూడు! నీవేమీ తిండి తినలేదటగదా! యీ రోజంతా (సిపాయిలతో) ఏయ్ మొద్దుముఖాలు. యీ అమ్మాయికికొత్తం కలగకుండా చూడమని చెప్పలేదా- అరే జావ్ కుచ్ ఖానేకే లియాలావ్ (సిపాయిలనిష్క్రమణ)(యువతితో) ఇదగో! ఆగూండాల్ని తీమించు. నన్న కూడా-నాపొరపొట్లని తీమించు. వెధవ పని తొందరల్లోపడి చచ్చున్నాను. పుర్ సత్ కుచ్ భీ-హి-

[నిట్టూర్పుతో కుర్చీ స్వీకరిస్తాడు.] మీరంతా నేనొక “బహిను” ననుకుంటున్నారు. మేరకు సబ్ కుచ్ మాలుం హై— చెప్పండి, దేశముఖ

సాబ్ జహ్వరీ అంతా ఎక్కడ దాచి పెట్టారో మర్యాదగా చెప్పండి మీ లీడర్ ఆ రెడ్డి. ఎక్కడున్నాడో చెప్పండి—

[నిశ్శబ్దం]

(మండుతూ)అరే గఖే, కోయ్ ఖాముష్ రహే, కోయ్ జే!

1 వ యో : మాటలు జాగ్రత్తగా రానీ. అమీన్ : అరే సువ్వర్ కే బచ్చ (లేచి ఫదాలుర లెంపకాయ కొట్టాడు)

[3 వ యోధుడు బంధించిన చేతులో అమీన్ నె తిమిద మోదుతాడు— ఇద్దరు యోధులు లంఘించుకుంటారు. అమీన్ బాకు తీస్తాడు, పడిపోతుంది.]

అమీన్ : (క్రింద బడ్డాడు) అరే అల్లా, సిపాయియో! ఆపురే బాబా ఆవ్. మై మరాకే— మరా.

[సి పాయిాలు ప్రవేశం— ముగ్గురి తిరిగి బంధిస్తారు]

[అమీన్ లేస్తాడు ఉగ్రుడై] అమీన్ : యేవత్తోంకు బహర్ శహావ్ ఫైర్ కరో - బావ్ జెర్నీ

[సిపాయిాలు బందీలను బలవంతంగా లాక్కుని పోతారు - అమీన్ కుర్చీమీద కూలబడ్డాడు. కర్టన్ వరకు యువతి అనుసరిస్తుంది. అక్కడ పడి పున్న బాకును మొలలో దాచుకుంటుంది—

మూడు గుండు దెబ్బలు వినబడతవి-
యువతి మంచతమిదకు ఒరుగు
తుంది-ఆ రనాదం వినిపిస్తుంది-
అమీన్ ఆనందంతో వెకిలిగానవు
తాడు- యువతివంక చూస్తాడు]

అమీన్ . అరే సిపాయ్

1 సి : జీ హుజూర్

అమీన్ : పానీ శేకయావ్

1 సి : జీ సర్కార్

[అమీన్ తన తోలు సరంజా
మాను విసుగుతో బల్లమిద
పెడతాడు.]

[సిపాయి నీళ్ళు తీస్తూ ఉన్నాడు.]

[అమీన్ యువతి మొఖం
మీద నీళ్ళు జల్లుతాడు - పులిక్కి
పడి లేస్తుంది. మిగతా నీళ్ళని
తాను తాగేస్తాడు.]

అమీన్ : ఏవంత గాభరాపడ్డావు పిల్లా,
గుండు దెబ్బ వినిజడిసిపోయావా! తోడా
ఆరాం కహో- తోడా ఆరాంకహో!

[దగ్గరగా వస్తుంటాడు -
దూరంగా తోలుగుతూవుంటుంది-

ఆవ్ - నస్టీక్ ఆవ్ - అహా... ఊ-
నా బంగారు బొమ్మ - నీ కళ్లెంత
ముద్దుగా వున్నాయో - తెనుగుపిల్లల
కళ్ళు పూర్వక మాధవ రహతా...

[యువతి ఒక్కొక్కరంగా
నవ్వుతూసిపాయివైపు చూస్తుంది.-

అమీన్ : (సిపాయివైపు తిరిగి) అరే క్యా
దేజే బే! జావ్-కుమారే కాండేజేవ్.

[సిపాయి భయంతో వెళ్తాడు.]

పిచ్చిపిల్లా భయపడకు- ఇక్కడెవ్వ
రున్నారూ- నువ్వు నేను-నిన్ను నేను
నిఖాకట్టేస్తుంటా- హమారా జనా
నేమే దఖల్ కదైవుంగా- అవ్
మేరే ప్యారీ అవ్- అవ్ మేరే బుల్
బుల్- అ! క్షణో తల్పూ హేసివస్తా
(ఎకమ సైడ్ వద్దకుమరులూడు-

వెనకమారుగావచ్చి బాకుతో
పోడుస్తుంది. అల్లా అని కూల్తాడు,
చెంగుస యువతి బల్లమిద తాళం
చెయ్యి అందుకుని కుడివైపు గది
తాళం తీయబోతుంది- అమీన్
దేక్కుంటూ అరుస్తూ బల్లదగ్గర
కెళ్ళి పిస్తోలు తీస్తుంటాడు-
కుర్చీలో కూలబడి యువతిపై గురి
చేసి పేలుస్తాడు - యువతికి దెబ్బ
తగులుంది- బలవంతంగా తలుపు
తెరుస్తుంది)

యువతి : క్యామేడ్ని పరిగెత్తండి- ఊ
త్వరగా- త్వరగా-

-(యోధులు ఎడమ వైపుగా
వరుగెడ్డారు-)

యువతి : వీర తెలంగాణా- జిందాబాద్
జిందా...బా (కూలిపోతుంది)

(సిపాయిలు వరుగెత్తు కొస్తారు)

(తెర)

వస్తున్నాం !

1

వీరులార !
తెలంగాణ
శూరులార !
కలాలువిసిరి
కతులుదూసి
కదనానికి
మేముకూడ
వస్తున్నాం !
తెస్తున్నాం
జగద్విప్లవం !
తుపాకి గుండుకు
చిత్తకని మిర్రోముట్టలు
మాగుండెకు జీవం
పోసెను !
మీదుక్కిపాలం
కక్కిన నెత్తురు
మాబల్లంతా
ర కశిఖలు
రగిలించెను !
మాకళ్ళలో
అగ్నిశిఖలు

వెలిగించెను !
బాయి నెట్ల పోటుకు
సడలని మీఎర్రని
పిడికిలి మాకండకు
బలాపోసె !
మీకోసం
కలంపట్టాం !
మీకోసం
కుంచెత్తాం !
మీరేమీరే
మాగ్రంథాలు !
మీబ్రతుకులు
మాకళాఖండ్రాలు !
ఖండకావ్యాలు !

2

తెలంగాణ
భ్రాతృలార !
అరిగిన
మీపాదాలకు
మావీపులు
రాస్తాగా వేస్తాం !
విరిగిన

మీ బతుకులు
కలిపికుట్టి
కదనానికి
నడిపిసాం !
నల్లలురాలిన
చెల్లెలారా!
పుసెలుపోయిన
తల్లలారా !
మామండే గుండెలు
చించిఎర్రటి
నెత్తురుపట్టాం !
పెట్టుకోండి బాట్టు !
పట్టుకోండి కోట !

3

దేవహాస్నులు
చెరుగుతోన్న
వృధాకలిత
వృధాజీవులార !
రోహాస్నులు
ఉముసుతోన్న
యువకులార !
అవమానం
కాటందని
అదువైనా
లేదుమాలో !

పరాభవం
ఎంగిలిచేయని
సహాదరి—
లేదీ ప్రాతం !
ప్రతీకార
అగ్నిద్రవం
ప్రవహించే
మనరక్తం—
నిరంకుశ నిజాం
ప్రభుత్వంపై
తిరుగుబాటు
ప్రకటించను !
సమరగీతి
సామ్రాట్టుల
మరణగీతి
నినదించెను !
రాచపుండు
పట్టుకోని
రాజరికం
విలవిల
తన్నుకుంటోంది !
దేశముఖులు
జాగీర్దార్లు
పశుభ్య పట్వారీలు
పరాచైరి !
పారిపోయే

పగవాండ్లను
పట్టుకోండి !

4

తెలంగాణ
ప్రజలార !
విలయకాల
ప్రళయదునులార !
యాగ పశువు
నాజీ నైజాంను
బందీచేశారా!
రాక్షస రజాకార్లు
గోరీల్ త్రవ్వారా!
ఉరకండి!
శత్రుమూకల
నరకండి!
కళాకారు

చేరిన మీ సైన్యం
జయిస్తుంది!
సాహిత్యమహాస్త్రి
సారించిన మీ బలం
జయిస్తుంది!
విశాలాంధ్ర
సేతలార!
తెల్లుడేశ
భానులార!
మీకోసం
మిన్నులు దిగి
వచ్చాము!
మీతోటే
వస్తున్నాం
సమరభూమి!
తెనున్నాం
విశ్వవిప్లవం!



విముక్తి

శ్రీ ఎ. పిచ్చేశ్వరరావు

ఊళ్లోవాళ్ళకందరికీ తెలుసు. సుబ్బయ్య యీమధ్య బయటికి రావటం మానేసింది. తన చుట్టుగుడిసేమో తనేమో. అంతే — ఆచుట్టుగుడిసెలో డొక్కినారమందఱూ, ఆ డొక్కినారమందఱూ సుబ్బయ్య. వాకిట్లో కోడిపుంజూ.

ఇంతకు పూర్వం పూళ్ళోవాళ్ళకందరికీ ఊళ్లో నాలుకలా తిరిగేది సుబ్బయ్య. కొత్తిలు కట్టుకున్నా, యింట్లో కొత్త కోడలు అగుగు పెట్టినా — రూపాయంతి 'కుంకంబొట్టుతో' బచ్చిందేవి'లా వచ్చేది. ఎవళ్ళకి ఆపదొచ్చినా వెళ్ళి ఆశ్వాసన యిచ్చేది. ఊళ్లోవాళ్ళందరూ ఒక 'పెద్ద దిమ్మ'గా మాచేసారు సుబ్బయ్యంటే.

అట్లాంటిసుబ్బయ్య యీమధ్య బయటికి రావటం మానేసింది. తన చుట్టుగుడిసేమో తనేమో. అంతే — ఆచుట్టుగుడిసెలో డొక్కినారమందఱూ, ఆ డొక్కినారమందఱూ సుబ్బయ్య. వాకిట్లో కోడిపుంజూ.

ఆ డొక్కినార కుక్కిలలో పండుకుని సుబ్బయ్య కళ్లు మూసుకునేది. నిద్ర

వస్తూదనీకాదు 'నిద్రాదలి'పెట్టి నెల వైయింది'. కళ్లు మూసుకోగానే గెరటుయ్య కనపడే వాడు. ఆమని పిలో మువ్వైయేళ్ల వైగా 'కాపగం' చేసింది. కన్ను పాడమకుంటే కనపడని చీకట్లో నైనా సరే పాదాల చప్పుడువిని పొలిపట్టు (లిగేది) గెరటుయ్యేది. ఆ కోరిమిసాలూ, ఆ పొన్నుకర్రా... సుబ్బారెడ్డి మనుషులొచ్చి కర్రపెయ్యి పలుపు విప్పిప్పుడు పంచించెంగులు బొడ్డులో దోపుకుని, పొన్నుకర్ర భుజాన పెట్టుకుని అడ్డంవెళ్ళే గెరటుయ్యని తెలుచుకుంటే.....తన గుండె గడగడలాడేది. వంటింట్లోదల్లా పువ్వుకత్తికల్లి గెరటుయ్య గడ్డాంపట్టుకుని బ్రతిమలాడకపోతే యేంచేతేవాడో! "యిదుగో. నాయెంక చూచైనా పూయకోపూ. మనగీత యిట్టా వుంటే యవర్నని యేంలాబం? బగ మంతుడే వుండాడు!" అని తనంటే ఆ కోరిమిసాలు యిట్లా కదుల్లాడాయి "ఆ యదవ సాడవంకాడుకు కొండ్ర కొట్టుకు పోయినప్పుడూ అట్టాగే అంటిని

... క్రిమియిని తోలుకుపోతుండా
 49 మాటే అంటుంటిని" అని గుండె తోడు
 కుట్టు మాట్లాడాడు. తన కళ్లెంటు నీళ్లు
 గిరుసు తిరిగినాయి. తనకిమాత్రం లేదా
 క్రిమియంటే చురుకే? తన కళ్ళల్లో
 నీళ్లు తిరిగితే యెద్దులాంటి సోటయ్య
 తక్కిన పేరుపొయ్యేవాడు. తనవాత
 నట్టింటో కూర్చుని యాత కుళ్ళిపోయాడు
 ఆమనిషి, మూడుగోజుల్లాకా మెతుకన్నా
 ముట్టకుండా.

ఈ మాటలన్నీ గుర్తుకొచ్చేప్పటికి
 సుబ్బయ్యకళ్లు చెయ్యిగిల్లేవి. ఇప్పుడంటే
 గొడ్డపాకాలేను. నట్టిల్లాలేను. గెరటుయ్య
 లేడు. కళ్లల్లోకి కారుచీట్లు కమ్ము
 కొన్నాట్టనిపించేది. వశంతా వ శికి
 పొయ్యిది. కళ్లు మూసుకుంటే కనడతా
 డని కళ్లు పట్టుబలవంతానా తెరుచుకునేది.
 తెరుచుకుంటే పున్న చుట్టుగుడిసె. ఒక
 మూల వుట్టి. వుట్టిలో ముద్దంత ముంత.
 ఆముంతి అత్త రుచ్చింది సుబ్బయ్యకి.
 "సుబ్బయ్య! నీన్ని కళ్లల్లో పెట్టుకుని
 పూజించుకో. అచ్చచ్చిన ముంత" అని
 చెప్పింది అత్త.

తాను కాపరానికి కొత్తగా వచ్చిన
 గోజుల్లో కళాసెళా కాగిం 'నెయ్యి' ఆ
 ముంతలో బోసి, గెరటుయ్య పళ్లెంలో
 గుమ్మరించేది. సుబ్బారెడ్డి ఆ 'కొండ'
 కాస్తా పొట్టబెట్టుకుంతర్వాత ఆ ముంతెడు
 మెంతి 'చల్లా' గెరటుయ్య పళ్లెంలోగుమ్మ
 రించేది. ఇప్పుడుమానుకుంటే ఆ ముంతెడు
 'గింజలు' గూడా లేవు వండుకుంటుందికి.

అందుకనే నేమా, గెరటుయ్య గుండె
 అంత రాయై పొయింది. "ఆన్, పిచ్చి
 వద్దయ్య, యేం బా మంతుడే— బగవం
 తుడో. బా మంతుడో అంటావా. పుట్టి
 కాణ్ణుంచీ వంచున్నాను యెత్తిలేదుగింజా—
 పగలనకా, రాత్రునకా, కట్టపడితే, నివాక
 నిట్టిముంతెడు గింజలుగూడా దొరకవాయె
 నమల్లనికి." గుండె యెంత రాయి కాకి
 పోతే అంటాడు ఆమాట. అంతే—పైపం
 భుజానేసుకుని చుట్ట కాల్చుకుంటూ బజా
 రలోకెళ్ళాడు. మళ్ళీ చదవతొక్కిలేడు.

ఇంకా సుబ్బయ్య కళ్ళకి కట్టవట్లు కన
 పడుతుంటుంది చదవగా సాగిపోయ్యో
 గెరటుయ్యవీపు. అదే చిట్టచివరి మాపు.

గెరటుయ్యతోపాటు కిదిలి పోయింది
 సుబ్బయ్య ప్రపంచం. తన చుట్టుగుడిసేమా
 డొక్కనారకుక్కేమా, తనేమా...

"సుబ్బయ్యయ్యా! సుబ్బయ్యయ్యా!" అని
 'మల్లి'కేకేస్తే మొట్టమొదట 'ఆ' అనిగూడ
 అనలేకపోయింది సుబ్బయ్య. కళ్ళు తెగచి
 చూస్తే, తలుపులేని గుమ్మంలో నిడలా నిల
 బడి కనిపించాడు 'మల్లి.'

"సుబ్బయ్యయ్యా!" అన్నాడు 'మల్లి'
 మళ్ళీ.

"యెవరు బాబూ!" అని సుబ్బయ్య.

"నేనేయ్యా, మల్లిని. ననాళ్ళ నా
 చెరువు పట్టుకొని పోయావూరు. నిన్నెం
 టుట్టుకు నమ్మన్నాను నన్ను" అన్నాడు
 మల్లి.

"నేనా? చెరువు పట్టుకొ...!" అని
 గొణుక్కుంది సుబ్బయ్య. తను చెరువు పట్టు
 యేం ముఖం పెట్టుకొని తొక్కుతుంది?

చివరకి చెందెడు మంచినీళ్ళు తిమ్మకోడం గూడా మానేసిందే తను? చెరువుగట్టు పేరుచెబితేచాలు సుబ్బయ్య గుండె దేవుకు ప్రియమైతేతుంది. చెరువుగట్టుమీదరావించెట్టు. రావించెట్టుకింప నుట్టిదియ్య. నుట్టిదియ్యమీద 'సరసాస్తి.' సరతిమసాస్ట్రా 'రజక్కార్లు.' రజక్కార్లు వెనక సుబ్బారెడ్డి. ఊళ్లో 'మొగపురుగులు' లే. పుడు యెంచేశారు! యెంచేశారు ఆ పాపాలదైరవులు..... యేం నవ్వు నవ్వాడు ఆ సుబ్బారెడ్డి ■ 'శీనుగు' మొగంతో. ఎట్లా లాక్కు పొయ్యాడు సరసాస్తి చెంగుపట్టుకుని... బరబరా...తను మాత్రం యేం చెయ్య గలిగింది? "వుండండి! మక్కల కొడుకు ల్లారా!" అంటూ పిచ్చెత్తిట్టు పగు గెత్తింది సరసాస్తి దగ్గరికి. తరవాత యేం జరిగిందో? లేచి చూచేస్తేటికి నడుమంతా సిండికొట్టి పట్టుకుంది...

"రా! సుబ్బయ్యమ్మా" అంటున్నాడు 'యల్ల'. మంచం కోళ్లమీద చేతులాన్ని దేకి లేచి కూర్చుంది సుబ్బయ్య. పూళ్లోవా శృంగదరూ పోగయ్యారంట...!

లేచి వాకిట్లోకి నడిచింది సుబ్బయ్య. నడి 'యానంకాలం'. మిట్ట మధ్యాహ్నం. ఆవిల్ల కిక్కుకోంది 'నేల'. సుబ్బయ్య కళ్లు చిరతలారాయి.

బయట ఉడుగు పెట్టేప్పటికి భగ్గున మండియు కాళ్లు. 'మాడు' మండిపోయిన పట్టుకుంది. భుజమీద కొంగు తలమీదగా తిప్పి నోట్లో పెట్టుకుంది సుబ్బయ్య. అట్లాగే దిమ్మలు చూస్తూ మండి కోళ్లని గూడా మరిచిపోయింది. యెక్కడ

మానినా మొండి గోడలు. బొగ్గులైన గుమ్మాలు. మసి బొగ్గులు పూసుకున్న మొండి గోడల్ని చూస్తే...

మనుషు లుంటున్న పూరికిమల్లే లేనే లేదు. వల్లకాడులోలా బూడిద పోగులు. కాకిగూడా కదలటం లేదు. పిచ్చికులు గూడా పలకటం లేదు. సుబ్బయ్యకి 'భీతాహం' వేసింది.

"పదరా బాబూ" అంది సుబ్బయ్య.

కల్లెత్తి చూడాలంటే కంపరం పుట్టింది. అట్లాగే తలవంచుకుని బజారుల్లో 'కత్తి గెడ్డలు' తొక్కుకుంటూ బయల్దేరారు. ముందు మల్లీ, వెనక సుబ్బయ్య.

పుట్టినకాణ్ణుంచీ నడిచింది సుబ్బయ్య ■ బజారుల్లో. వర్షాకాలం మోకాటి బురదలో ఆ చేతినా యీ చేతినా నీళ్ళ బిందెలు పట్టుకుని గూళ్లు జారేట్లు మోనేది. అప్పుడే పడుతున్న తడితడి దారుల్లా పూలపాన్సులమీద నడిచినట్లు నడిచేది. "గూడే కోడలా!...బుల్లీ!...బాగుం దానా...బుడ్డాడిజరం యెనకట్టిందా... మీ ఆయనంకా రాలా... మనవాణ్ణెప్పు డెత్తుకో మంటావే..." అంటూ 'యానా లాపం'గా కత్తి గెడ్డల్ని కూడా మరిచి పోయి నడిచింది ఆ బజారుల్లో. ఆకుమనే బిడ్డలెంతో ఆ 'బెడ్డ' లంత సుబ్బయ్యకి.

ఎన్ని 'యేనంకాలాలు' వచ్చినయి ఎన్ని పోయియి. బజారుల్లో ఒక్క ముగ్గున్నా లేకుండా, పసుపున్నాపిన గడ పలు చూడకుండా, గోళీలాడుకునే పిల్లల్ని చూడకుండా, "సుబ్బయ్యత్రా!" అని పిలిచే ఆడపడుచుల్లో మాట్లాడకుండా యెప్పుడు

నడిచింది సుబ్బమ్మ. బజారుల్లో. వూరంతా 'బేబు' మంటోంది. సుబ్బమ్మకి అడుగుపడలా. పాట్లు చేత్తోపట్టుకుని బావురుసుంది.

సుబ్బమ్మ బహిర్వహించంలో పడేప్పటికి 'మల్లి' చేయూతిచ్చి ముందుకు నడిపిస్తున్నాడు. సుబ్బారెడ్డి మేడ-తెల్లదిబ్బలా కబడింది సుబ్బమ్మకి. బూడిదల పోగుల వల్లకాడులో కొరివిదయ్యలా చూస్తోంది సుబ్బారెడ్డి మేడ. మేడ రాజద్వారానికి పెద్దం తాళం వేసుంది. మేడ మీద యెర్రజండా యెగురుతోంది.

సుబ్బమ్మ వొక్కసారి వెనక్కి తిరిగి చూచింది. వల్లకాడులో పెళ్ళి పందిరేసి నట్టుంది వూరంతా. మొండి గోడలమీదా బూడిద గుట్టలమీదా యెర్ర జెండాలు యెగురుతున్నాయి. బాల విశంతువు ముఖాన 'కుం'ం బొట్టు'లా కళ్ళకళ్ళలాడుతోంది వూరంతా. గెరటయ్య కోర మీసాల్లోనుంచి నవ్వుతూ పిలుస్తూనే ఉన్నట్టునిపించింది సుబ్బమ్మకి.

చెలుపు మొగ కొచ్చారు మల్లి, సుబ్బమ్మ కలిసి. చెరువు గట్టు కలకల మంటోంది. యెక్కడ చూచినా జనమే. వాళ్ళందరి ముఖాలూ సుబ్బమ్మకి తెలుసు. కొంతమంది బొడ్డలు సొంతంగా తనే కోసింది. కొంతమందికి వుగ్గు పోసింది. తన దోసిళ్ళలో వాళ్ళ దోసిళ్ళు 'హూ' 'తలంబ్రాలు' పోయింది. వాళ్లే చెరువు గట్టునిండా కిక్కిరిస్తున్నారన్నారు. వేలి పోతున్నారు. "సంఘానికి-జై!" అని చెవులు 'గళ్ళ పడేట్టు' అరుస్తున్నారు.

చెలుపు గట్టుమీద రావిచెట్టు. రావి చెట్టుమీద యెర్ర జండా. రావిచెట్టుకింద మట్టి దిమ్మ. మట్టి దిమ్మమీద 'వెంకాశ' రావూ, పుగ్గోత్తం, 'వెంకాశ' రుదూ!

"వెంకాశరెడ్డి" చూడగానే గెరటయ్య గుర్తుకొచ్చాడు సుబ్బమ్మకి. పదిమంది 'కనాయి' కుక్కలకొడుకులు! గెరటయ్య మీదపడి 'సుగ్గునూచం' చేస్తూంటే యీ 'వెంకాశరెడ్డి' యెంకా ముంకూ నూడకుండా యెల్లి యిద్దరి తలకాయ్లు వొక్కదెబ్బని పొల్గొట్టాడని చెప్పాడు 'వెంకాశరావు.' "యెంత గుండెగల టం!" అని నోరుతెరిచింది ఊరంతా. "పాపం! దిడ్డ! యెంత దెబ్బ తిన్నాడు నా మనిషికోసం" అనుకుంది సుబ్బమ్మ. వెంకాశరెడ్డి పగిలిన తలకాయుచూచి

సుబ్బమ్మ అట్లాగే నిలువు కళ్ళతో చూస్తోంది, దిబ్బమీది వాళ్ళవంకా, దిబ్బ చుట్టూ పోగైత జనం వంకా. చూస్తూ చూస్తుండగానే సుబ్బారెడ్డి గూడా యెక్కాడు దిబ్బమీదికి.

"నుంచొంటా వేందిర సిగ్గులేక!"

"దొక్కలిరగతన్నండి నాయాల్ని!"

"చింతబరికల్లో చావబాడండి!" అంటూ జనం విరగబడింది. సుబ్బారెడ్డి నవగటం లేదు. బెదరటంలేదు.

"యెదవని వురి తిన్నండి" అన్నాడు తలారి రామన్న. "అంతే! వురి తిన్నాల్నిండే యెదవని" "ని వూరంతా పూగి పోయింది.

సుబ్బమ్మ గొంతుకూర్చోబడింది. రెండు చేతుల్తోనూ కనిత లనుముసంటూ

“పాపిష్టి కుక్కల కొడుకని పోనీయండి బాబూ! = పాపం మన కెందుకు?” అంది సుబ్బయ్య. ఆ మాటలు వల్లకే వినిపించాయి.

“సుబ్బయ్యమ్మా! ఇట్లా కిందటిసారి కదిలి నెడ్రేగాదా యీ యెడవ యెల్లి పోలీ సాళ్లనీ, రజక్కర్లనీ తీస్తాచ్చి పూరంతా వల్లకాడు చేశాడు. తగులాడే కొంపలు చాలవూ?” అన్నాడు వల్లి.

“ఈన్నీగూడా అట్టాగే తగలడ నియ!” అంది సుబ్బయ్య. పూళ్ళోవాళ్ళు వొక్కొక్కళ్ళూ ఎక్కుతున్నారు. రావి చెట్టుకిందమట్టిదిమ్మమిడికియెక్కివొక్కొక్కళ్ళూ చెబుతున్నారు సుబ్బారెడ్డి చేసిన పనులు. సుబ్బయ్య కవన్నీ తెలుసు. వాళ్ళు చెప్పేవన్నీ కళ్ళూరా చూచింది సుబ్బయ్య. పచ్చగా పెరిగే కాపరాల్లో సుబ్బారెడ్డి యెన్ని ‘సుప్పలు’ పోశాడో! “సిత్తరాద సెయ్యండి సచ్చినాణ్ణి” అంది సుబ్బయ్య.

‘సుప్ప’ లాంటి ‘సరసానతి’ కవబడింది సుబ్బయ్య కళ్ళమందు. చెండు చేతుల్లానూ కళ్ళు గట్టిగా మూసుకొంది సుబ్బయ్య...

“సుబ్బయ్యమ్మా! సుబ్బయ్యమ్మా!” అంటున్నాడు వల్లి. ఏమిటన్నట్టు వల్లి కంకమాచింది సుబ్బయ్య. వల్లి చేతుల్లో పలుపుతాడంటే. వల్లి వె.కాల ‘కర్రావు’ వుంది. ■ ‘కర్రావు’ యెవరిదో సుబ్బయ్యకి తెలుసు. సుబ్బారెడ్డి దొడ్లో ‘లచ్చించేవి’ ఆ కర్రావు. నాలుగు కోడిమాడలు పెట్టింది కర్రావు సుబ్బారెడ్డి దొడ్డిలో.

ఆ నాలుగు కోడిమాడలూ పట్టు పట్టు లోనూ, బళ్ళు లోనూ లోనూ పూళ్ళో కల్లా మొసగాళ్ళు. బండి లాక్కుంటూ యింటి ముందునంచి వెళ్లేప్పుడల్లా సుబ్బయ్య చూస్తూనే వుండేది.

పుట్టి దొడ్డు యేసిన బండిని గండి బురదలోంచి లాక లేక పూళ్ళో యెద్దలన్నీ కా డెగేస్తే యిక్కోడికుర్ర లెల్లి వొక్క పూపుతో వొడ్డుకు లాక్కొచ్చాయని పూరంతా చెప్పుకుంది. కేలాపేస్తే ‘ఆగ మేగాల్లో’ యెగిరిపోయే యనేవాళ్ళు పూళ్ళో వాళ్లందరూ. వుంటానికి సుబ్బారెడ్డి దొడ్డినేవున్నా ‘రామయ్య గిత్తలు, రామయ్య గిత్తలు’ అనేవాళ్ళు పూరంతా.

“యెవరి దొడ్డిలో వుంటే నేంది? నా లచ్చించేవి గంసారం కామా” అని మురిసి పోయేది సుబ్బయ్య.

ఆ కర్రావు వెంక ఆ నాలుగు కోడి మాడలూ కనిపించాయి సుబ్బయ్యకి.

“సుబ్బయ్యమ్మా! సుబ్బయ్యమ్మా! నీ గోలచ్చివినీ, కోడిమాళ్లనీ, కొండ్రల్నీ నీ కిచ్చేశారు!” అంటున్నాడు వల్లి.

“యేంవీ?” అంది సుబ్బయ్య కర్రా వెంక అదేపనిగా చూస్తూ.

“గారు వెళ్తున్న యెవరై వాళ్ల కిచ్చేత్తుగు!” అన్నాడు వల్లి.

ఆ యమలోడు సుబ్బారెడ్డిలో? అంది సుబ్బయ్య. “అడికి సారం యేంవుండి సచ్చింది. అంతా మనవోళ్ళకొట్టి పోగేసు వండేగా!” అంటున్నాడు వల్లి.

(మి తా ■ ప పేజీలో)

యుగగేయం

“రాజనందగాం” (మధ్యరాష్ట్రాలు) పోలీసుల
కాల్పుల్లో వీరమరణం పొందిన కార్తీకులు
రామదయాల్, అబ్దుల్ కాదిర్ల

జాపకార్థం

★

హృదీగో మెదలిన నిట్టూర్పుల అలయై
గనిలో కదలిన చీకటి తెరయై
హంతకుల మరతుపాకి
మా రుధిరం కార్చిన దిచటే!
మా దైనందిన విషాద తెరటం
ఉవ్వెత్తుగ ఆకసమంటిన దిచటే!!

ఎదలు పగుల దిక్కులు ఘోషించెను—
మనవెతలో, కన్నీరో, ఆశలో!!

ఓ పడిపోయిన అన్నలార!
నోరు లేని మీ దుఃఖం
ప్రవహించెనె నిశ్శబ్దంగా?
చెరుపలేవు పదునాలుగు శకములైన
ఈ శిలపై చిందిన మీ రక్తపు మడుగులు!!

ఈ నిశీధ నిశ్శబ్దం చీల్చుక
పాడెద మొక విప్లవ గీతం
పాడెద మొక విశ్వశ్రామిక గేయం!
చాచెదమొక ఎలుగులె తి
తాడితుల పీడకలకు తుడిచిన మిదియని!

యుగ యుగాల బలిదానం
ఫలియించును నేటిరేయి!
నిర్భాగ్యులు నిమర లేచి
సున్నె నెత్తి గర్జింతురు!
సాతమనసుల లక్షాహిణులై
హాలాయుధ మెత్తిదరిక!
ప్రతిదీనువు బడబాళమె
ధరిత్రి దానవుల తుద ముట్టిచును!

గతమంతా త్రవ్వ తీసి
ప్రభవించును పరాభవులు!
మున్నరై మా తల్లుల కన్నీరే
మంగళహారతు లిచ్చును!
కడుపుతిండిలేని “మూక”
కాల్చిచ్చులు కల్పించును!
త్రులుగోళ నిడక్రింది
పామెల్లా కపించును!!

నీరునిప్పు నిమర లేచి
విశ్వమెల్ల ముంచెత్తును,
నలుమూలల ప్రవాహితులు
మోగింతురు నగారాలు!

చరమసంధ్య దాపురించి
కూలద్రోయు కిరీటాల!

ఘర్మజలప్రవాహాల జలపాతపు విద్యుచ్ఛక్తి
నిర్మూలించును నిరంకుశుల పీఠాల్!
రచించును భవ్యచరిత రక్తాక్షరములతో
కండలు కరిగించిన వారల కథనం!
వియత్తలము లిఖించును విప్లవలేఖనీతో
పడిపోయిన తమ్ముల త్యాగం!
మారక దీప అరుణ పతాకను
ఆకసమే ఆహ్వానించును!
దివానిశలు జోహార్లైతగ
(పక్కఱైల ప్రణమిలును!!!



(85 వ పేజీ తరువాయి)

కర్రావు సుబ్బయ్య కేసి వీసంగా
చూస్తోంది. సుబ్బయ్య వున్నచోట వుండ
లేక పోయింది. చేతులు చాచుకొని పరు
గెత్తుకెళ్ళి కర్రావు మెడ కొగిలించుకుంది.
కోడిదూళ్ల పీపులు నిమిరింది. కర్రావుకళ్ల
నీళ్లుతుడుస్తూ “నా బంగారం కాదూ!

నా లచ్చిందేవి కదూ!” అని అంటూన్న పుడు
సుబ్బయ్య కంఠం దగ్గరమైంది.
ఊరంతా మౌనమైంది—

“సంఘానికి—జై!” అంటూ పుప్పొంగి
పోతుంటే “సంఘానికి—జై!” అంటూ
తన స్వరం కలిపింది సుబ్బయ్య.

తెలంగాణా రణనినాదం

తెలంగాణా రణనినాదము
దిక్కులను మార్చోసిపిలచెను ||

తెలుగుదేశ విముక్తి యుద్ధము
తెలుగుజాతికి ధర్మయుద్ధము
తెలుగునెత్తుగు మండుగుండెల
తెలుగువీరులు ముందుకురికిరి ||

తెలదొరలకు తలుపు తెరచి
తల్లినేలకు దాస్యమిచ్చిన
మొదటిబానిస కులము నైజాం
పాలనమ్ముకు నాశనమ్మని ||

కొప్పలాగ్ చీరలొలిచీ
శీలమరచే! చెరచినాడుర
వాని తనువించితలుగతెగ
నరుక, శపథము రణనినాదము ||

తెలుగుదేశ మొక్కటేయని
తెలుగులంతా ఒక్కటేయని
కాకతీయ యుగాండ్రులిచ్చిన
సంప్రదాయ జ్యోతినిల్పిన ||

రాయలాంధ్రము నుత్తరాంధ్రము
రాక్షసుడ! కబళింప వత్తువ!
తూర్పుసంధ్రపు టలలు నైజాం
పాదముల ముద్దాడవలెనా!! ||

ఓరి! రజ్వీ! యెరుగవటరా!
తెలుగు సంధ్రము శక్తిపాంశీ,
కెరటమై యాకసమునంటి,
ప్రళయముగ నిదె వచ్చుచున్నది ||

నిన్ను, నీ రజకార్లనూ మిము
మేపిపెంచిన దుష్టశక్తుల
పాదుషా సింహాసనమ్మును
మ్రొంగివేయగ వచ్చుచున్నది ||

తెలదొరలకు చిన్నతమ్ముడు
నల్లసర్దార్ నాటు 'హిల్లరు'-
నాజినైజాం ప్రణయ ఫలములు
తెలంగాణా విలయవహ్నిలో
భస్మమై ధూమమ్ముగ్రమ్మెను ||

తెలంగాణా యుద్ధక్షుల
తెలంగాణా విక్రమముల
తెలంగాణా ఆత్మబలిలో
తెలంగాణా ర కలేఖని
వ్రాయుచున్నది విజయఘట్టము ॥

ఉత్తరాంధ్రము, రాయలూంధ్రము
తెలంగాణా ఆంధ్ర మొక్కపై
విశాలాంధ్ర ప్రజాగాజ్యవి
సూత్నజగతిని సృష్టిచేయును ॥

నేటి కార్మిక కర్షకావళి
కోటి యాత్రికులైన పీడిత
కోటితో నైకముగ నచ్చట
రాజ్యచక్రము దిప్పచుదురు ॥

యుద్ధమున మృత్యువుకు చిక్క
దక్క నిలిచిన ప్రజాశత్రుల,
ప్రజాద్రోహుల పాలిటికినా
డక్కడొక సరకమ్ము పూనును ॥

అటకుధారు లనాధ దీనులు
అటను సంస్కృతి జ్ఞానహీనులు
అటనుప్రభు బాససల భేదము
లేని నూతన జగతి వెలయును ॥

శాతమీ కృష్ణాసహతుల
కౌగలంతల నమృతమ్ములు
కుడిసి, సస్యపు పులకరైమన
తెలుగు పాలములు విరిసెమక ॥

నెలలు నిండిన తెలుగుతల్లికి
కడుపు పండిన ఖనిజ సంపద
యంత్రశాలల మలచి తీరిచి,
సంతరించును తెలుగుసంతతి ॥

తెల్లసర్పము తెచ్చియిచ్చిన
నల్లదొరల నియంతృకమ్మున
సరకమును ఎదిరించిపోరెడి
నిఖిల భారత జాతి జనులకు
మేలుకొలుపులు పాడుతున్నది,
నూత్న భారత ప్రజారాజ్యపు
దారియిదియని చూపుచున్నది ॥



పగ!

శ్రీ పొట్లపల్లి
రామా రావు

నాటిక

ప్రదేశం : తెలంగాణా

కాలం : ప్రస్తుతం

పాత్రలు :

పుల్లయ్య, సర్పయ్య - రైతులు,
ఇద్దరు నైజాంపోలీసులు, సరసింహా
రెడ్డి - పొలిటికల్ వర్కర్ ఆమీన్
ఎలవాడు.

ఒకటో రంగం

[ఊరియధ్య నాలుగు బాటలవద్ద
రావించెట్టు, రావించెట్టు చుట్టూ రాతి, ద్వై.
గద్దెపక్కన పుల్లయ్య, సర్పయ్య నిలబడి
మాట్లాడుకుంటుంటారు.]

పుల్లయ్య : మొన్న సింగారం ఆమీనువస్తే
సోలేడు బియ్యంకావాల్సింటే, యిచ్చి
నోడు లేడట. కోమట్లు మాదగ్గర
లేవంటే, మాదగ్గర లేనిని, జవాన్లు
పిలచినా, చేయిపట్టి యిడ్చినా,
ఎవడూ కదలలేదట.

సర్పయ్య : బియ్యం పోనీయి... మళ్ళీ ఆ
ఊళ్ళోనుంచి పోదామంటే బండి
దొరకలేదు... ఎవడు యిస్తాడు ?

పుల్లయ్య : ఎట్లాపోయిండు మరి ?

సర్పయ్య : 'కాళ్లు నెత్తినపెట్టుకొని...
ఏమి చేస్తాడు ? ఊళ్ళో నిల
వబడితే పరుపు దక్కేటట్టు లేదాయె.
ఊరును యేమిచేస్తానో చూడు అని
మంట మండుకుంటు పోయిండట.

పుల్లయ్య : మూట... ముల్లె... మరి ?

సర్పయ్య : అది వివరాదు!... సాకలోళ్లు
అంతా యిండ్లల్లో లేరుని తప్పింపు
కున్నరట. రూపాయి, రూపాయి, యిస్త
మంటే, అదైనా ఎంతో బ్రతిమిలాడితే,
యిద్దరు కూలోళ్ళు వచ్చిండట.
వాస్త్రేనా రూపాయాలు చేతుల పెడి
తినే, వస్త్రున్నరట. దేవుడా! అను
కుంటూ పట్టు ఎక్కణ్ణో తెచ్చి
యిచ్చిండట అప్పుడు.

పుల్లయ్య : కూలోళ్లు మాగదొరికిండు.
వాళ్ళకు ఏమిపుట్టింది దున్నుద్ది ?

సర్పయ్య : మన పెద్దలు లేరు? అమీ
నుకు యెక్కడ మనసు విరుగుతదో!
యెక్కడ నోప్పి అయితనో! యేమి
కోపమొస్తదో? అని యెంతభయం ?
యెంతభాధ వాళ్ళకు.

పుల్లయ్య : ఈ ఊరి పెద్దలందరినీ నీళ్లులేని
దగ్గర...

సర్పయ్య : వీళ్ళ బలము చూచుకొనె
నాయె, మనని వాళ్ళు పీకెత్తినేడి ?
లేకుంటే మనమీద చేయివేయడానికి
యెన్నిగుండెలుండాలె వీళ్ళకు ?

పుల్లయ్య : వాళ్ళకు ఇంత యెంగిలి నొరికితెనరి...

సర్నయ్య : బాగీరులో యీ పెద్దలందరు కలిసే పట్టి యిచ్చిందట... నారాయణ పంతులును.

పుల్లయ్య : మనవాళ్ళే మనయింటి మగ్గం చెపుతుండ్రు. యింటిదొంగ ప్రాణ గండం...

సర్నయ్య : సరసింహారెడ్డి వెంబడి పడ్డరు వీళ్ళిప్పుడు. ఆయనను ఎట్లయినా పట్టి యివ్వాలెనని యెన్నో అలోచనలు, యెన్నో వేషాలు, యెన్నో పన్నాగాలు పన్నుతాండు.

పుల్లయ్య : ఆయనగని వీళ్ళకు దొరకడు. ఎవనికడుపుల యేమున్నదో? ఎక్కడో బొందవున్నదో? ఆయన చూపుతోనే గ్రహించుకుంటుడు.

సర్నయ్య : నున లోపలనుంచె యెవరైనా పోయి చెపితె అయిపోయె... అదెంత ఘనం? తెలియనంతవరకే ఏదైన...

పుల్లయ్య : నిజమే... కాని, ఆయన బాగ్ తలో ఆయన లేడంటనా?

సర్నయ్య : ఏదెం ఎట్లవచ్చునో? చెప్పి వస్తయ్యా?

పుల్లయ్య : అంతే... కాని, మొన్న బాగ్ చేసిందట.

సర్నయ్య : బాగ్ నా!... ము బాగ్ నా

పుల్లయ్య : నిద్రలో వున్నా... నూనోడు వచ్చి చెప్పిండు నాకు... సరిగ్గా వివరేడు నేను.

సర్నయ్య : ధర్మాగంటో గవళోళ్ళ దుకాణాల మీద పడి, వాళ్ళు తన్నుత,

గుద్దుక, అని తేడిరించి గొంతుకదాక తాగి చాకట్లో పన్నడట పోలీసోడు. సరసింహారెడ్డి చూడు, చూడు మని ఆ రోజై వచ్చిందట. నరళోళ్ళుపోయి, యిదేమి అన్యాయ మయ్యా, యిట్లయితే మేము మాయొడ్లనె ఉండలేము, అని ఆయనతోని మొగ్గెట్టుకున్నరట. సరసింహారెడ్డి ఆ ఆర్థరాత్రి పోయి పండుకున్నావాణ్ణి చక్కగా కూర్చోబెట్టి వాళ్ళకు వైసలు యిస్తవా? లేదా? అని పట్టిగా అన్నడట. తెల్లముఖంవేసి, గడగడ వణుకుకుంటు అప్పటికప్పుడు యిచ్చిందట వైసలు.

పుల్లయ్య : వాళ్ళకు యిప్పుడు చాలైంది కోళ్ళు దొరుకుతులేవు. గొర్లు దొరుకుతులేవు. ఎట్టిలేను. గొట్టులేను. ఊలెకు వస్తై మందలంబెళ్ళోడేలేదు. బజార్లకుక్కుగూడా లేస్తలేదు వాళ్ళకు.

సర్నయ్య : మన ఆమీన్ సరసింహారెడ్డి మీద మండుతున్నడట. దొరికితె చంపేద్దామని చూస్తాండట

పుల్లయ్య : ఇక ఏమిచేస్తడు మరి? తిన్న ప్రాణాలాయె ఎక్కడ ఏమి దొరకకుంట ఆయె... ఊళ్ళమీదపడి యిప్ప మున్నట్టు దోచుకొని కని బ్రతికి నోళ్ళకు యిప్పుడు నోళ్ళు కట్టికట్టు అయింది. జీతరాళ్ళు ఎక్కడి కయి తయి... యికి చుండదు మరి?

సర్నయ్య : కనపడితె నిలువునా మింగుగా మని ఉండొచ్చు వానికె.

పుల్లయ్య : దొరికితెనా?

నర్సయ్య : అబ్బో! దొంగితే ఇంకెక్కడిది?
మళ్ళీ మనుసులముఖం చూడనిస్తాను?
అంతమంటు వున్నది వానికి.

పుల్లయ్య : సరసింహారెడ్డికి మంచి వేగం
చ్చింది. ఎవడు ఆయనను తలచుకో
వడమే...ఎవడు ఆయన సంకతి చెప్ప
డమే...ఎక్కడవిన్నా ఆయన గూర్చి
విడమే...

నర్సయ్య : మంతాలూకాఅంత ఆయనను
తలవని ఊరులేదు.

పుల్లయ్య : తాలూకా ఏది? దేశంఅంత
అనుకుంటున్నారు ఆయనపేరు. కోళ్లు
పాయె, గొర్రుపాయె,దండలుపాయె,
దోసాలుపాయె. తన్నులు తప్పె -
గుడ్డులుతప్పె. ఊరొళ్ళమీద వేలు
పెట్టి చూపిస్తోడె లేడాయె యిప్పుడు?
యిక ఎందుకు అనుకోరు?

నర్సయ్య : సరసింహారెడ్డి.....

(యిద్దరు నైజాం పోలీసులు
ప్రవేశిస్తారు)

ఓ. పో : సరసింహారెడ్డి ఎవడు? వాని
ముచ్చట పెట్టుకుంటున్నారు?

నర్సయ్య : మాతమ్మడు?

ఓ. పో : మీ తమ్ముడా? మీతమ్ముని
సంకతేనా? మీ తమ్ముడు ఎక్కడ
ఉన్నడు?

నర్సయ్య : బల్లకాడ ఉన్నడు,

రెం. పో : నిజంచెప్పుసరసింహారెడ్డి
ఎక్కడ ఉన్నడు?

నర్సయ్య : యిప్పుడుచెప్పేది అబద్ధమా?
మాతమ్ముడు ఎందుకు?

ఓ. పో : వాడు బాగా నేర్పించుమీకు.
అయితే మీ ఊల్లోనె ఉన్నడు సర
సింహారెడ్డి?

పుల్లయ్య : మాకు తెలియదు,

రెం. పో : మీ యిళ్ళకు పద!

నర్సయ్య : మే మెందుకు?

ఓ. పో : నడవు. పనిఉన్నది మీతోని,

నర్సయ్య : మాకు తెలియదు.

రెం. పో : యిళ్ళల్లో దాచిపెట్టుతారు?

దొరకనీయి మీరూపోతారు వానితోని

నర్సయ్య : దొంగితే తీసుకపో

ఓ. పో : నీవు నడవాలె,

నర్సయ్య : మాకు పనులున్నయి,

(దారివడుతాడు)

రెం. పో : ఏయ్! నిలబడు,

నర్సయ్య : ఎందుకు?

రెం. పో : నిలబడు!

నర్సయ్య : ఏది చెప్పు

(నర్సయ్య నిలబడతాడు.

ఒకటో పోలీసు అతనిచేయి వట్టు
కుంటాడు. పుల్లయ్య జారు
కుంటాడు)

ఓ. పో : నాతోని కచేరికి నడువు!

నర్సయ్య : ఎందుకయ్యా?

ఓ. పో : నీవు నడస్తవా? లేదా?

నర్సయ్య : ఏమి దొంగతనం చేసినా?

రెం. పో : అక్కడికి పోయింక తెలు
స్తదిపా,

నర్సయ్య : ఏమిటో ఆసేరము; యిక్కడ
చెప్పరాదు!

రెం. పో : మీరు బాగా బుద్ధిచెప్పుతా...
చూస్తుండు,

సరస్వత్య : యిక నీతోనే నేర్చుకోవాలె
బుద్ధి,

ఒ. పో : నోరు జారనియ్యకు,

సరస్వత్య : ఏందిమరి? నడిఉల్లో దొంగను
పట్టుకున్నట్టు పట్టుకొని, 'క చే రి కి
నడవు',... 'క చేరికి నడవు'... ఏమి
తప్ప చేసినా?

(యింతలో గొంగడి కొప్పెర
వేసుకున్న సరసింహారెడ్డి చంకలో
లావాటికర్రతో మెల్లగావస్తాడు)

సరసింహ : ఏమి తప్ప చేసిండువీడు?

రెం. పో : ఎవరునీవు?

సరసింహ : ఏమి తప్పచేసిండుంటుఉంటె?

ఒ. పో : నీ పేరు?

సరసింహ : నా పేరు చెప్పుతాకాని వీడి
తప్పేమిటా చెప్ప మొదట?

రెం. పో : నీకేమి అక్కర? నీ వెనడవు?

సరస్వత్య : ఆమీన్ క చేరికి తీసుక పోతా
డట,

సరసింహ : నీవు చాలవూ... దొరవు!

ఒ. పో : నీవు సరసింహ రెడ్డివికనూ....

నీకేకాదు?

సరసింహ : నేను యిదిగో వీడిని,

(కర్రతీసి గట్టిగా దెబ్బ కొడ
తాడు)

రెం. పో : ఆరేయ... చంపాడు,

సరసింహ : వాడిని విడుపు నీవు,

(విడుస్తాడు)

సరసింహ : యిక మీ ఆమీన్ దిగ్గరకు

పోయి నా పేరు చెప్పు,

ఒ. పో : నీకు యింతకులం వచ్చిందీ?

సరసింహ : కోర్టు, గొర్రెలు తిని,

ఒ. పో : చూస్తావు ఉండు!

సరసింహ : కచ్చినవాడివి దారి వెంబడిపోక
దాని పోయేవాళ్ళను ఏడ్పిస్తావు?

రెం. పో : చుందిది,

సరసింహ : మాట్లాక వెళ్లు,

(యిద్దరూ భయపడుతూ తిరిగి,
తిరిగి, చూస్తూపోతారు)

సరస్వత్య : మీరు రాకపోక?

సరసింహ : పట్టుక పోయి నాలుగో
అయిదో కాజేసును.

సరస్వత్య : మీ ముచ్చటే పెట్టుకుంటు
న్నము. మీ పేరు విని సరసింహ రెడ్డిని
చూపుకుంటు వచ్చిండు.

సరసింహ : యి కేమి; చూచాడుకదా!

పోలీసులు... పోలీసులు అని ఎంబోసు
కుంటు ఉరికి వచ్చిండు నా దగ్గరికి
పుల్లయ్య. నేను ఏమిటో అనుకున్న!

సరస్వత్య : మిమ్మల్ని శుభ్రపట్టాను

సరసింహ : పట్టనీయి ఏంభయం?

సరస్వత్య : మనం యిక్కడ ఉండవద్దు

సరసింహ : యి కేమిపని!

(వాల్చిద్దరూ పోతారు. మరికా
సేపటికి పారిపోయిన యిద్దరు పోలీ
సులు భయపడుతూ బెదిరిచూస్తూ
(పవేసిస్తారు)

ఒ. పో : నా బీటుబుక్కు పోయింది.

రెం. పో : వాబిళ్ల లేదు.

ఒ. పో : యిక్కడే పోయింది అది

రెం. పో : (యిద్దరూ క్రిందికినగి వెళుకు తుంటారు) తొందరగా మెడమీద నుంచి జారింది... నేను కనిపెట్టలేదు.

ఒ. పో : గొం డివాడు నరసింహరెడ్డి.

రెం. పో : లేకపోతే యిక్కోనికి యింత బలం ఎక్కడో?

ఒ. పో : వాణ్ణి పట్టుకోకపోతే మనపని ఉండేదే.

రెం. పో : ఊళ్లలోనుండి... లేముయిక,

ఒ. పో : ఉండు ఏమిచేస్తానో చూడు సట్నాదీని రక్తంపై రాలేదు చూడు.

రెం. పో : ఎలాను చెప్పింజో లేదో! అయినా యిక్కడికివస్తాం కచేరికి పిలిపించు కుందాము.

ఒ. పో : బీటుబుక్కు యిదిగో,

రెం. పో : నాబిళ్ల యిదేంది!

(ఇద్దరూ నిష్క్రమిస్తారు)

రెండో రంగం

(ఊరుచావడి. అర్ధరాత్రివేళ. లాంతరు ఒకటి వెలుగుతూ ఉంటుంది. అమీన్ మంచంపై కూర్చుని కునికిపాట్లుపడుతు, అప్పుడప్పుడు ఎవరికోసమో ఎదురు చూస్తుంటాడు. మంచంపైన తోటాలునింపిన పిస్తోలుఉంటుంది.)

అమీన్ : వీళ్లుపోయి చాలసేపైంది....

యింకా రాలేదు? ఏమికావచ్చు?

పట్వారీ.... ఉన్నాడయ్య... తప్పక

ఉన్నాడు... దొరకకతప్పదని బట్టాన్ని వేసుకున్నాడు. పట్వారీ ఏమైనా చేయలేదుకా! ఎవణ్ణి సమ్మేటట్టు లేదు. కాలంతా మారీపోయింది. వైకి 'హుజూరు... హుజూరు' అని అన్నాలోపల పూర్వపు భయం, భక్తులు ఒకజిక్కిలేవు. ఏమిటి వీళ్లు? నేను పోతే యింతసేపు పట్టేవా? పట్వారీ స్వంత మనుషుల సిద్ధపరిచానని చెప్పినాడు. ఏమిచేసింజో! నిద్రమొలు? ఈ కదిలిక అంతా వాసు ఏ కన్నుంగుండానో కనిపెట్టి ఉదాయించిండేమా! వీళ్ళ తెలుపులు యింతే.

(ఇంతలో ఉద్వేగంగా మాట్లాడుకుంటున్న మనుషుల చప్పుడు వినబడుతుంది. ఆ చప్పుడు విని అమీన్ పిస్తోలుతీసుకొని లేచి ఆ ధ్వని ఏమిటో కుతూహలంగా వింటూ అటు యిటు తిరుగుతుంటాడు. చప్పుడు మరింత దగ్గరైతే ది. యింతలోనరసింహరెడ్డినిగట్టిగా తాళ్ళుగోసి ఆ ఇద్దరు పోలీసులు పట్టుకొని వస్తారు.)

అమీన్ : పట్టుకున్నాను! కాబాస్! నాకు నమ్మికలేకుండే మీరు పట్టుకుంటారని. చాల గొప్ప పని చేసిను. తీసుకరాండి యిటు.

ఒ. పో : దొరకక ఏమిచేస్తాడు! యిటునం తోళ్ళు లక్షలుఅయ్యి వీడులెక్క!

అమీక : మంచిపని అయింది, మంచిపని అయింది.

రెం. పో : మా ప్రాణాల తిన్నాడు.

అమీక : మీ ప్రాణాల తిన్నాడు? ఏమిరా!
వాడి ప్రాణాల మనం తిందాము.

రెం. పో : చేతి కొచ్చేవరకు ఏమైతదనో భయం ఉండే, తుపాకి గురిచూపక పోతే పారిపోయేటోడే.

అమీక : యిటు పట్టుకరండి. ఏమి, పోలీసులంటే నీకు పరవాలేదు కదా?

(నరసింహారెడ్డి మాట్లాడడు.
గంభీరంగా నిలవబడిఉంటాడు.)

అమీక : ఆరేయ్...ఒక తన్నుతన్నరా?
ఒ. పో : దొరకంకనె విడిచినాను.....

వల్లంతా మెరిసిందిబాగ....

రెం. పో : ఆరోజు మా మీద తిరగబడింది తప్పకనీడే.

అమీక : ఎవడురా?

నరసింహారెడ్డి : నాకు తెలియదు.

అమీక : నీవు తప్ప ఈ తాలూకాలో మరోడికి దమ్ములేదు. నీవో, నీసార్వీలో వాడో...

నరసిం : నాకు తెలియదు.

అమీక : పోలీసువాళ్ళగుండెల్లో నిదుర పోతావేమొకదా! చెప్పురా?

నరసిం : నేను అనలేదు.

అమీక : నీవు అనలేదు? నీవు ఏమిచేయ లేదు? వీణ్ణి కొట్టింది ఎవడు?

నరసిం : నా కదేమి తెలియదు.

అమీక : ఆరేయి...వీడినాలుకగుంజరా..

ఒ. పో : ఆరేయి...చెప్పు, వల్లపగులుతది.

అమీక : పోలీసులంటే గడ్డిపరక అయి పోయింది.

ఒ. పో : ధర్మారంచావడిలో నీటుజవాక్ నిదురపోతే పదియొదిని తీసికొనిరచ్చి తన్నిపోతాడు?

అమీక : నీవేనారా?

నరసిం : నాకు తెలియని సంకతి నేనేమి చెప్పను?

అమీక : నీకు తెలియదు? మాటల తోని చెపుతావు? అరె! హమీద్!

(ఒకటో కానిస్టేబిలు చేతి కర్రతో మోకాళ్ళ పైన గట్టిగా కొడతాడు)

నరసింహ : అబ్బ...అబ్బ...

అమీక : అబ్బ! యింకోటి తిన్నా.

ఒ. పో : అప్పటికన్నా బాగాఅయితేది... చెప్పా? ఉత్తర పోదు యిది...ఏమి అనుకున్నావు!

(ఇం కొకటి కొడతాడు)

రెం. పో : తన్నులతో చచ్చిపోతవు. చెప్పా

నరసింహ : నా కేమీ తెలియదు

అమీక : ఆరేయ్! వీనికి అట్టాకాను.

యింకా కొట్టాలె.

ఒ. పో : మా దెబ్బలకు భూతాలు ఝుండు ప్రయ. నీ కేందిరా? యిదిగోచూడు? నీవు ఎట్లా చెప్పవో...

(గట్టిగా కొడతాడు)

నరసింహ : చంపాడి...మీ యిష్టం.

రెం. పో : చెప్పేవాకా విడవం. చచ్చి పోతవు.

నరసింహ : చంపండి... నా కేమీ తెలియదు.

బ. పో : ఏమీ తెలియదు ?

నరసింహ : తెలియదు.

అమీకా : తెలియదురా ?

(బూటలు కాలుతో కడుపు మీద తంతాడు)

నరసింహ : అబ్బా! అబ్బా! నొప్పి...

(బాధతో కళ్లు మూస్తాడు)

బ. పో : చెప్పు యిక ! చచ్చిపోతవు !

అమీకా : చస్తేచచ్చె ! పోలీసువాళ్ళ మీద తిరగబడి చచ్చిపోయిందని పంచ నామా చేస్తా !

(నరసింహరెడ్డి కడుపు మీద రెండు చేతులు పెట్టి బాధపడు తుంటాడు)

బ. పో : అర ! రే ! ప్రాణం పోలేదు.

రెం. పో : మొండి కాళ్ళునులు, వీళ్ళు చావడం.

అమీకా : కనపడకనే గోలవేయనుంటిరి.

బ. పో : గుడిసెలా పండుకున్నాడు. మా అడుగుల చప్పుడు విని తెలివి వచ్చిందేమో ! తొందర పుట్టింది. ఎటు పోయిన లాభం లేదనుకొని ఒక ఎత్తు వేసిండు యిక. తలుపు తోయిందనే బయటపడుదామని మెల్ల గొల్లెంతిసి తెలివిగా పోయి దర్వాజా మూలకు వెళ్ళిండు. నేను యిదంతా చూడక తలుపు తోసుకొని లోపలికి పోయినా. నా వెంక యలవోడు ఉన్నాడు. ఇద్దరము లోపలికి రాంగనే యిక

అయిపోయింది అనుకున్నాడు. దబ్బున లేచి ఊరకపోయిండు. దర్వాజాలో అడుగు పెడుతున్న పట్నాని చూడ లేదు. వాని పోయి టిగా తాకిండు. పట్నాని అట్లనే పట్టుకున్నాడు. యిక విడవలే. యిద్దరు బాగ కలియబడ్డరు. పట్నాని కింద పడేసి బయటపడే టోడే. యింతలో నేను ఉరికి కదిలితే కాలుస్తానని తుపాకి చూపెట్టివా. యిక అట్లనే చచ్చినోనీరు భూమికి వంగిండు.

అమీకా : ఉడాయించనుంటిరి.

బ. పో : పట్నాని, వీడు కలెబడ్డరు. లేకుంటే అయ్యేదే.

అమీకా : వీడు పోతే ఈ తాలూకా మొత్తం బాల్లి లేకుండ అయితది.

రెం. పో : బాగా నేర్పిండు రైతులకు. కోడి యివ్వకు, గుడ్డు యివ్వకు, చూటలు మోయకు, ఎట్టి చేయకు; యిది పాతం అయిపోయింది అందరికీ.,

(నరసింహరెడ్డి బాధపడుతుంటాడు)

బ. పో : అరేయి ! యింకేమైంది. రే,

అమీకా : తన్ను ఒకటి. నడుం చక్కగా అయితది...

రెం. పో : రైతులంతా వీని పాట బాగ నేర్చుడు. మొన్న గణేశపురంలో సాకలదాన్ని చూటకు రమ్మంటే 'వైసలు కే వస్తా'నన్నది. మూతిపండ్లు విరగకొట్టివా.

రెం. పో : రాంపురంలో ఏమి చేసిండు ? వెంకటాపురం నుంచి కోళ్లు తెచ్చి

చావట్లోపెట్టి ఊళ్లోకి పోయినా. వచ్చే
సరకు కోళ్ళన్నీ విడిచివేట్టించిండు.
వీడు తప్ప చురోడు కాదు.

ఓ. పో : తాలూకా మొత్తం పాడు
చేసిండు. మునుపు పోలీసు కానిస్టేబులు
అంటే ఊరంత యట్లు భయపడేది!
యిప్పుడు బాట పోయే అడవికూడ
రాచుకపోతది.

అమీక : చంపేయండి వెధవను.

(నరసింహరెడ్డి గోడకు అనుకుని
నూరిగి కడుపు పట్టుకొని బాధ
పడుతుంటాడు)

ఓ. పో : బాగ తగిలించి వెధవకు.

అమీక : బూలు చచ్చి! రూడించి
తన్ని.

ఓ. పో : అతయే ! ప్రాణం పోదులే.

రెం. పో : యిట్లా చెప్పడు వీడు, కళ్లలో
కారం పెట్టాలి.

అమీక : చుంచి చుండురా. పట్వారి
యింటికి పో.

(రెండవ పోలీసు సోతాడు)

ఓ. పో : అరె చెప్ప. వల్లంతా పగలగొట్టు
కోకు.

అమీక : ఒక్క తమ్ముతో యేమైంది?
మీరు చూడండి నిజే చెపుతవు.

ఓ. పో : వీని కొరికి ఎద్దవస్తే గానీ,
పోలీసు ఆ. ఆ. . . చుట్టి భయభక్తులు
యేర్పడతవు.

అమీక : పోలీసు అంటే ఏమిలేదు.
పిల్లలూం బిహారీలూం.

(రెండవ పోలీసు వస్తాడు)

ఓ. పో : హు...యిక కండ్లు తెరువరా
(నరిసింహరెడ్డి తన బాధ తాను
పడుతుంటాడు.)

ఓ. పో : నీవెక్కడ చస్తవు? కండ్లు
తెరువు.

(ఒకటో కానిస్టేబులు సర
సింహరెడ్డి కళ్ళు బలవంతంగా తెరి
పినాడు. రెండో కానిస్టేబులు
కళ్ళలో కారం కుక్కు-తాడు.)

నర్సింహ : అబ్బా... కళ్లు... పారు.

అమీక : చావు...యిక చెప్ప. నీవు
ఎవన్నె వణ్ణి కొట్టింది.

నర్సింహ : నాకేమి తెలియదు.

అమీక : లేకపోతే ఆ కొట్టి వాని పేరు
చెప్ప.

నర్సింహ : అబ్బా! ఎవరైంది నాకు తెలి
యనే తెలియదు.

అమీక : ఇక నీవె చెపుతవు.

నర్సింహ : అబ్బా! కళ్లు భగ్గుమంటు
న్నాయి.

రెం. పో : ఇంకా అంటాయ.

నర్సింహ : కళ్లు కనబడటంలేదు.

ఓ. పో : బాగ కనబడతాయ్ యిక.

నర్సింహ : అయ్యో... అయ్యో... కళ్ళు
మాడిపోతున్నయ్.

ఓ. పో : మాడిపోనియ్. నుని కానియ్.

నర్సింహ : అయ్యో... అయ్యో...

రెం. పో : ఏడ్చు.

నర్సింహ : కండ్లు... కండ్లు.

రెం. పో : ఎక్కడికీ పోవు.

నర్సింహా : కండ్లు...కండ్లు...నిప్పులు
పోసిట్టు మండుతున్నయ్.

రెం. పో : ఏమవుతున్నావు?

నర్సింహా : అయ్యో...మంట...మంట.

బ. పో : తెలుపు...చుట్టి. ఒకసారి
వెడతా.

నర్సింహా : అయ్యో...అయ్యో...

(అటు యిటు చూడటానికి
ప్రయత్నిస్తాడు.)

అమిన్ : ఇప్పుడైతే చెప్ప. నీవు కాక
పోతే యెవడో వానిపేరు.

నర్సింహా : ఎవడైంది నాకు తెలియదు.

అమిన్ : అరేయ్...నిన్ను వదిలేస్తాము
వానిపేరు చెప్ప.

నర్సింహా : అబ్బో! నాకెవడూ తెలి
యదు. నిప్పులు కరుస్తున్నాయి

బ. పో : ఈ రాత్రి వీణ్ణి చుక్కజొంది
తీసుకపోవాలి.

అమిన్ : ఊ...ఊ... తెల్లవారి తె
లాభంతేదు.

రెం. పో : నడిచేనా? వల్లంత మెదిగింది

అమిన్ : తన్నండి...వీడు మనదగ్గర
వద్దు...భూతం! తెల్లవారక ముందే
ఊరు దాటించాలి.

బ. పో : అవును తెల్లవారక ముందే ఊరు
దాటించాలి.

రెం. పో : రిమాంకు చేయించాలి?

అమిన్ : నాపేరు చెప్పండి. ఒంటరి
గంజ్ లో వేయరుండి,

రెం. పో : గొడవమంచి కదులుతలేదు. నడి
పించేనా?

అమిన్ : గుంజుక పోండి లాశీవుందా?

బ. పో : అరే! నడవు యిక.

(రెండో పోలీసు చేతులకు
సంకెళ్ళు వేస్తాడు.)

అమిన్ : సరిగా పడ్డాయో లేదో జూదు
కోండి!

బ. పో : (కప్పు చూస్తాడు) ఇక ఎక్క
డికి పోతాను?

అమిన్ : ఇదిగో కాగితం...భద్రం మరి.

బ. పో : వాని నెక్కడ విడిచి పెడ
తాము. కవాన్ని అయినా గుంజుకు
పోతాము.

అమిన్ : అంతే.

బ. పో : నడుపు.

(నరసింహారెడ్డి నొప్పితో నీర
సంగా నడుస్తాడు.)

మూడో రంగం

(నరసింహారెడ్డి చేతులకు కప్పువుం
టాయి. బాధతో నీరసంగానడుసు
వుంటాడు. పోలీసులు నరసింహారెడ్డి
పైన విసుగుకుంటూ వుంటారు.)

బ. పో : అరేయ్! యింకా అరుస్తే
నడవాలి.

నర్సింహా : నాచే నైవంత నడుస్తున్నా.

రెం. పో : యిక్కడే రెండుజాముల్లోడి.

వీడు ఈరోజు వుపాసంపడ పెడుతాడు.

బ. పో : ఉపాసం, మనకేంది? రాంపు
రంలా? మంచిగా పట్టుకుంటున్నావీ...

రెం. పో : ఏమన్నా ఉన్నాయోలేదు?

బ. పో : ఏమన్నా ఉంటేసరే, లేకపోతే
ఈ గోజు నీకు ఏకాకి.

నర్సింహా : నావొళ్లు తిరుగుతూంది. కొంచెం కూర్చుంటా.

రెం. పో : తిండి అనేవరకు వీనికి చేత కాకుండా అయింది

నర్సింహా : నా కేమీ కనపడటం లేదు. (పాణం చుట్టుకపోతుంది, నేను : డవ లేను.

(కూర్చోబోతాడు.)

ఓ. పో : అరే నడువు... చావట్లోపండు కుండువునా.

రెం. పో : అదేమిటి, ఊరు!

నర్సింహా : ఏమన్నా తిండి నాచేత కాదు నడవను.

(నేలమీద చలికిలబడతాడు.)

ఓ. పో : అరే... పా... ఉల్లోకి ఇక్కడేమున్నది?

(కదలడు.)

రెం. పో : ఊరుదగ్గరకివచ్చి కూచుంటవా?

(తలవంచుకొని అట్లాగే కూర్చుంటాడు.)

ఓ. పో : అడవిలో ఏమి దొరుకుతది? ఉల్లోకిపోయింక అడుగు. అప్పుడు...

(మాట్లాడడు.)

రెం. పో : కోమటియింట్లో ఏమున్నదిండువు పా.

ఓ. పో : లే...

(నరసింహారెడ్డి కణతలు పట్టుకొని బాధపడుతూలేస్తాడు. నర్సింహారెడ్డి, పోలీసులు ఊరికిఫర్లాగు దూరంలో చేరుతారు. చావడిలో

నర్సింహారెడ్డి గోడకు చేరగిలబడతాడు. పోలీసు ఎలవాణి కూతలు వేస్తాడు. గుడిసెలోవున్న ఎలవాడు ఊరికివస్తాడు. ఎలవాడు క్షణంలో పోయి పోలీసువాళ్ళు వండుకోడానికి బియ్యం, ఉప్పు, చింతపండు, మిరపకాయలు, కాసిని పాలు తెస్తాడు. నర్సింహారెడ్డి పాలుతాగి కొంచెం తెప్పరిల్లుతాడు.)

ఓ. పో : (రెండో పోలీసుతో) అన్నం తొందరగా కానీయ్, యిక్కణ్ణేచీకటి అయితది.

రెం. పో : (నరసింహారెడ్డితో) అన్నం... అన్నం... అని చస్తూంటివి. ఈ ధని గూలు కొంచెంచూరు. అట్టనె అల్లం... మిరపకాయలు.

నరసింహా : మంచిది.

రెం. పో : అరేయి... చురచినా. ఎలోదూ! కోడి తీసకరారా!

ఎలవాడు : అయ్యా... దొరుకుతది.

ఓ. పో : హల్...ఉరుకు.

రెం. పో : అల్లం బా...నూరు.

(నరసింహారెడ్డి నూరబోతాడు. కాని సంకెళ్లు అడ్డం రావడం వలన నూరరాదు.)

నరసింహా : వీలు కావటంలేదు.

ఓ. పో : కప్పు తీసెయ్! యిప్పుడు పోతాడు! అయి శాస్త్రీచాలదూ!

(రెండో పోలీసు తీస్తాడు.)

రెం. పో : యిక నూగు. ఎట్లాఉండాలె?

మెత్తగా.

నరసిం : నూగుత.

(తలవంచుకొని నూగుతుంటాడు.)

రెం. పో : వీడికి అన్నీవచ్చు.

బ. పో : రానిదే అడవులపొంటి తిరుగు తాడు!

రెం. పో : అల్లం అయిందా?

నరసిం : అయిపోయింది

బ. పో : ఎల్లిపాయ?

నరసిం : అయింది.

రెం. పో : మిరప కాయలు?

నరసిం : నూగుతున్నా.

బ. పో : మెత్తగా పిండిమాదిరి...మాంసం కూర మరి!

నరసిం : నూగుతా...

(నరసింహారెడ్డి కళ్ళలో నూగు తున్న పొడుం పడుతుంది. ఆ మంటలో ఏదో ఆలోచన స్ఫురిస్తుంది. ఆలోచిస్తూ కళ్ళు నలుచుకుంటాడు)

బ. పో : మళ్ళీ పడ్డది కారం?

నరసిం : పరవాలేదు- పోయింది.

బ. పో : మెత్తగా నూగు- తొందరు పడకు.

నరసిం : మెత్తగానే నూగుత.

రెం. పో : నాకు చూపాలె.

నరసిం : చూపుత.

రెం. పో : ఎలవాడు రాలేదు చూడు.

బ. పో. కోడివొరకవద్దా.

రెం. పో : అరే! మళ్ళీ యిటువంటి తిండి దొరికదు.

బ. పో : జైల్లో పడ్డదిక యింకనా?

రెం. పో : జైల్లో జొన్నగొట్టె. చింత పులుసు.

నరసిం : కానం అయింది తీయనా!

రెం. పో : యిటుచూపు, ఎట్లా నూగునో-

(నరసింహారెడ్డి ఉత్సాహంగా రెండు దోసిల్ల కారం వాళ్ళ మధ్యకు తీసుకుపోతాడు. రెండో పోలీసు వేలుపెట్టి దానిని పరీక్షిస్తుంటాడు. నరసింహారెడ్డి అకస్మాత్తుగా ఆ కారాన్ని వాళ్ళ కళ్ళలో గుప్పి ఒక్క గంతులో బయటపడతాడు)

బ. పో : అరేయ్ ! (బాధపడుతుంటాడు) పోయే, పోయే.

రెం. పో : అబ్బా ! ఉరికె, ఉరికె.

బ. పో : (మంటకు ఆ లేక కళ్ళు నలుచు కుంటూ లేస్తాడు.) అబ్బా ! కళ్ళ పోయే...ఎట్లా?

రెం. పో : అరేయ్ ! ఎలవాడు ? మంట మండుతున్నయ్...

(కళ్ళు నలుచుకుంటూ లేచి బాధపడుతుంటాడు)

బ. పో : యిక దొరకడు...మంట...మంట

రెం. పో : అరేయ్ - - ఎలవాడూ?

(భయపడుతూ ఎలవాడు ప్రవేశిస్తాడు)

ఎల : అయ్యా ! కోడి దొరకలే, గుడ్డు తెచ్చినా.

బి. పో : నెత్తికొట్టుకో. గుడ్డు మండిపోయె.

ఎల : అయ్యా ! అదేది ? ఏమాయె ?

రెం. పో : అరె ! ఉరుకు, ఉరుకు. వాడుపోయె.

ఎల : ఎవరయ్యా ?

బి. పో : ఎవరయ్యా ! అరె ! వాడు ! పట్టుకో పో.

ఎల : అయ్యో ! ఏమాయె ? ఎటుపోయె ?

బి. పో : ఉరుకురా.

ఎల : ఎటు ?

బి. పో : ఉరుకురా ! అబ్బా ! కళ్లు చిరికిపోతున్నయ్.

రెం. పో : ఉన్నదంతా నా కళ్ళ నె పడ్డది. మంట ! అబ్బా !

ఎల : అయ్యో ! కారం అంతా చల్లించు.

బి. పో : అరె ! ఉరుకుతావా ? లేదా ?

ఎల : ఎటు ఉరుకు ?

బి. పో : బాట పొంటె ఉరుకు. మంట అబ్బా !

ఎల : ఎంత దూరం పోయెనో ?

రెం. పో : యిప్పుడే...యిదిగో... ఊరు దాటెనో లేదో ? ఉరుకు, అబ్బా !

ఎల : అయ్యా ! పోతున్నా ... యిరుగో గుడ్డు.

బి. పో : ఆడ పాశేయ్ ! గుడ్డు ! అరె ! మంట ! మంట !

రెం. పో : నా తల తిరుగుతుంది. అబ్బా !

బి. పో : కారం బాగు నుండుతది !

రెం. పో : నాకు తెలియదు ! యిట్లా మండుతదని.

బి. పో : అబ్బా !

రెం. పో : హా ! వాని తెలివి చూడు.

బి. పో : తెలివా ? తెలివా ? చెప్పే తెలివి కాదు.

రెం. పో : అందుకే వచ్చారుకు—

బి. పో : భయం—భయం—నీళ్ళంటేనే భయం.

రెం. పో : నేను యిట్లా అనుకోలే—మంట.

బి. పో : హూ ! నేనూ అనుకోలే.

రెం. పో : ఎంత దూరం పోయెనో. ఏమి మంట యిది ? నాకనీ ఊడటానికే.

బి. పో : యిక దొరకడు వాడు.

రెం. పో : యిక ఎక్కడిది ? అమ్మా ! మంట. ఆమీన్ లంజకొడుకు ఊరు కంటడా ?

బి. పో : హా...హా...కండ్లలో నిప్పులు పడ్డయ్ ... మనకి డబ్బుల్ గెండ్ గూయం.

రెం. పో : మంట ! మంట !

(బాధ భరించలేక తలలు వట్టుకొని యిద్దరు భూమిమీద కూర్చుంటారు)



లేఖలు

1

మహాశయ్యా!

మార్చి నెల సంచిక ఆభ్యుదయలోని నే రాసిన 'తెలుగు సారస్వతంలోని దేశభక్తి' అన్న వ్యాసాన్ని శ్రీ. ఎ. సోమసుందర్ గారు ఏప్రిల్ సంచిక తరులేఖలో 'ఆసం పూర్ణంగా పూర్తి అయింది' అని విమర్శించారు.

కాని ఆ శీర్షికతో వరుసగా మూడు నాలుగు వ్యాసాలు రాయాలని సంకల్పించి అది నూచించడానికి గాను వ్యాసం పై 1 (ఒకటి) అన్న అంకెను చేశాను. క్రింద "ఇంకా ఉంది" అని నూచించలేదు. పై వేసిన ఒకటి అంకెను వారు చూచి ఉండకపోవచ్చు.

వ్యాసం, దేశమంటే, దేశభక్తి అంటే ఆధునిక శాస్త్రోద్భవమైన నిర్వచనంతో ప్రారంభమైంది. సుధ్య యుగంలో రాజకీయ స్వభావమైన దేశభక్తిని, ప్రజల పరంగా నిర్వచించింది నాకు తెలిసినంత మట్టుకు ఒక్క శ్రీనాథుడే గాబట్టి, అదే రాశాను. భారతంలో, భావతంలో రాజులవైన తిరుగుబడిన ఘట్టాలు కొన్ని ఉన్నాయి; ఉదా: వేద చరిత్ర. అలాంటివి కొన్ని సంఘం స్వతంత్రంగా ముందుకు బోకండా బ్రాహ్మణమతం కాస్తా కూస్తా అనాటికి ప్రజలకు దగ్గరగా ఉన్న

రాజులను కూలదోసిన ఘట్టాలే. పోతన గారు రాజరికంమీద తిరుగుబాటు రామ పాదాలు పట్టింది.

శ్రీనాథుడు అన్ని కాలానికి దేశభక్తుడే. బ్రాహ్మణమతంవల్ల సరిగ్గాపోయిన తైవ కుటుంబీకుడు. తన తైవంయొక్క ఉచ్చస్థితి కోజులను మరిచిపోనివాడు. సుధ్య యుగంలో మరి ఏకవిక్రీ లేని విశిష్ట స్థానం యితనిది. కాని ఆయన దేశభక్తి పూర్వదో పాథులను దాటలేకపోయింది. అందుకు కారణంచూపడానికే 'మార్చి' సంచిక ఆ వాక్యాన్ని ఉదహరించాను.

ఆతరువాత వ్రాయదలచిన వ్యాసాల్లో 1 మితవాద జాతీయవాద దశ, 2 తీవ్ర జాతీయవాద దశ, 3 వర్తకలహ భోరణులు. 4 ప్రజా సంఘటన దశయని నాలుగు భాగాలుగా ఆధునిక తెలుగు సారస్వతంలో దేశభక్తిని సమీక్ష చేయదలచాను. మార్కుని నిర్వచనాన్ని రుజువుచేయ దలచాను.

మార్చి నెలసంచిక వ్యాసం కేవలం ఉపోద్ఘాతం మాత్రమే. దానిలో అవకాశం వున్నంతవరకూ విషయాన్ని విశదీకరించాను. సోమసుందర్ గారు కోరినట్లు "దేశభక్తిని తెలుగు సారస్వతం ఏదశలో ఎలా నిర్వచించిందో చూపుతూ

తెలుగు సారస్వతాన్నంతటినీ ఎంతై చీచేయడం దాని ఉద్దేశం కాదు. అందుకే నే న్నలపురాణాలనూ, నీరగాధననూ, యింకా యితర సాంఘికోద్యమాల సారస్వతాన్ని ఉదహరించడం మాత్రంచేసి, నేరుగా రాజకీయ స్వరూపమైన దేశభక్తి ప్రత్యేకించి వివరిస్తున్నా వ్యాసం.

వెంటనే తరువాత వ్యాసాలను ప్రక

టం కీ ను లేకపోయి పండితులను నానై కోప్పడక తమించాలని శ్రీ సోమసుందర్ గారిని, యితర “అభ్యుదయ” పాఠకులను కోరుతున్నాను.

అవకాశం చూచుకుని తెలుగు సారస్వ తంలోనే దేశభక్తిని వైచిత్వం శీర్షికల్లో నివేదించుకుంటాను.

— పి. వి. శివయ్య

2

మహాశయూ!

ఆ ‘అభ్యుదయ’ ఏప్రిల్ ప్రత్యేక సంచి కలో శ్రీ ‘రాంషా’ గారి “ఓహో, ఓ బాటసారి!” (స్మృతి) గీతం ప్రచురించారు. అదే గీతాన్ని ‘అరుణ’ ‘జ్యోతి’ ‘విశా లాంధ్ర’ ‘మోదయ’ పత్రికలుకూడా ప్రచు రించాయి.

ఇన్ని పత్రికలు ఒక్కసారిగా ఆ గీతాన్ని వాటంతటనే యేరుకుని పునఃపునః ప్రకటించుకుని అందులో యేమీ విశేషం కన్పించటం లేదు. కనుక బహుశః ఆ రచ యితే అన్ని పత్రికలకూ ఒక్కసారిగా పంపించివుంటా డనిపిస్తున్నది.

ఆ గీతంలోని బాగోగులమాట అలా వుంచి, తానుగా సంపాదక లేఖల్లో యిత రుల రచనల బాగోగుల్ని గురించి చర్చించ గలిగిన ‘రాంషా’ గారే ఈ గీతాన్ని రక రకాల శీర్షికల్లో రకరకాల పత్రికలకు యిలా పంపడం న్యాయమేనా? రచనకూ పత్రికాప్రకటనకు భేదం వుండవా?

— ఎ. పి. రావు.

[శ్రీ ‘రాంషా’ గారి ఈ ప్రవ ర్తనను గర్విస్తూ ‘అరుణ’ సం పాదకులు వ్రాసిన లేఖగూడా మా కార్యాలయానికి చేరింది. — సం.]

అభ్యుదయ ప్రచురణ

అభ్యుదయ కథలు

[మొదటి సంపుటి]

రచయితలు : శ్రీ కొడవటిగంటి కుటుంబరావు,

అగిని నాసిరాజు, తెన్నేటి సూరి మొదలైనవారు

వెల : రూపాయి

హెచ్. లోకేశ్వరయ్య వసుంధర ప్రెస్.

విజయవాడ ప్రెస్ బులక్ డ్రాయరింగ్

మేనేజరు : అభ్యుదయ : విజయవాడ

మాసద్ద దొరికే పుస్తకాలు

1. చురకెరి, చురకెరి అభ్యుదయ గాథ
'మత్తాల్లనరాలు' 1-0-0
2. కనానపూర్ణ చరితముద్రి లక్ష్మీచాపింహుగా
'స్వీయ చరిత' 3-0-0
3. సి. వి. రాజనరాజు గారి
'సమిమగనాస్తి' 0-12-0
4. తెన్నేటి సూరి గారి
'సుబ్బలక్ష్మి కథలు' 0-12-0
5. వాల్మీకి చరితముద్రి
'వేలుగు పూలు' 0-8-0
6. 'వేలుగులక్ష్మి' సంచికలు —
7. 'అభ్యుదయ' సంచికలు —

వివరాలకు: మేనేజరు, అభ్యుదయ, విజయవాడ.



స్వేతంత్రాభిచిమ్మ వారి.

దోషి

డైరీ ప్రసాద్...పాండ్యం...ప్రకాశం

